

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Angažovanost vybraných církví v Českých Budějovicích v sociální práci a jejich pojetí sociální práce

Bakalářská práce

Studijní program:

REHABILITACE

Autor: Petr Hájek

Vedoucí práce: PhDr. Jan Vitoň, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Petr Hájek

Poděkování

Na tomto místě bych rád vyjádřil své poděkování vedoucímu mé bakalářské práce panu PhDr. Janu Vitoňovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky a vstřícný přístup. Také děkuji komunikačním partnerům, kteří byli ochotní se mnou spolupracovat.

Angažovanost vybraných církví v Českých Budějovicích v sociální práci a jejich pojetí sociální práce

Abstrakt

Cílem mé vlastní bakalářské práce je nastínit na základě studia odborné literatury historický vývoj (genezi) charitativní činnosti u jednotlivých předem vybraných církví, analyzovat význam a smysl charitativní činnosti v rámci společnosti i dané konkrétní církevní organizace. Zjistit současný rozsah, význam a perspektivy specifických forem sociální práce u vybraných církví nebo církve.

Cíle chci dosáhnout prostřednictvím kvalitativních a polostrukturovaných rozhovorů s komunikačními partnery. Budu mít připravené otázky a v případě objevení nového a zajímavého tématu, zde bude prostor se mu plně věnovat, mít pro něj prostor. Od individuálních rozhovorů očekávám podrobné seznámení s problematikou vlivu církví na sociální práci ve městě České Budějovice obohacené o názory dobrovolných účastníků výzkumu. Identity lidí a názvy organizací, kde komunikační partneři pracují, zůstanou v utajení. Mám dohodu s nimi o zachování anonymity. Záznamy rozhovorů pořízené na mobilní telefon musí být na přání účastníku po přepisu do písemné podoby smazány.

Přínosem mé bakalářské práce je zmapování obsahu a forem charitativní práce vybraných církví v historickém vývoji v souvislosti s potřebami dané společnosti na straně jedné a možnostmi církví na straně druhé. Za pomoci polostrukturovaných rozhovorů s vybranými příslušníky (věřícími) církve/církví chci zjistit, jakých forem současné církve používají prakticky v sociální práci, jak jsou z jejich pohledu efektivní (úspěšné) a jakou mají v současné společnosti perspektivu na daném stupni společenského vývoje a postavení církve či církví.

Klíčová slova:

Sociální práce; církve; rozhovor; České Budějovice; křesťan

Involvement of selected churches in České Budějovice in social work and conception of social work of the churches

Abstract

The aim of my own bachelor thesis is to outline the historical evolution (genesis) of charity activity of individual pre-selected churches on the basis of study of professional literature, to analyze the meaning and meaning of charity activity within the society and the particular church organization. To find out the current scope, meaning and perspectives of specific forms of social work in selected churches or churches.

I want to achieve goals through qualitative and semi-structured interviews with communication partners. I will have prepared questions and, if a new and interesting topic is discovered, there will be room for him to devote himself fully to having space for him. From individual interviews, I expect a detailed insight into the issue of the influence of churches on social work in the city of České Budějovice, enriched by opinions of volunteer participants in the research. The identities of people and names of the organizations where the communication partners work will remain confidential. I have an agreement with them to keep anonymity. Records of conversations made on a mobile phone must be deleted by written request.

The contribution of my bachelor thesis is the mapping of the content and forms of charity work of selected churches in historical development in connection with the needs of the given society on the one hand and the possibilities of the churches on the other. With the help of semi-structured interviews with selected church / church members, I want to find out what forms of the present Church are using in practical social work, how effective they are from their point of view and how they have a perspective in today's society at a given stage of social development and the status of the Church or churches.

Keywords:

Social work; churches; interview; České Budějovice; Christian

Obsah

Úvod.....	8
1 Současný stav.....	9
1.1 Náboženství.....	9
1.2 Víra.....	11
1.3 Právní postavení náboženství v ČR.....	12
1.4 Sociální spravedlnost.....	15
1.5 Historický vývoj charitativní činnosti.....	16
1.6 Sociální charakter Bible.....	19
1.6.1 Sociální povaha Starého zákona.....	21
1.6.2 Nový zákon a jeho sociální stránka.....	23
1.7 Křesťanství.....	25
1.8 Křesťanská sociální etika.....	27
1.9 Římskokatolická církev.....	29
1.9.1 Biskupství českobudějovické – Českobudějovická diecéze.....	33
1.10 Salesiáni Dona Bosca.....	34
2 Zpracování výzkumné části bakalářské práce.....	38
2.1 Cíle bakalářské práce a výzkumné otázky.....	38
2.2 Metodika získávání dat.....	38
2.3 Kódování získaných dat.....	39
2.4 Charakteristika výběrového souboru.....	40
3 Vyhodnocení a interpretace výsledků.....	41
3.1 Náboženské církve aktivně se angažující přímo v sociální práci.....	41
3.1.1 Římskokatolická církev.....	41
3.1.2 Sbor Církve bratrské.....	45
3.1.3 Ostatní církve.....	45
3.2 Náboženské církve angažující se nepřímo v sociální práci.....	46
3.3 Typy zařízení sociálních služeb a jejich cílové skupiny.....	48
3.3.1 Domov pro seniory.....	48
3.3.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.....	49
3.3.3 Raná péče.....	50
3.3.4 Komunitní centrum Karmel.....	52

3.4 Perspektiva náboženských církví v přímém a nepřímém angažování v sociální práci.....	52
3.5 Efektivita přímého a nepřímého angažování náboženských církví v sociální práci	53
3.5.1 Domov pro seniory.....	53
3.5.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.....	54
3.5.3 Raná péče.....	55
3.5.4 Komunitní centrum Karmel.....	55
3.6 Pohled uživatelů sociálních služeb na náboženství.....	55
3.7 Finanční a materiální zdroje pro výkon sociální práce.....	58
4 Diskuse.....	61
5 Závěr.....	68
6 Seznam literatury.....	70
7 Seznam příloh.....	74
8 Seznam zkratk.....	117

Úvod

V současné době je populace České republiky považována za jednu z nejateističtějších na světě. Dost často se ale zapomíná na historii českého státu, jež je spojena s křesťanstvím. Náboženství tedy samo o sobě mělo značný vliv na vývoj národa jako celku, přestože aktuální doba si již něco takového nepřipouští. V jednadvacátém století máme tendenci zapomínat na svůj původ a dějiny. Neuvědomujeme si, že pravidla fungování celé společnosti jsou založena na křesťanských principech. Křesťanství nám dalo hodnoty, za kterými má smysl jít a následovat je.

Sociální práce je právě jednou z činností římskokatolické církve, později i dalších jiných církví, s dlouhou tradicí. Ve středověku neexistoval žádný státem řízený systém záchranné sociální sítě pro lidi v obtížné životní situaci způsobené z různých důvodů. Církev využila svého společenského postavení, velkých finančních prostředků a politické moci v té době, protože všichni lidé té doby byli věřícími, a stala se hybnou silou rozvoje sociální práce v české zemi. Mnohé kláštery byly záchrannými body pro lidi v nouzi v nebezpečné středověké době. Svůj vliv na českou sociální práci si římskokatolická církev zanechala do dnešní doby. Mluvíme sice o již úplně jiném vlivu, ale stále ne malém. Charita Česká republika je, jak se dozvíme v bakalářské práci, největším nestátním neziskovým poskytovatelem sociálních a zdravotnických služeb.

Tématem mé práce je tedy angažovanost vybraných církví v Českých Budějovicích v sociální práci a jejich pojetí sociální práce. Mým motivem pro rozhodnutí zpracovat bakalářskou práci o sociální práci různých církví v Českých Budějovicích je přání dokázat dalším lidem, jak mohou jednotlivé církve a náboženské společnosti být prospěšné pro celou společnost a jak dokážou skvěle doplňovat sociální služby poskytované státními organizacemi. Chtěl bych rozpoznat míru vlivu církví na sociální práci. Podle mého názoru, má česká společnost tendenci úlohu církví v sociální práci přehlížet a ignorovat. Vniklá propast mezi jednotlivými náboženstvími a většinou české společnosti během čtyřiceti let komunistického režimu přetrvává do dnešní doby.

Oblast, které se budu věnovat, je skupina věřících lidí v sociálních službách. Nikde jsem nenarazil na souvislejší výzkum zabývající se právě o věřící sociální pracovníky, pracovníky v sociálních službách, zdravotní sestry atd. v Českých Budějovicích. Skrze kvalitativní rozhovory s jednotlivými komunikačními partnery se společně podíváme, jak mohou křesťanské ideje mít vliv na motivaci jednotlivých pracovníků pracovat v sociální oblasti. Seznámíme se s jejich příběhy, vědomostmi, názory a zkušenostmi.

1 Současný stav

1.1 Náboženství

Náboženství představuje víru v existenci takových mocností, jež existenci lidského jednotlivce a lidských skupin předcházejí a jež zároveň podstatně lidský život ovlivňují a je možné komunikovat s nimi (Matoušek, 2001). Věřící člověk uznává vliv posvátného na sebe, jež ze strany člověka nemůže kompletně být poznáno (Matoušek, 2001). Náboženství obsahuje víru v Boha a v hodnoty, pravdy a normy chování, které mají od něj pocházet (Bartoníčková et al., 2009). Nyní nelze jednoznačně rozhodnout otázku existence Boha, proto je důležité právo každého na svobodu vyznání a tolerance k věřícím (Bartoníčková et al., 2009). Též sociologie neřeší otázku, zda existuje Bůh, ale jak chování lidí ovlivňuje fakt, zda v něj skutečně věří (Bartoníčková et al., 2009). Náboženská víra vidí za vším hlubší smysl (absolutno, bohové, božský duch, Bůh), který je počátkem (příčinou) všeho a cílem (účelem) všeho (Bartoníčková et al., 2009). Náboženská víra může být hluboká, opravdová: člověk se lepším snaží stát, aby se Bohu přiblížil, etická přikázání se snaží naplňovat, např. řádové sestry pečující v nemocnici o pacienty (Bartoníčková et al., 2009). Dále může také být náboženská víra extremistická, fanatická: člověk šíří nesnášenlivost místo lásky, zaměřuje se na boj za víru místo na sebezdokonalování (Bartoníčková et al., 2009). Rovněž může být náboženská víra pasivní, folklorní, pohodlná, konzumní, kdy jsou věřící z konformismu, zvyku a víra je jenom vnějšková, cesta k Bohu se vůbec nehledá a pravidla se nedodržují (Bartoníčková et al., 2009). Lidé sdílející základní hodnoty a představy o Bohu patří ke stejnému náboženství či do stejné organizované společnosti věřících – církve (Bartoníčková et al., 2009). Jankovský (2018) definuje náboženství jako velmi obsáhlý, hluboký, vnitřní i vnější, osobní i společenský vztah člověka k tomu, co jej přesahuje, tedy k transcendentní společnosti (Bohu). Štampach (1992) zase náboženství popisuje jako životní, reálný, osobní vztah člověka k transcendentní skutečnosti. Dle Jankovského (2018) je právě úžas před tajemstvím (světa obecně, smrti, života) zdrojem náboženství. Tento údiv bývá spojený s nadějí, vděčností a bázní, které jsou nasměrovány k tomu, co nás přesahuje (Bůh, transcendentno) (Jankovský, 2018). Postupně se u člověka vytváří určitá vlastní hodnotová orientace ve světě, respektive rozlišení dobra a zla, na což pak navazuje právo, morálka i politika (Jankovský, 2018). Z náboženských kořenů též vyrůstá celá kultura (vždyť kultura vznikla z náboženské úcty, z „kultu“), umění a nakonec i věda a filozofie (Jankovský, 2018). Na tomto základě teprve (čili sekundárně) můžeme pak hovořit o náboženství jako „přesvědčení“,

„světovém názoru“ či nauce (soustavě dogmat) (Jankovský, 2018). Dominik Pecka (1969) k vysvětlení pojmu náboženství používá tzv. etymologický přístup, který vychází z latinského výrazu religio (náboženství) a který lze odvodit od tří latinských sloves (relegere, religere a religare).

- Relegere v překladu znamená „znovu chápat“, „znovu číst“, což svědčí, že náboženství má základ v rozumu a vyžaduje tedy hlubší pochopení, opakované přemýšlení a posuzování (Pecka, 1969).
- Religere (re-eligere) znamená v překladu „znovu volit“, což nám naznačuje existenci náboženství jako svobodného vztahu člověka k Bohu, že je náboženství také aktem vůle (Pecka, 1969).
- Religare vyjadřuje „spojovat, opět svazovat, svazovat, znovu svazovat“, tedy princip spojení člověka s Bohem v podobě lásky (Pecka, 1969).

Štampach (1992) píše, že náboženství potom musí mít dva póly (předmět a subjekt), je-li vztahem člověka k Bohu, a podle těchto pólů se dále pak náboženství rozčleňuje následujícím způsobem.

Z hlediska předmětu lze náboženství rozlišit podle materiálního předmětu (Štampach, 1992). Tam, kde opravdu předmětem je transcendentní skutečnost, jedná se dle Štampacha (1992) o náboženství ve vlastním smyslu, kde předmětem je imanentní skutečnost (uvnitř tohoto světa, nikoliv přesahující), jedná se o pseudoreligiózní kulturní útvary (např. magie a v určitém slova smyslu i panteismus). Rozčleníme-li podle formálního předmětu náboženství, je zcela evidentní, že pokud je cosi osobního transcendentní skutečností, pak hovoříme o teistických náboženstvích, popřípadě jedná-li se o neosobní skutečnost, potom mluvíme o neosobním předmětu tohoto vztahu, což je u neteistických náboženství – nikoliv ateistických náboženství, protože důsledný ateismus úplně popírá existenci něčeho, co by tento svět přesahovalo a na čem by byl závislý tento svět (Štampach, 1992). Jako pravý příklad neteistického náboženství se uvádí klasické čínské náboženství uctívání nebes, též známé pod názvem taoismus (Štampach, 1992). U náboženství teistických rozlišujeme dále polyteismus uctívající více než jednoho Boha, např. klasické řecké a římské náboženství, slovanské náboženství, egyptské náboženství, a dále monoteismus mající vztah pouze k jednomu Bohu a uznávající jenom jeho existenci (Štampach, 1992).

Z hlediska subjektu může jít o dělení podle doby vzniku (náboženství pravěká, starověká, středověká, novověká). Dále podle typu kulturního (neliterární a literární –

mající písemné prameny), podle sociální funkce a stupně rozvoje (Štampach, 1992). Pravděpodobně nejznámější členění je podle rozšíření, např. velká, tedy světová náboženství – křesťanství, islám, buddhismus, popřípadě hinduismus (Štampach, 1992). V monoteistických systémech, systémech etických, v nich je univerzální Bůh pravým zdrojem a zároveň strážcem univerzálních principů mravnosti, společenské vazby udržujících (Matoušek et al., 2001). Od jediného Boha přicházejí příkazy, k jinému Bohu nelze utéci pro ochranu, člověk je vydán na milost a nemilost jedinému Bohu (Matoušek et al., 2001). Výsadní postavení mezi náboženskými a společenskými hodnotami má solidarita, solidarita s jinými lidmi stejné víry příkazují monoteistická náboženství, princip solidarity se však postupně rozšiřuje až do požadavku solidarity věřících se členy z jiných náboženských komunit, popřípadě se všemi lidmi (lidé věřící v jiného Boha jsou označováni za neznabohy nebo pohany, je tedy třeba obrátit je na pravou víru, aby potom jim bylo možné následně pomáhat) (Matoušek et al., 2001). V minulosti se ale též potvrdilo, že deklarovaný cíl v podobě pomoci bližnímu jde ruku v ruce s touhou po moci, například příslušníci necivilizovaných národů i proti své vůli byli civilizováni křesťanskými misemi (Matoušek et al., 2001). Ve dvacátém století jenom některé země a v některé formě sociální pomoci (např. azyl), kterou náboženské organizace poskytují, dokáží zrealizovat zásadu pomáhaní každému bez ohledu na náboženské vyznání a bez povinnosti přestoupit na víru (Matoušek et al., 2001). Na podporu solidarity jsou dvě formy zřízení: odvádění finančních dávek církvi pro přerozdělování potřebným a přímá osobní pomoc v podobě materiální a nemateriální (Matoušek et al., 2001). Jenom u monoteistického náboženství vznikají typy institucí, například pouze křesťanství inklinuje k zakládání zvláštních ústavních zařízení pro péči o handicapované (kláštery byly předobrazem), v současné době hovoříme o systému státní sociální péče (Matoušek et al., 2001). Přísnou sociální kontrolu mají islámské země, kde je nemyslitelná situace, kdy svobodná žena bez manžela má dítě, a proto zde nenalezneme sirotčince (Matoušek et al., 2001). Muslimům stačí almužna k vyjádření soucitu s nemajetnými lidmi, křesťané se mohou i nemusí svobodně účastnit charity a milosrdné skutky jsou pravoslavnými židy pokládány za jednu ze třech věcí, na kterých je svět založen (Matoušek et al., 2001). Protestantismus, katolicismus, judaismus od zneužívání podpor odrazují, uznávají podporu pouze dočasnou a příjemce by se měl vlastními silami pokoušet dostat z krize (Matoušek et al., 2001).

1.2 Víra

Apoštol Pavel víru označil jako spolehnutí se na neviděné a na neznámé (Brož, 2015).

Je spjata jazykově s výrazy „věrnost“ a „důvěra“ dle Jankovského (2018). Z hlediska křesťanství (hlavně římskokatolického vyznání) je to také i otázka přijetí tzv. dogmat, což jsou věroučné články, tedy pravdy zjevené Bohem, které můžeme najít v Písmu či v tradici, k věření předkládané církví (Jankovský, 2018). Dle Jankovského (2018) je víra předpokladem našeho poznání a postoj člověka vyjadřuje. Postoj celého člověka k transcendentu (k tomu, co člověka přesahuje – k samotnému Bohu) též vyjadřuje náboženská víra (Jankovský, 2018). Víra člověku umožňuje zakotvení v Bohu, čímž důležitou životní jistotu mu dává (Jankovský, 2018). Je to jeden ze způsobů vedle vědy a běžného rozumu vztahování se člověka ke světu (Bartoničková et al., 2009). Mnohem rozsáhlejší než naše poznání jsou život a svět, kde existují oblasti tajemna (Bartoničková et al., 2009). Proto jsme sami v mnoha případech právě na víru odkázání (Bartoničková et al., 2009). Nemusí to být protirozumová a slepá víra, ale pouze za hranice našeho poznání přesah (Bartoničková et al., 2009). Víra orientaci věřících ve světě usnadňuje, dodává jim hodnotový rámec (zlo/dobro) a posiluje morálně: víra, že má naše jednání smysl, který bude platit zde i po naší smrti, např. političtí vězni, partyzáni (Bartoničková et al., 2009). Nemocní, kteří v uzdravení věří, léčí se mnohem lépe a s lepšími výsledky (Bartoničková et al., 2009).

1.3 Právní postavení náboženství v ČR

Veřejná existence náboženství v naší společnosti je založena na pilířích ústavního pořádku České republiky (Hanuš et al. 1999). Toho je dokladem Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998Sb., kterým se mění Listina základních práv a svobod, kde se svými články 15 a 16 je zaručena nejen svoboda náboženského vyznání (všichni mají též právo svoji víru či náboženství změnit anebo žít bez náboženského vyznání), ale i právo veřejně projevovat náboženství společně s jinými, veřejně nebo soukromě, zachováváním obřadu, náboženskými úkony, vyučováním či bohoslužbou. Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů stanovil v § 10 podmínky registrace pro křesťanské církve a ostatní existující náboženské společnosti. Podle tohoto zákona v § 10 odst. 1 nejméně tři fyzické osoby, které již dosáhly požadovaného věku osmnácti let, nemají soudem omezenou svéprávnost, jsou občany ČR nebo cizinci s trvalým pobytem na území ČR, podávají návrh na registraci církve a náboženské společnosti. Zákon dále zmiňuje v § 10 odst. 2, co návrh musí splňovat a obsahovat:

- přesný popis charakteristiky církve a náboženské společnosti, jejího poslání

a učení.

- zápis o založení dané církve a náboženské společnosti na území ČR.
- originální podpisy nejméně tří set zletilých občanů ČR nebo cizinců s trvalým pobytem v ČR, kteří se k této církvi a náboženské společnosti hlásí.
- základní dokument církve a náboženské společnosti obsahující podle § 10 odst. 3 oficiální název, přičemž v názvu nemusí být obsažena její právní forma, dále poslání a základní články její víry, sídlo na území ČR, označení statutárního orgánu a pravidla jeho fungování (způsob jednání, délku funkčního období u členů, ustavování a odvolávání orgánu) a označení dalších případných orgánů církve a náboženské společnosti a orgánů řeholních institucí s oprávněním podávat podle tohoto zákona návrhy, identifikační údaje členů statutárního orgánu v případě ustaveného statutárního orgánu v době podání návrhu, organizační strukturu, způsob ustavování a odvolávání duchovních a seznam používaných označení duchovních, způsob schvalování změn základního dokumentu a dokumentů přikládaných k základnímu dokumentu, začlenění církve a náboženské společnosti do struktur církve a náboženské společnosti mimo území ČR, zásady hospodaření církve a náboženské společnosti, způsob naložení s likvidačním zůstatkem v případě likvidace církve a náboženské společnosti, práva povinnosti osob hlásících se k církvi a náboženské společnosti.

Je ovšem nutné upozornit na velmi rozšířený omyl, že registrovaná společenství představují církve, zatímco neregistrovaná sekty (Hanuš et al.,1999). Křesťanská církev i mimokřesťanská náboženství se mohou také chovat sektářsky (tj. nesnášenlivě, autoritářsky), nemá to ale nic společného se státní registrací (Hanuš et al.,1999).

Podle již zmiňovaného zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, se registrací stává církev a náboženská osoba právnickou osobou, čímž dostává možnost vlastním jménem vstupovat do právních vztahů, např. uzavírat smlouvy, kupovat, prodávat, nabývat majetek do svého vlastnictví, pronajímat atd. V zákoně v § 6 odst. 3 zjišťujeme, že registrovaná církev a náboženská společnost může rovněž k plnění svého poslání hlavně vychovávat a vyučovat své duchovní i pracovníky z řad laiků ve vlastních školách a jiných zařízeních, na vysokých školách bohosloveckých a bohosloveckých fakultách za podmínek podle zákona o vysokých školách z roku 1998 a získat k výkonu

zvláštních práv podle tohoto zákona oprávnění. Mezi zvláštní práva dle zákona č. 3/2002 Sb. patří nárok na státních školách vyučovat náboženství, kdy vedení školy je povinno poskytnout bezplatně pro tuto činnost prostor, včetně osvětlení, otopu a dalších podobných služeb náboženskou společností pověřeným zástupcům s předepsanou nutnou odbornou kvalifikací. Požádají-li o to děti nebo jejich zákonní zástupci, je povinno umožnit takové vyučování. Dále právo pověřit osobu či osoby vykonávající duchovenskou činnost poskytovat duchovenské služby v ozbrojených silách ČR, v místech výkonu vazby, ochranné výchovy, ochranného léčení, zabezpečovací detence a trestu odnětí svobody. Duchovní služby v Armádě České republiky vykonávají tzv. vojenští kaplani, tedy duchovní vysílání do jejich služby společně všemi křesťanskými církvemi sdruženými v Ekumenické radě církví a v České biskupské konferenci (Holub, © 2004-2014). Ve vojenském prostředí slouží pro všechny, kteří požádají o pomoc (Holub, © 2004-2014). Podle Holuba (© 2004-2014) nemluvíme o misijním hlásání víry, ale o službě spojené s nasloucháním, prožíváním osobních a pracovních těžkostí i radostí, kdy nezapomínáme na úctu k osobnímu tajemství každého, kdo se rozhodne svěřit kaplanovi. Třetím právem je konání obřadů za účelem uzavření církevních sňatků. Dalšími právy jsou zřizování církevních škol a zachování povinnosti mlčenlivosti duchovních v souvislosti s výkonem tzv. zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství. Tato povinnost musí ale však být tradiční součástí učení církve a náboženské společnosti nejméně padesát let za sebou jdoucích.

Před přijetím zákona o církvích a náboženských společnostech v roce 2002 byla v ČR dle Hanuše et al. (1999) velmi zajímavá problematika podmínek registrace. Autor kritizoval v té době špatnou legislativu. Po „sametové revoluci“ se pokládaly bez ohledu na počet členů automaticky za registrované na základě § 22 zákona FS ČSFR č. 308/1991 Sb. náboženské organizace, které v průběhu komunitického režimu disponovaly povolením k činnosti. Patří mezi ně i takové s velmi malou členskou základnou čítající několik set věřících. Zákon České národní rady č. 161/1992 Sb. s účinností od 1. 4. 1992 za podmínku pro registraci a působení na území ČR stanovil, že církev musí podporovat nejméně deset tisíc lidí majících trvalý pobyt na území ČR. Církvím nebo náboženským společnostem majícím členství ve Světové radě církví postačovalo pouze pět set osob s trvalým pobytem na území ČR. Dle Hanuše et al. (1999) toto zákonné opatření znamenalo jednoznačné pokračování v diskriminaci organizací dříve potlačovaných totalitním režimem před rokem 1989 a zase novým

menším církvím tento zákon upřel náboženskou svobodu a možnost působení. Zákon ČR č. 3/2002 Sb. se snažil kritizované úseky dřívějších zákonů korigovat, aby byly podmínky pro všechny snadnější než dosud a stejné. Jak jsem již zmiňoval, pro registraci je dnes zapotřebí tří set podpisů. Podmínkami pro přiznání zvláštních práv se staly: podpora nejméně jednoho promile obyvatel ČR, podle posledního sčítání lidu z roku 2011 je to 10 497 lidí, registrace církve po nepřetržitou dobu nejméně deseti let, zveřejňování výroční zprávy o činnosti za kalendářní rok každoročně deset let před podáním návrhu na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv, řádné plnění závazků vůči třetím osobám a státu a ještě bezúhonnost. Zákonem se zároveň odstranilo zvýhodnění církví začleněných do Světové rady církví.

1.4 Sociální spravedlnost

Aristoteles vytvořil jednu z nejstarších nebiblických koncepcí spravedlnosti, která rozlišovala dva základní druhy jednání podléhající spravedlnosti, a to rozdělování břemen a odměn nějakou autoritou a směnu statků (Spaemann, 1995). Prostřednictvím spravedlivé ceny má být směna statků realizována (Spaemann, 1995). Nespravedlnost spočívá v možnosti žádat kvůli nedostatku zboží jakoukoli cenu (Spaemann, 1995). Stát má za úkol zde zasáhnout, protože ctností silnějších a mocnějších je právě spravedlnost (Spaemann, 1995).

Když se dle Nováka (1999) ozřejmí schopnost lidí volit si a vytvářet funkční společenský řád, ve kterém chtějí žít, tak nutně musí katolické sociální učení předložit ideál tzv. sociální spravedlnosti, přičemž bude držet krok s křesťanskou a židovskou představou poslání člověka a přirozeným zákonem, který Stvořitel učinil součástí našich dějin. Zde má pojem „sociální spravedlnost celkem tři cíle (Novák, 1999). Za prvé dle Nováka (1999) dochází k zaměřování pozornosti na skutečnost, že uplatňování spravedlnosti v osobním a soukromém životě nedostojí automaticky odpovědnosti žida nebo křesťana. Pokud mohou lidé vytvořit fungující společenský řád, nesou za jeho vytvoření další morální odpovědnost (Novák, 1999). Křesťané i židé nesou tzv. náboženskou odpovědnost za to království, které chtějí na zemi budovat (Novák, 1999). Dle Nováka (1999) se jejich poslání týká tohoto světa a je pozemské, jakož i přesahující (transcendentní) a na spasení jejich nesmrtelných duší zaměřené.

Za druhé, naznačuje dle Nováka (1999) pojem „sociální spravedlnost“, že je vlastní sociální řád předmětem představy sdílenou křesťany a židy jako druh řádu, který je Stvořitele hoden, k jehož spoluvytváření jsou oni povoláni. V rámci dějin nebude nikdy

toto „nové stvoření“ realizováno, pokud budou dějiny trvat, lidé budou pouze usilovat o ně (Novák, 1999). Stvořitelova představa svobody a pravdy, lásky a spravedlnosti, univerzálního společenství a míru kývá na ně jako nemožná možnost, jako vize, k níž se můžeme stále blíž a blíž přibližovat, ale nikdy jí nelze dosáhnout (Novák, 1999). Tato neadekvátnost dle Nováka (1999) je velkou měrou dána tím, že lidé mají omezenou inteligenci a je dána naší hříšností v ještě větší míře. Na pro nás nejvyšší dosažitelné úrovni vždy nejednáme (Novák, 1999). Svě nejvyšší ideály dle Nováka (1999) občas zrazujeme a často cesty rozumu a milosti opouštíme. Někteří lidé navíc lidské svobody navíc zneužívají a přímo si vybírají cesty zla a sobectví (Novák, 1999). V tomto světě je síla zla mnohem hroznější, než jsme si ochotni sami představit (Novák, 1999).

Za třetí, dle Nováka (1999) znamená pojem „sociální spravedlnost“, že pasivita nestačí tváří v tvář existující nespravedlnosti a výmluva („Týká se to kohokoli jiného jen ne mě“) žádnou omluvu neskýtá. Pokud se setkají s něčím nespravedlivým ve společenské řádu spravedliví lidé, musejí se společensky organizovat, aby začali dávat do pořádku tuto záležitost (Novák, 1999). Během času se mohou trpělivě organizovaná sdružení prosadit tam, kde se osamělý jedinec dle Nováka (1999) nemůže prosadit. Úspěšná organizovaná sdružení mají za hlavní cíl dosáhnout reformy a přispět nakonec ke zrodu společenské spravedlivější praxe (Novák, 1999). V každém případě každý krok již vyžaduje v tomto směru v akci sociální spravedlnost dle Nováka (1999). Nepožaduje se úspěch takového jednání, avšak se musí dát do pohybu (Novák, 1999).

1.5 Historický vývoj charitativní činnosti

Odborníci neznají historický čas existence náboženství tzv. přírodních národů, kdy lidé věřili ve stvoření světa prostřednictvím božských činů, které byly napodobovány náboženskými rituály a tím se udržovala rovnováha mezi přírodou (lovenými zvířaty) a člověkem (Matoušek et al., 2001). Ústně udržovaná posvátná tradice přikazovala solidaritu (Matoušek et al., 2001). Stáří člověka se vysoce ctilo, protože staří lidé žili blízko předkům (Matoušek et al., 2001). Pouze jako součást skupiny měl jednotlivec význam a mohl pro zájem skupiny být obětován, mluvíme-li o antiindividuálním rysu charakteristickým nadřazeností společnosti nad jednotlivcem (Matoušek et al., 2001). Handicapovaný člověk mohl být obětován jako obětní beránek, protože bohové jej předem viditelně handicapem označili (Matoušek et al., 2001).

V nejstarším zákoníku (sumerský zákoník) napsaném na tabulkách na popud vladaře města Uru jsou upravovány míry váhy, obrana proti zneužívání úřední moci, péče

o sirotka apod. (Matoušek et al., 2001). Chammurapiho zákoník z let 1792 až 1950 př. n. l. obsahuje ustanovení týkající se ohrožených skupin, např. vdova po vojákovu má právo na důchod, pokud zůstane po vojákovu nezletilý syn (Matoušek et al., 2001). Dle Šmerdy (2010) se literární prameny ze třetího století před naším letopočtem zmiňují o velmi krutém zacházení se zajatci a podrobenými národy v době říše Asyřanů a Babyloňanů. V tomto období nenacházíme žádné prokazatelné informace v kronikách o pomoci poskytnuté nemocným a chudým lidem (Šmerda, 2010).

Egyptská říše jako jediná dosáhla mezi tzv. antickými civilizacemi nejvyšší úrovně humanity, kdy prokazatelně zavedla rovné právo v uplatňování spravedlnosti práva dětí a žen, práva otroků a povinnost péče o chudé obyvatelstvo (Šmerda, 2010). Představou posledního soudu byla posilována v egyptském náboženství solidarita s potřebnými a chudými (Matoušek et al., 2001). Existoval kánon (zásada) „sedmi skutků milosrdenství“: pohřbívát mrtvé, ošetřovat nemocné, osvobodovat vězně, ubytovávat cizince, oblékat nahé, napájet žíznivé a sytit hladové (Matoušek et al., 2001). Na stěnách egyptských hrobek jsou obsaženy myšlenky Egyptanů o mravnosti a charitě (Matoušek et al., 2001).

Buddhismus vyzdvihl takové ideály, jež humanizovaly vztahy mezi lidmi napříč kastami, doporučuje být milosrdný ke všem lidem bez ohledu na náboženství a rasu, být laskavý, neodpírat zlému, zapomínat na křivdy (Matoušek et al., 2001). Žít prostě, ukázněně, nemarnit čas zbytečnostmi znamená Buddhovo střední cestu, k níž patří poctivost vůči lidem bez rozdílu pohlaví, věku a kasty, nenásilí, správné myšlení, jednání a řeč (Matoušek et al., 2001). Významného buddhistu představoval indický císař Ašóka žijící ve třetím století před naším letopočtem, kdy bránil krutosti lidí vůči zvířatům, zakládal nové nemocnice pro lidi a zvířata (dodával do nich léky), budoval studny, bral ohled na sociálně slabé lidi, stavěl domy odpočinku, vedl politiku vzdělání a míru (Matoušek et al., 2001).

Podle Šmerdy (2010) se kořeny současné kultury Evropy nacházejí ve filozofickém myšlení antické řecké a římské civilizace a v křesťanství. Chudí žijící v řecko-římském světě byli označováni za škodlivou sociální skupinu pro lidstvo a město, ostatní společnost je označovala za častý zdroj nepokojů (Šmerda, 2010). Pro předcházení nebezpečí povstání, bouří a zločinů ve společnosti se poskytovala chudým pomoc, nikoliv však z přirozené dobročinnosti a lásky (Šmerda, 2010). Podle Šmerdy (2010) připadalo podle oficiálních odhadů přibližně deset otroků připadalo na jednoho

svobodného občana ve společnosti ekonomicky a vojensky hodně úspěšné, například ve Spartě počet otroků převyšoval počet svobodných občanů. V Řecku zase bylo možné opustit, prodat či nechat zemřít dítě (Šmerda, 2010). Ve Spartě se obětovaly nebo odkládaly neduživé děti (Šmerda, 2010). Většinou v těchto případech rada starších nebo otec rozhodoval o osudu dítěte (Šmerda, 2010). Váleční vysloužilci, sirotci po padlých rodičích ve válce a někdy i chudí dostávali jistou podporu (Šmerda, 2010). Milosrdenství se dokonce považovalo za opovrhovaný projev slabosti (Šmerda, 2010). Došlo-li k vážnému zranění či těžké nemoci a nebyla-li žádná naděje na vyléčení, rodina se často v těchto případech zřekla takového člena rodiny a vyzvala jej dokonce k vykonání sebevraždy, pokud ji nespáchal, čekalo jej vyhození z domu na ulici (Šmerda, 2010). Na člověka závislého na stálé pomoci druhé osoby všichni pohlíželi jako na obtěžovatele druhých a pomoc žebrákovi se považovala za zbytečnou (Šmerda, 2010). V antickém Řecku byl jedinec solidárními pouty vázán k rodu a rodině, kult předků se udržoval, otec (patriarcha) byl knězem (Matoušek et al., 2001). Od mužského předka odvozovaly rody svoji identitu, měly původně společné pohřebiště, bohoslužby a majetek (Matoušek et al., 2001). V rámci rodu se dědilo povolání, přičemž se rod mohl rozšířit o cizí osoby pouze tím způsobem, že cizí osoba se stejné činnosti chtěla věnovat (Matoušek et al., 2001). Rod své příslušníky bez dostatku prostředků k obživě podporoval (Matoušek et al., 2001). Kolem šestého až pátého století našeho letopočtu se rozpadá rodové zřízení v Řecku (Matoušek et al., 2001). Model řeckého městského státu antický Řím rozšířil na říši, kde rodilí občany zvýhodňoval, občanství umožňoval cizincům a propuštěným otrokům získat (Matoušek et al., 2001). Svá ochranná božstva měly základní sociální jednotky=kurie, rody=gens a spolky=kolegia, bohyně Minerva byla státním římským patronem (Matoušek et al., 2001).

Kolem roku 300 př. Kr. vzniká nová antická filozofická škola stoicismu s předkřesťanskou (dnes je ta myšlenka tak označována) myšlenkou činit druhým lidem dobro a nečekat za to žádnou odměnu (Šmerda, 2010). V podstatě můžeme říci, že celá historie křesťanství je zároveň historií pomoci chudým (Mézsl, 2013). Až do devatenáctého století, kdy došlo ke změně společenských struktur, pokračoval tento církevní přístup k dané problematice a právě v této době začalo vycházet najevo, že přístup organizace církve je nezbytně nutné upravit (Mézsl, 2013). Sama církev začala pocítovat, že sociální potřeby lidstva není již možné minimalizovat jenom na pomyslný chléb a vodu, ale že má svojí úlohu i v obraně práv nemajetných a prostých lidí (Mézsl, 2013). Velké množství církevních institucí, které se potřebným lidem věnují, vzniká

v Itálii a Belgii (Mézal, 2013). Za mnohé můžeme jmenovat belgické Sestry svatého Vincence z Paula s více než padesáti instituty, které pečovaly o chudé a nemocné, anebo italská sv. Jana Boska, který se ve svých řemeslnických ústavách, školách a oratořích věnoval bezprizorné mládeži (Mézal, 2013). Francesco Faa di Bruno byl další významnou postavou a jedním z prukopníků sociální péče (Mézal, 2013). I laická sdružení, věnující se charitativní a sociální práci, se objevují v tomto období vedle členů řeholního či kněžského řádu (Mézal, 2013). Jmenujme si příklad Francouze Frédérica Ozanama a jeho přátele, kteří společně založili laickou Společnost svatého Vincence, kde se intenzivně a systematicky věnovali odstraňování následků úpadku a bídy nejchudších lidí (Mézal, 2013). Potom následovaly podobné iniciativy i v dalších zemích (např. Německo atd.), v českých zemích se též objevily v této době podobné aktivity (Mézal, 2013). Potřeba více řešit palčivé sociální otázky byla na sklonku devatenáctého století již natolik významná, že i papežský stolec na ni zareagoval oficiálním způsobem vydáváním sociálních encyklik pro věřící (Mézal, 2013). První sociální encykliku římskokatolické církve napsal Svatý otec Lev XIII., který vydal papežskou encykliku pod názvem *Rerum Novarum* (Mézal, 2013). Encyklika byla prozíravým a smělym gestem a zároveň odpovědí na problémy vzniklé během průmyslové revoluce (Mézal, 2013). Mluvíme o základním dokumentu sociální nauky církve a zákonitě se naň odvolávají všechny ostatní pozdější encykliky (Mézal, 2013). Průlomovost encykliky, navzdory tvrdé kritice ze všech stran (např. tvrzení, že obhajuje bohaté lidi), spočívala ve striktním požadování některých základních sociálních aspektů, které v současnosti považujeme za samozřejmé, např. minimální mzda, právo na dovolenou atd. (Mézal, 2013).

1.6 Sociální charakter Bible

Primárně z evangelií, Bible a učení Ježíše Krista vychází charitativní a sociální práce církve (Mézal, 2013). Profese sociální práce má kořeny v biblických spisech a v nich odrážené atmosféře (Martinek et al., 2010). Trvale platný smysl sociální práce (solidarita, služba, angažovanost pro slabé a chudé) je formulován přesvědčivě a obsažen v různých oficiálních dokumentech sociálních pracovníků (Martinek et al., 2010). Motivací sociální práce a zároveň zdrojem inspirace jsou právě biblické spisy (Martinek et al., 2010). Autoři biblických spisů popisují Boha stojícího vždy na straně bezmocných, slabých a utiskovaných (Martinek et al., 2010). Proto sociální učení církve mělo formu poskytování pomoci strádajícím a chudým lidem v podstatě po celé období

středověku až do samotného devatenáctého století (Mézal, 2013). Součástí Božího plánu je nastolit, jak říká svědectví Bible, takový řád, jenž lidem umožňuje žít v plnosti (Mézal, 2013). Ve smyslu pojmu spravedlnosti formuluje již Starý zákon aspekt pomoci sociálně slabým a chudým lidem (Mézal, 2013). V Novém zákoně se mluví o tomto světě jako o místě, kde se stává již skutečností vláda Boží (Mézal, 2013). O sociálním charakteru Bible se také zajímal sociálně demografický výzkum v Německu, který se snažil vysvětlit porodní chování (porodnost) německých žen společně s jeho historickými změnami (Arránz Becker, Lois, 2017). Odborníci uvažovali o dvou typech mikrosubjektivních determinantů plodnosti: proživotní hodnoty a normy propagované křesťanskými náboženstvími na jedné straně a ekonomické faktory (finanční náklady na dítě) zase na straně druhé (Arránz Becker, Lois, 2017). Po analýze získaných údajů bylo zjištěno, že významnou přímou roli v rozhodnutích o plodnosti v sekularizované německé společnosti zřejmě náboženství nezahrnuje (Arránz Becker, Lois, 2017). Přesto má náboženství zachováno nepřímý vliv skrze propagované kladné hodnocení dětí (Arránz Becker, Lois, 2017). Zmenšující se vliv náboženství, konkrétně křesťanství a Bible, na Západě dokládá výzkum prováděný mezi mladými lidmi v Irsku, kteří písemně odpovídali na dotazy vědců ohledně vize mladých lidí o budoucnosti rodiny v Irsku (Forsberg a Timonen, 2017). Po analýze jejich odpovědí se zjistila silná orientace cílové skupiny výzkumu na budoucnost, v níž hraje náboženství malou roli či žádnou, a tolerance se svobodou v rozhodování o zakládání rodiny mají výsostné postavení (Forsberg a Timonen, 2017). O úpadku víry mluví i Krause a Pargament (2017), kteří zkoumali negativní důsledky poklesu víry u lidí. Zkoumali účinky čtyř potenciálně významných mediátorů: náboženské praktiky, soucit s druhými lidmi, podpora pro ostatní a význam v životě. Výsledkem jejich výzkumu jsou následující závěry. Lidé s poklesem víry jsou méně zapojení do základních náboženských praktik (čtení Bible, modlitby, účasti na bohoslužbách atd.); přerušování vykonávání náboženských praktik je méně pravděpodobné u lidí přijetí základní náboženské ctnosti (Soucitu) podporující společenský charakter; po ztrátě impulsu pro vytváření těsných sociálních vazeb ztrácejí lidé potřebu pomáhat jednotlivcům potřebujícím pomoci; lidé nepomáhající druhým lidem obtížněji nacházejí smysl vlastního života; lidé neschopní nalézt smysl života obtížněji pozitivně ovlivňují stav společnosti (Forsberg a Timonen, 2017). Sociální charakter Bible vnímá pozitivně Denney (2017), který popisuje činnost vězeňských kaplanů snažících se změnit kriminální myšlení zločinců, poskytnout jim silnou sociální podporu, naučit je morální odpovědnost, najít smysl života, seznámit je

s komunitou věřících a zdůrazňovat nenásilnost víry a náboženství obecně. Pavoliny et al. (2017) hovoří o náboženství jako hlavním aspektu lidského života, jenž řadu otázek sociální politiky přímo protíná.

1.6.1 Sociální povaha Starého zákona

V Bibli má Bůh o tento svět, kde žije člověk, zřetelný zájem a k tomuto světu a jeho vlastním dějinám se vztahují Boží plány (Martinek et al., 2010). Bůh se zajímá o celé lidské společenství (lid), ne o člověka jako jednotlivce, individualitu (Martinek et al., 2010). Bible se často zmiňuje o tématu chudoby (Martinek et al., 2010). Hlavně sirotci a vdovy představovali nejvíce nedostatkem základních materiálních věcí a hlubokou chudobou ohroženou skupinu (Martinek et al., 2010). Příběhy z První knihy Královské a z Druhé knihy Královské ilustrují dobře jejich těžké životní situace (Martinek et al., 2010). Společnost dokonce označovala za chudé i staré lidi odkázané na stálou pomoc poskytovanou vlastními dětmi (Martinek et al., 2010). Cizinci či uprchlíci vyhnaní hladem nebo krvavým válečným konfliktem se stávali další skupinou v sociálním ohrožení (Martinek et al., 2010). I drobní rolníci kvůli vysokým nesplacitelným dluhům se dostávali rychle do situace chudých, protože se stali zcela závislými na vůli druhých tvořících pro sebe efektivní systém dlužnictví, půjčování peněz na vysoký úrok (Martinek et al., 2010). Též nelze zapomenout na nádeníky, pracovníky bez majetku a se skromnými prostředky na sebeobživu (Martinek et al., 2010).

Zvláštní péči o chudé projevoval tzv. Mojžíšský zákon (Duka, 1992). Rozdíly mezi cizími a domorodými chudáky izraelské zákony nedělaly (Duka, 1992). V průběhu sklizně zemědělci ponechávali cípy pole a tzv. paběrek (zbytek) chudému obyvatelstvu (Duka, 1992). Podobným způsobem se zanechávaly paběrky v olivových hájích a na vinicích rovněž pro chudé (Duka, 1992). Úroda v jubilejním roce (Svatém roce) patřila všem obyvatelům neohledně na výši jejich majetku (Duka, 1992). Každým třetím rokem se tzv. desátek z úrody předával chudým (Duka, 1992). Povinnost představovala almužna (Duka, 1992).

Ve Starém zákoně je almužna chápána jako povinnost a zároveň jako určitá výzva k ohleduplnosti a štedrosti (Martinek et al., 2010). Více subjektů mělo odpovědnost za zabezpečení péče o chudé (Martinek et al., 2010). Odpovědnost náležela králi, dobře situovaným Izraelitům a nemalou roli měli proroci kritizující sociální poměry (Martinek et al., 2010). Proroci byli skupinou lidí nezávislou na mocných lidech a společenských skupinách, přičemž proroci Micheáš, Ámos, Izajáš a Ozeáš doložili jejich kritiku

(Martinek et al., 2010). Proroci odsuzovali nekompromisně každé vykořisťování a útlak mířený na chudé, sirotky a vdovy ve společnosti, v těchto případech se o trest odvolávali k Bohu (Martinek et al., 2010). Ve Starém zákoně se stále opakuje téma pokřiveného vztahu k Bohu a nespravedlivých mezilidských vztahů (Martinek et al., 2010).

Tzv. nařízení milostivého léta vystupuje v zákoně zřetelně jako dimenze sociální spravedlnosti (Šmerda, 2010). Toto nařízení ale zase nebylo zcela v praxi lidmi dodržováno (Šmerda, 2010). Biblické nařízení totiž mělo nepopulární obsah, podle něhož izraelští otroci měli být periodicky každých padesát let majiteli propuštěni a původním majitelům se měly všechny zastavené a prodané pozemky vrátit zpět do jejich vlastnictví (Šmerda, 2010).

Humánní perspektivu spravedlnosti nalezneme v již zmiňovaném nařízení milostivého léta, které představuje specifický způsob chápání rovných šancí pro všechny lidi a stále se obnovující Bohem chtěné výchozí pozice svobody opět pro všechny (Azenbacher, 2004).

Přistěhovalci měli postavení na úrovni vdov, sirotek a chudých, přičemž měli s nimi nárok paběrkovat na vinicích a polích a společně s tzv. levity každý třetí rok mohli jít z desátků v branách (Šmerda, 2010).

Rozdíl mezi Starým a Novým zákonem vytváří pro Starý zákon charakteristická snaha v biblické době reagovat prostřednictvím právních opatření na vzniklou lidskou nouzi (Martinek et al., 2010). Za stěžejní součást Tóry (Zákona) můžeme považovat různá ustanovení zajišťující strádajícím a chudým práva a přežití (Martinek et al., 2010). Kniha smlouvy formulovala nejstarší právní normy pro lidi (Martinek et al., 2010). V závěru sedmého století před Kristem, tedy na konci období králů, vznikla nejrozsáhlejší sbírka zákonů zvaná Deuteronomium (Martinek et al., 2010). Určitou „ústavou“ lidu Božího se stávají ustanovení, která příznačně zahrnují velké množství sociálních předpisů (Martinek et al., 2010). V období let 587 až 538 před Kristem (období babylonského exilu) či krátce po jeho konci je formulován tzv. Zákon svatosti, který nejen kultické prvky zdůrazňuje, ale i přikázání lásky k bližnímu svému (Martinek et al., 2010). Mezi nejdůležitější starozákonní sociálně právní ustanovení se zahrnují: zákaz úroků a prominutí dluhů – sociálně ekonomické zákony, první sociální daň, přikázání lásky spojené s držením ochranné ruky nad sociálně slabými, ochrana ohrožených jedinců a skupin (Martinek et al., 2010). Zvláštním závazkem

společenských elit byla myšlenka poskytovat pomoc chudým k přístupu k jejich právům, myšlenka vychází z božské ochrany chudých a je rovněž u staroorientálních kultur přesvědčením (Martinek et al., 2010). Starý zákon hovoří o Božím plánu prosadit takový řád, který by lidem umožnil žít v plnosti (Martinek et al., 2010). Nastolení tohoto řádu musí čelit řadě protichůdných sil (hlavně v člověku samém), a proto není toto nastolení samozřejmou věcí (Martinek et al., 2010). Lidským schopnostem se proto vymyká plné uskutečnění takového řádu, očekává se až v budoucnosti a v posledku bude jenom Božím zázrakem (Martinek et al., 2010).

1.6.2 Nový zákon a jeho sociální stránka

Pojem „chudý“ se v Novém zákoně vyskytuje ve spojení s materiální chudobou, ale jedná se rovněž o lidi v nouzi (Matoušek, 2007). Pomoc Ježíše je směřována lidem na okraji společnosti, malomocným, posedlým, postiženým démony a nemocným (Matoušek, 2007). Almužna se v Novém zákoně stala základem veškerého náboženského života a je společně se starozákonní tradicí zdrojem nebeské odplaty (Matoušek, 2007). Již v pojmu „bližní“ se odráží apel na solidaritu k ostatním lidem (Matoušek, 2007). Starý zákon vztahuje tento pojem pouze na souvěrce, soukmenovce a na proselyty (cizince), kteří se k židovskému společenství připojili (Matoušek, 2007). Naopak v Novém zákoně nabývá pojem „bližní“ mnohem širšího významu, protože se bez ohledu na náboženský původ nebo národnost vztahuje i na ostatní lidi (Matoušek, 2007). V době Ježíše tato změna v chápání pojmu „bližní“ byla velice významnou, v tehdejší době obecně bylo platné neplatit závazek lásky vůči lidem nepatřícím do izraelské pospolitosti a přímo bylo přikázáno nenávidět zjevného nepřítele Izraele (Matoušek, 2007).

Evangelia nám čtenářům dokládají, že u Ježíše Nazaretského byla stěžejním jádrem jeho veřejného působení zvěst o tzv. Božím království, které kladl Ježíš do popředí (Martinek et al., 2010). V místě, kde sám Ježíš osvobodí někoho od život ničících sil, se stává více hmatatelnější skutečností příchod Božího království v pomoci slabým (Martinek et al., 2010). V evangeliích jsou pojmy utrpení či nemoc velmi široce chápány, zahrnují totiž duchovní, sociální, psychickou a tělesnou dimenzi (Martinek et al., 2010). Novozákonné texty vyzývají přímo k následování Ježíše Nazaretského (Martinek et al., 2010). Ježíš od svých učedníků nevyžaduje soukromé uctívání jeho vlastní osoby, ale naopak chce jejich spolupráci na zvěstování Boží vlády mezi lidmi skutky a slovy (Martinek et al., 2010). Setkáváme se se skutky duchovního a tělesného milosrdenství,

mezi které řadíme: dát najíst hladovějícím, dát napít žíznivým, navštěvovat nemocné, oblékat nahé, osvobodit zajaté, pohřbívat mrtvé a ujímat se cizinců (Martinek et al., 2010). Celkem sedm skutků duchovního milosrdenství je zastoupeno těmito následujícími skutky: učit, napomínat, poskytnout radu, odpouštět, utěšovat, modlit se a snášet (Martinek et al., 2010). Do kontextu Ježíšovy zvěsti o Božím království a tím tedy do samotného centra jeho působení náleží jeho příklon k chudým lidem (Martinek et al., 2010).

Ježíš uzdravováním prohlašuje, že právě on je Mesiášem, Boží lásku ke každému trpícímu člověku umožňuje pocítit hmatatelně, příchod Božího království zvěstuje, zázraky koná jako znamení a zároveň záruku konečného vítězství nad smrtí a nad zlem (Messina, 2005). Ježíš projevuje lásku k Bohu a k bližnímu, lásku k chudým, ztotožňuje se s každým pomoc potřebujícím člověkem, obhajuje chudé, rozdíl mezi svobodnými a otroky nevidí, služebníky a pány, brání život od okamžiku početí až do smrti jedince, Ježíš dává hodnotu a smysl každé lidské prožívané bolesti (Messina, 2005). Pro život a poslání církve jsou právě tyto body podstatné, protože v sobě zahrnují originalitu evangelijního poselství, historicky prvními křesťanskými obcemi byly přisvojeny a vnímány (Messina, 2005). Následné dějiny zdravotní péče a lásky bliženecké jsou se samými církevními dějinami totožné (Messina, 2005).

Směrnice pro organizaci hospodářského a politického pořádku ve společnosti (ve veřejném životě) nejsou v Písmu svatém obsaženy (Vragaš, 1996). I v současné době má sociální nauka církve navzdory neexistenci těchto směrnic za důležitý úkol vybrat z výroků Písma svatého, které jsou spojeny s židovskou epochou z období před dvěma tisíci lety, pro aktuální dobu nadčasové myšlenky a na dnešní situaci je ve společnosti aplikovat do praxe (Vragaš, 1996).

Hlavně z evangelíí tudíž vychází sociální učení církve, ale až s koncem devatenáctého století a v průběhu vlády (pontifikátu) papeže Lva XIII. se vymežilo roku 1891 s vydáním jeho encykliky *Rerum Novarum* jako samostatné a opravdové učení (Mézal, 2013). K základním principům sociální nauky církve patří vedle evangelijního řádu vstřícnosti, hlavně princip solidarity, subsidiarity a dobra (Mézal, 2013). Vedle Bible jsou základními zdroji papežské sociální encykliky, jež směry konkretizují a jimiž by se měla orientovat v sociálních směrech církev (Mézal, 2013). Sociální učení je z hlediska praktického řešeno činností charitativních a sociálních organizací organizovaných či řízených římskokatolickou církví, jež na principu stanovených etických kodexů

fungují (Mézal, 2013). V jednotlivých dokumentech a hlavně v encyklikách jsou úkoly římskokatolické církve na poli poskytování pomoci potřebným a chudým lidem podrobně rozebírány (Mézal, 2013). Je tedy zřejmé, že je sociální učení římskokatolické církve zaměřeno v širokém spektru bez rozdílu na všechny lidi na světě (Mézal, 2013).

1.7 Křesťanství

Zvláštní význam pro evropskou kulturu mají tzv. biblická náboženství, mezi něž patří křesťanství, židovství a do určité míry též islám (Jankovský, 2018). Křesťanství můžeme charakterizovat jako sociální náboženství, neboť není orientováno jenom na vztah jednotlivého člověka (jedince) k vyšší moci, nevede jednotlivce pouze k sebezdokonalování, ale snaží se i o zlepšení podmínek života společenství a o zlepšení mezilidských vztahů (Matoušek et al., 2001). Na starozákonní požadavek lásky ke člověku, jež má být důsledek lásky k Hospodinu, navazuje Nový zákon (Matoušek et al., 2001). Dvojí přikázání lásky vyzdvihuje Ježíš: Milovat Hospodina a jako sám sebe milovat bližního svého (Matoušek et al., 2001). První tři století našeho letopočtu byli brutálně pronásledováni křesťané, a přesto lásku k bližnímu křesťané praktikovali – dvě formy vybírání almužny pro chudé existovaly, a to pokladna v kostele (dary sloužily k péči o ztroskotané námořníky, vzdělání dětí, výdajům na pohřby, péči o chudé, pro uvězněné lidi za víru v Krista) a při bohoslužbách pořádané sbírky (Matoušek et al., 2001). Můžeme říci, že křesťanství, které na základě učení Ježíše z Nazaretu vzniklo, se projevovalo zprvu jako jedna z mnoha židovských sekt (Jankovský, 2018). V prvním století našeho letopočtu vzniklo křesťanství (Bartoníčková et al., 2009). V době, kdy Izrael byl pod nadvládou Římanů, vystoupil Ježíš z Nazareta (Matoušek et al., 2001). Ježíš nepatří mezi politické reformátory, k dobytí politické moci nenabádal, ale chtěl osvobodit od hříchu člověka, chtěl člověku pomoci vztah s Bohem navázat a jeho nesmrtelnou duši zachránit pro věčný život (Matoušek et al., 2001). Potom vyplývá z lásky k Bohu láska ke druhým lidem, činnou sociální aktivitou se projevuje v křesťanství vztah lásky ke druhým lidem (Matoušek et al., 2001). Stejně jako Jan Křtitel Ježíš patřil do skupiny putujících židů, kteří o revitalizaci judaismu usilovali (Matoušek et al., 2001). Vystupoval na veřejnosti, v synagogách i venku obracel se osobně hlavně k chudým, zavrženým, k vyvrhelům společnosti a postiženým (Matoušek et al., 2001). Svým učením oslaboval význam Zákona a ještě význam společenských rozdílů vyvolaného národa, protože bylo jeho náboženství pro všechny lidi bez významného rozdílu (Matoušek et al., 2001). Ježíš prohloubil důraz na Boží

lásku=jádrem morální teologie je láska, mluvíme o lásce laskavé, trpělivé, nemající ze špatnosti radost, ale radující se vždy z pravdy (Matoušek et al., 2001). Křesťané se od židovství však postupně oddělili, odmítli obřizku i další náboženské rituály (Jankovský, 2018). Začali postupně do svých řad přijímat i do té doby v ústraní se nacházející pohany a úspěšně organizovat nové křesťanské obce (Jankovský, 2018). Nový zákon o životě a poslání Ježíše Krista se přidává ke Starému zákonu, dohromady tvoří Bibli (Bartoníčková et al., 2009). Skutky apoštolské a apoštolské listy jsou strhujícím obrazem tohoto období, hlavně listy (epištoly) Pavlovy, ze kterých je adresována většina nejvýznamnějších kulturních centrů tehdejšího světa – Efezským, Koloským, Filipským, Římanům, Galatským, Tesalonickým (Soluň) a Korintským (Jankovský, 2018). Můžeme ve stručnosti říci, že křesťanská víra teologicky vychází právě z výpovědí Pavlových listů a dále ze svědectví čtyř evangelií, tedy konkrétně Marka, Matouše, Lukáše a Jana, které popisují průběh života a samotné učení Ježíše Nazaretského (Jankovský, 2018). Zatímco židé teprve čekají na spasitele (mesiáše), Ježíš spasitelem pro křesťany byl (Bartoníčková et al., 2009). Kříž se v průběhu historie stal symbolem památky jeho ukřižování (Bartoníčková et al., 2009). Je méně přísné ve srovnání s judaismem, Bůh je milosrdnější (Bartoníčková et al., 2009). V roce 70 n. l. následoval po pádu Jeruzaléma úpadek židovství, naopak se však rozvíjelo křesťanství navzdory velkému dlouhodobému útlaku a krutým represím trvajícím až do čtvrtého století, kdy v roce 313 ediktem milánským mocný Konstantin Veliký poskytl náboženskou svobodu křesťanům (Jankovský, 2018). Mezi základní dogmata patří neposkvrněné početí Panny Marie a existence Boží Trojice: Otec (Hospodin), Syn (Ježíš) a Duch svatý (Bartoníčková et al., 2009). Např. Boží Trojice, milost, božství Ježíše atp. jsou však ve čtvrtém století předmětem náročných věroučných sporů (Jankovský, 2018). Postupně tak krystalizuje krédo, které je na koncilu v Niceji roku 325 a Konstantinopoli (Cařihradě nebo Istanbulu) roku 381 zformulováno – tedy tzv. nicejsko-konstantinopolské vyznání (Jankovský, 2018). Současně se křesťanství institucionalizuje jako hierarchické společenství s vlastními obřady a učením (Jankovský, 2018). Dochází však postupně ke kulturnímu odlišení Západu a Východu a roku 1054 se odděluje od latinské tradice (Říma) řecko-byzantská liturgie (Jankovský, 2018). Různými reformními proudy jsou pak zmítána křesťanská společenství, až nakonec dochází v šestnáctém století z popudu Martina Luthera a potom Jana Kalvína k západnímu štěpení církve (reformace), kdy vzniká protestanství, které se dělí dále na jednotlivé denominace (Jankovský, 2018). Křesťanství se tedy v průběhu dějin

rozpadlo působením různých vlivů do několika proudů: pravoslavný – v čele patriarcha, důraz na tradice, katolický – důraz na církev v čele s papežem (rozdělení na katolický a pravoslavný proud kolem roku 1000), protestanský – důraz na vlastní studium Bible, oddělen od katolické větve v 15.-16. stol. (Bartoníčková et al., 2009). Dnes je hlavním náboženstvím v Severní i Jižní Americe, Evropě, Austrálii, části Asie (Filipíny, Rusko) a jižní Africe (Bartoníčková et al., 2009).

1.8 Křesťanská sociální etika

Sociální skutečnost – sociální etika má za své téma právě sociální skutečnost (Anzenbacher, 2004). Podstata sociální skutečnosti neboli společnosti spočívá ve vzájemném působení mezi jednotlivci, kteří tvoří tuto společnost (Anzenbacher, 2004). Vzájemné interakce (působení) tvoří mezi jednotlivci relativně samostatnou, objektivní oblast sociální skutečnosti jedině tehdy, když vykazuje určitou pravidelnost a stálost (Anzenbacher, 2004). Lze také říci, že vzájemné působení konstituuje oblast sociální skutečnosti, pokud má určitý institucionální charakter utvořený (Anzenbacher, 2004). Proto jsou tématem sociální vědy dílčí oblasti – oblast rodinná, oblast vědění a dovedností, oblast ekonomická, oblast politicko-právní, oblast kulturně-náboženská, pokud je lze uchopit jako systémové útvary pevných struktur a forem, jako soubory institucionalizovaného pravidelného vzájemného působení (Anzenbacher, 2004).

Etika – etika představuje vědeckou disciplínu, která se zabývá adekvátními pravidly (normami) lidského jednání (Anzenbacher, 2004). Člověku přikládá schopnost, že se na rozdíl od zvířete nejen určitým způsobem chová, ale také dokáže jednat, tedy rozhodovat se na základě rozumové úvahy svobodně k určité činnosti (Anzenbacher, 2004). Etika se dělí na: analytickou etiku neboli metaetiku (dochází zde k analýze jazyka morálky), fundamentální etiku (zkoumání základů etiky), normativní neboli též aplikovanou etiku (konkretizace etické problematiky skrze její aplikaci na nějaký okruh jednání (Anzenbacher, 2004).

Křesťanská sociální etika – jen s odvoláním na Písmo svaté můžeme definovat specifickou povahu křesťanské sociální etiky (Anzenbacher, 2004). Pro křesťanskou praxi jsou (fundamentálně-eticky) rozhodující směrodatné jistoty čerpané právě z Písma svatého (Anzenbacher, 2004). Hlavním zdrojem informací křesťanské sociální etiky je tedy již zmiňované Písmo svaté (Anzenbacher, 2004).

- Motiv stvoření – Bůh stvořil celý svět, který je dobrý a moudře udělaný; v prostoru stvoření má člověk jakož to obraz Boha zvláštní místo, přičemž

člověku náleží tato jedinečná důstojnost právě jako člověku (bez rozdílu rodu, rasy, náboženství, národnosti či společenské třídy); společenskou povahu člověka naznačuje stvoření muže a ženy (pro člověka není samota dobrá); člověk je Bohu odpovědný a je rovněž partnerem Boha; obrazy hříšného pádu a vyhnání z ráje ukazují na principiální ohrožení vztahu člověka k Bohu hříchem (Anzenbacher, 2004).

- Motiv exodu a smlouvy – svůj vztah k svému Bohu Izrael chápe jako smlouvu, svůj zákon jako zákon smlouvy, daný Bohem; naše věrnost vůči Bohu v sobě zahrnuje sociální vztah a požaduje „milovat bližního svého jako sebe samého“ (Lv 19,18), zvláště to platí ve vztahu k sociálně znevýhodněným (Anzenbacher, 2004).

Sociální étos proroků – proroci ohlašují boží činy vyvolávané neustálým porušováním smlouvy nespravedlností a modloslužbou; tedy jde o to jednat ve smyslu přicházejícího Božího království, jež bude královstvím milosrdenství, spravedlnosti a míru; v království bude správné jednání vůči sociálně znevýhodněným skupinám obyvatel (Anzenbacher, 2004).

- Eschatologická etika Ježíšova – Ježíš se v dějinách lidstva objevuje jako jednorozený Boží syn hlásající přiblížení Božího království, pro které je obrácení a následování nutné; ústředním motivem je zde dvojí přikázání lásky (láska k Bohu a láska k bližnímu svému – bližním jako adresátem lásky se může stát zásadně každý, i nepřítel); blahoslavení jsou se zřetelem k přicházejícímu Božímu království lkající, chudí v duchu, hladovějící po spravedlnosti, tiší, lidé čistého srdce, milosrdní, působící pokoj a pronásledovaní pro spravedlnost; étos Ježíše je individuálně-etický; přikázání lásky k bližnímu má též sociálně-etickou stránku: uspořádání a řízení společnosti takovým způsobem, aby se odstranila a vyloučila válka a násilí, utiskování a vykořisťování, bída a nedostatek (Anzenbacher, 2004).
- Pavlova teologie – důstojnost člověka jako obrazu Boha se dovršuje skrze Ježíše Krista přijetím za Boží syny, čímž jsou i sociální přehrady (svobodní a otroci či muži a ženy) mezi lidmi relativizovány (Anzenbacher, 2004).
- Obec – křesťané ve své obci nastolují solidaritu, spravedlnost a zajištění nezbytných potřeb pro všechny; jáhni jsou ustanoveni ke službě pro chudé; nekriticky loajální je vztah ke státu a k jeho pozitivnímu právu, neboť je státní

moc od Boha zřízena (Anzenbacher, 2004).

1.9 Římskokatolická církev

Křesťanství v české zemi je asi od devátého až desátého století (Hanuš et al., 1999). Ve světě vedly historické posuny k větvení křesťanství (Hanuš et al., 1999). V České republice je většina křesťanských směrů silněji či slaběji zastoupena (Hanuš et al., 1999). Ve výčtu si uvedeme pouze křesťanské církve angažující se v sociální oblasti ve městě České Budějovice.

Římskokatolická církev je také všeobecně nazývána katolickou církví, je největší a též jedinou západní katolickou církví (Mézal, 2013). Podle posledního sčítání lidu se k ní hlásí v České republice přibližně jedna desetina obyvatelstva, pak více než jedna miliarda věřících celosvětově, což činí z ní největší náboženskou organizaci na celém světě (Mézal, 2013). Tato církev naplňuje svoji činnost poskytováním duchovních služeb i významnou měrou sociálním a charitativním působením po celém světě (Mézal, 2013). Ústředním tématem činnosti sociální a charitativní práce je bezesporu odhalování, zmírňování a řešení problémů v sociální oblasti vznikajících (Mézal, 2013). Zde v sociální práci jde hlavně o zmírňování dopadů znevýhodnění na trhu práce, sociální exkluze, chudoby apod. (Mézal, 2013). Jde prakticky o nacházení řešení tíživých existenčních problémů znevýhodněných lidí a nápravu či odstraňování těchto závažných situací (Mézal, 2013). Již svým obsahem slovo charita (z latinského caritas, slitování) naznačuje, že pomoc trpícím je náplní charitativních institucí, charitativní práce tedy trpícím lidem usnadňuje život (Mézal, 2013). Římskokatolická církev se ustavila sice na středověké půdě, Římu a papeži podřízené církve, která svoji kontinuitu zdůrazňovala, absolutní neměnnost to však neznamenalo (Nešpor, Vojtíšek, 2015). Někdy se rozlišuje tzv. rozměr božský, působení Ducha sv., božský původ atp., a lidský rozměr církve, hlavně stinné stránky církevních dějin (Jankovský, 2018). Moderní a raně novověký katolicismus představuje dílo vnitřní proměny římskokatolické církve odstartované tridentským koncilem v letech 1545 až 1563, který byl zdrojem jak vnitřní církevní obrody (katolické reformace), tak odmítání reformačních snah a církví vzniklých v průběhu období protireformace (Nešpor, Vojtíšek, 2015). Přitom sama církev zdůraznila svoji jednotu a hierarchické uspořádání v čele s papežem, v církevně-organizační a teologické rovině vyjádřené učením o nepřetržité kontinuitě kněžského svěcení předávané prostřednictvím apoštolské posloupnosti, proto římskokatolická církev s více než miliardou věřících tvoří na půdě křesťanství největší a nejstabilnější

organizaci (Nešpor, Vojtíšek, 2015). Prostřednictvím misí se přitom z původních římskokatolických oblastí střední a jižní Evropy rozšířila do celého světa, takže v současné době počet římskokatolických křesťanů na jižní polokouli Země značně převyšuje počet jejich souvěrců na severní polokouli, o oblasti západní Evropy nemluvě (Nešpor, Vojtíšek, 2015). Římský biskup – papež je hlavou římskokatolické církve a zároveň je i hlavou všech ostatních unionovaných církví (Kokaisl, 2009). Shromáždění (tzv. konkláve) kardinálů provádí volbu papeže (Kokaisl, 2009). Nelze popřít, že právě odvoláním na Petrův úřad ve svém středu katolická církev dosáhla a do dnešní doby uchovala stabilitu a sílu, kterých ani zdaleka ostatní církve nedosáhly (Harnoncourt, © 2004-2015). Přesto je nutné poukázat na fakta, která ovlivňují, respektive relativizují charizma Petrova úřadu v římské církvi (Harnoncourt, © 2004-2015):

- Jelikož před samotným příchodem Petra do Říma již dříve vedl i církve v Antiochii (Sk passim; Gal 1,17; 2,11; Petr zaujímá první místo v seznamu biskupů z Antiochie) a Jeruzalémě, i mimo Řím má nástupce v úřadu (Harnoncourt, © 2004-2015).

- I v církvích mimo Řím byla obvyklá instituce papeže (patriarcha, prótos, primas...) a ta instituce měla ve velkých regionech zajišťovat jednotu církve (Harnoncourt, © 2004-2015).

- Pouze římskou církvi byly vzneseny nároky římského jurisdikčního primátu a jenom v ní uznány (Harnoncourt, © 2004-2015).

Když po třináctém století usilovaly nekatolické církve o vytvoření unie s Římem, stačilo uznat primát papežovy jurisdikce, dále se od nich nic více (ale ani méně) nevyžadovalo, i když se jednalo o tzv. monofyzity či nestoriány, jako by byla ústřední otázkou církve otázka papeže (Harnoncourt, © 2004-2015). Zdaleka nejrozšířenější je římskokatolická církev, a tedy i latinský obřad (Kokaisl, 2009).

Katolická církev¹ má svojí jasně danou hierarchii stálou po mnoha staletí, kde se jejím prostřednictvím uplatňuje církevní autorita (papež, biskupové, kněží, jáhni, řeholníci a řeholnice a stále více prosazující se – hlavně v západní Evropě – laici) (Jankovský, 2018). Prvně si představme hierarchii na základě svěcení (Kokaisl, 2009). Církvi je 1Z předcházejícího textu jsme se dozvěděli, že římskokatolická církev je velkou organizací. Proto považuji za nutné zaměřit svoji pozornost rovněž na církevní hierarchii, která v konečném výsledku má vliv i na církevní angažovanost v sociální práci.

deklarováno všeobecné kněžství („svátostným kněžstvem“ jsou všichni věřící, již křtem jsou k tomuto kněžství povoláni) a svátostné kněžství, které má celkem tři stupně: Biskup – kněz – jáhen (Kokaisl, 2009). V katolické církvi umožňuje přijetí svátostného kněžství (vysvěcení) udělovat svátosti (Kokaisl, 2009). Biskup i kněz mohou tytéž svátosti udělovat, ale sám kněz nemůže svátost kněžství udělovat, to je vyhrazeno konkrétně pouze biskupům, dva jiní biskupové se souhlasem papeže udělují biskupské svěcení (Kokaisl, 2009). Jáhen představuje nejnižší hierarchický stupeň kněžství (Kokaisl, 2009). Vysvěcený na jáhna musel být nejprve každý kněz, ale někteří jáhny zůstávají trvale – mohou být ženatí (Kokaisl, 2009). Další hierarchie je na základě funkce (Kokaisl, 2009). Je možné znázornit ji zhruba (bez přihlédnutí k řadě různých místních odlišností) následujícím způsobem (Kokaisl, 2009):

- Nejvyšší místo církevní hierarchie zaujímá sám papež (Kokaisl, 2009).
- Kardinálové jsou nejbližší pomocníci papeže, přičemž jsou kardinálové papežem jmenováni a vždy jsou biskupy (Kokaisl, 2009). Když není jmenovaná osoba biskupem, musí biskupské svěcení přijmout (Kokaisl, 2009).

Biskup (kardinálem může být) je v čele diecéze, pouze v případě nemožnosti obsadit diecézi biskupem může ji pověřený kněz spravovat (Kokaisl, 2009). Jako pomocníky může mít diecézní biskup další biskupy, někteří biskupové žádnou diecézi nespravují a pouze formálně dostávají přidělenou diecézi (nějakou z již zaniklých diecézí nejčastěji), jako titul – titulární biskup (Kokaisl, 2009).

- Diecéze se dělí na jednotlivé vikariáty, v jejich čele se nachází vikář, osoba s kněžským vysvěcením nejčastěji (Kokaisl, 2009).
- Farnost je nejnižší samostatnou právní osobou, jíž spravuje farář (Kokaisl, 2009). Za pomocníka může mít dalšího kněze – kaplana (Kokaisl, 2009).

Česká republika se dělí na jednotlivé územní jednotky pod správou římskokatolické církve (Kokaisl, 2009). Hlavní správní jednotku označujeme jako diecézi, kde je biskup v čele (Kokaisl, 2009). V případě, že v rámci určité oblasti zaujímá diecéze výsadní postavení, může se o arcidiecézi jednat, u níž má pak sídelní biskup titul arcibiskup (Kokaisl, 2009). Nyní jsou v České republice dvě církevní provincie – moravská s olomouckým arcibiskupstvím a česká s pražským arcibiskupstvím (Kokaisl, 2009). Dříve než české arcibiskupství bylo založeno moravské, kde se prvním arcibiskupem stal sv. Metoděj (Kokaisl, 2009). Toto území se stalo po pádu Velké Moravy součástí pražské diecéze založené v roce 973, jejíž arcibiskup/metropolita sídlil v německé

Mohuči (Kokaisl, 2009). Olomoucká diecéze se vyčlenila z pražské diecéze roku 1063 (Kokaisl, 2009). Až za vlády Karla IV. roku 1344 bylo v Praze zřízeno arcibiskupství, v Olomouci bylo zřízeno v roce 1777 (Kokaisl, 2009). V současné době v České republice je osm římskokatolických diecézí: v moravské provincii – Olomouc (arcidiecéze), Ostrava s Opavou, Brno a v české provincii – Praha (arcidiecéze), Plzeň, České Budějovice, Hradec Králové, Litoměřice (Kokaisl, 2009). Dnes se dělí diecéze na vikariáty (označované na Moravě jako děkanáty), které zahrnují farnosti (Kokaisl, 2009). Římskokatolická církev je pozoruhodná tím, že jisté prvky státního útvaru má (Hanuš et al., 1999). Titul kardinál má jeden z jejích nejvyšších představitelů – vedení církve a státní sekretář (nikoli stát Vatikán!) udržuje se státy diplomatické styky (Hanuš et al., 1999). Pevnou součástí této struktury je římskokatolická církev v českých zemích (Hanuš et al., 1999). Těž řeholní společnosti jsou charakteristické pro tuto církev, kde jsou řeholníci asi třetina duchovenstva (Hanuš et al., 1999). Mezi nejpočetnější mužské řády patří: dominikáni, premonstráti, jezuité, františkáni, salesiáni (Hanuš et al., 1999).

1.9.1 Biskupství českobudějovické – Českobudějovická diecéze

Obr. č. 1: Mapa Biskupství českobudějovického

Zdroj: Biskupství českobudějovické, © 2005-2017b. *Mapa diecéze* [online]. České Budějovice: Biskupství českobudějovické [cit.2017-11-29]. Dostupné z : <https://www.bcb.cz/Dieceze/Vikariaty-farnosti-mapy>

Zmapujme si historický vývoj Českobudějovické diecéze. V průběhu vlády Marie Terezie a jejího syna Josefa II. dochází v zemích rakouské monarchie k řadě reforem církevní správy (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Zásahy, které můžeme počítat k pozitivním, bylo založeno několik biskupství, přičemž za vlády Josefa II. vzniká právě také českobudějovické biskupství (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Císař jmenoval prvním biskupem olomouckého kanovníka Jana Prokopa hraběte Schaaffgotscheho, jenž si schválení papežského stolce měl vyžádat (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). V tehdejší době pražský arcibiskup též souhlasil se založením tohoto biskupství a do Říma podal oficiální žádost o jeho zřízení (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Papež Pius VI. následně zakládá bulou „Cunctis ubique“ v roce 1785 nové biskupství a zároveň potvrzuje jmenování Schaaffgotscheho biskupem (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Farní kostel sv. Mikuláše je novému biskupovi určen za katedrální chrám, při kterém je katedrální kapitula zřízena (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Bývalá kolej piaristů se stala sídlem biskupa (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Biskup oznámil pastýřským

listem na Nový rok 1786 věřícím a kněžím kraje budějovického, klatovského, prácheňského a táboorského, že vchází tímto dnem v platnost zakládající bula a vzniká českobudějovické biskupství (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). V roce 1808 byly připojeny k diecézi českobudějovické Grafenried a Železná Ruda, které patřily do té doby diecézi řezenské (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Českobudějovický biskup jako apoštolský administrátor spravoval od roku 1920 po připojení Vitorazska k Československu čtyři tamní farnosti, až roku 1937 byly do českobudějovické diecéze plně začleněny (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Na podzim roku 1938 po obsazení pohraničních oblastí s německým obyvatelstvem Německem byl zřízen pro zabraná území biskupský komisariát Vyšší Brod (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Později byl rozdělen s platností od 1. 1. 1940 na celkem čtyři části spravované biskupy ze sousedních německých diecézí (Regensburg, Passau, St. Pölten, Linz) ve funkci apoštolských administrátorů (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). De facto zanikla tato jejich funkce osvobozením v roce 1945, de iure až v lednu 1946 (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). V roce 1993 po vzniku plzeňské diecéze jí byl potom postoupen z českobudějovické diecéze celý vikariát domažlický, polovina vikariátu klatovského a větší část vikariátu nepomuckého – tedy dohromady osmdesát devět farností o rozloze cca 2500 km² s cca 115 000 obyvateli, kde působilo devatenáct kněží (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a). Tehdy byly také upraveny hranice s pražskou arcidiecézí, již byla postoupena jedna farnost a od ní převzato sedm farností, a od královéhradecké diecéze bylo zase převzato osm farností a jedna expozitura (Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a).

1.10 Salesiáni Dona Bosca

V rámci katolické církve jsou Salesiáni Dona Bosca celosvětovou organizací, jejíž poslání je práce s mládeží, a to hlavně s „chudou“ mládeží, čili takovou, jež nějakým způsobem strádá, duchovně, sociálně, duševně, fyzicky (Macák, 2010). Jednalo se původně o mužskou řeholní kongregaci, kterou italský kněz Giovanni Bosco (žil v letech 1815 až 1888) založil při působení mezi dělnickou mládeží ve městě Turín (Macák, 2010). Tato společnost se však za sto padesát let svého působení nejen rozšířila po celém světě, ale rozrostla se také do mnoha různých skupin (a to nejen mužů, ale též žen a mladých lidí, nejen řeholníků a řeholnic, ale i tzv. laiků), jež mají za společný cíl pomáhat mladým lidem žít radostný a plnohodnotný život (Macák, 2010). Dnes se

používá pro toto široké hnutí značení „salesiánská rodina“ (Macák, 2010). Salesiáni zahájili svou činnost v českých zemích v meziválečném období, konkrétně roku 1927 (Macák, 2010). V té době v Československu založili několik internátních škol a dalších zařízení určených pro mládež (Macák, 2010). V padesátých letech minulého století však činnost salesiánů byla pozastavena, v období totality probíhala pouze neveřejně a tajně (Macák, 2010). Po pádu komunistického režimu začala nová éra salesiánského působení na území České republiky, a především je to éra salesiánských středisek pro mládež (Macák, 2010). Salesiánská střediska mládeže (SaSM) jednak navazují na výchovnou tradici Salesiánů Dona Bosca, jednak na tradici výchovy ve volném čase v českém, respektive československém prostředí (Macák, 2010). Charakterem činnosti se nacházejí někde mezi nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež (NZDM) a středisky volného času (SVČ) (Macák, 2010). Ve srovnání s těmi prvními se více zaměřují zase na pedagogickou práci (spíše než na sociální práci), oproti SVČ většinou mají širší nabídku spontánních činností (Macák, 2010). Konkrétní nabídka služeb a činností se však liší značně v závislosti na potřebách lidí v dané lokalitě a též na možnostech financování činnosti (Macák, 2010). Především pastorační střediska ve velkých městech různě pomáhají nevěřícím dětem trávit jejich volný čas a takto je při budování jejich identity doprovázejí (Jedlička et al., 2015). Nejznámějším a také největším z těchto pastoračních center je známé pod názvem Salesiánské středisko mládeže Praha-Kobylisy (Jedlička et al., 2015). Potom jsou podobná pastorační centra v řadě dalších českých měst (Jedlička et al., 2015). V lokalitě, kde jsou skromnější personální podmínky, je dětem tato pastorační služba nabízena většinou přímo v rámci činnosti církevních sborů, farních úřadů apod. (Jedlička et al., 2015). Dnes se nemůže však již bohužel jednat o celkovou, tedy plošnou územní pastoreci, protože z důvodů personální nouze je mnoho farností neobsazeno a další nemají pro tuto činnost dostatečné technické a prostorové zázemí (Jedlička et al., 2015). Z důvodů lepšího financování, větší dostupnosti a hlavně z důvodu větší propojenosti této pastorační služby společně se sekulární samosprávou obcí a měst však často vznikají při klasických církevních právnických osobách (sbory církve, farnosti, biskupství apod.) občanská sdružení, která explicitně ve své náplni mají tuto pastorační pomoc, například severočeské sdružení „Beran“ působící několik let ve Cvikově, z iniciativy místního faráře Mgr. Rudolfa Repky a lidí z jeho okolí občanské sdružení vzniklo (Jedlička et al., 2015). V současné době občanské sdružení „Beran“ funguje pod názvem Spolek Beran (Spolek Beran, © 2017).

Zaměříme svoji pozornost na Salesiánské středisko mládeže v Českých Budějovicích. Ve městě České Budějovice působí salesiáni již 27 let – neveřejně již od roku 1980 (Salesiánské středisko mládeže, © 2017a). Farnost Čtyři Dvory byla svěřena salesiánům v Českých Budějovicích po změně politického režimu (Salesiánské středisko mládeže, © 2017a). V roce 1990 začínali v jedné malé místnosti, kam se vešlo pouze několik dětí, přičemž neměli potřebné herní pomůcky (Salesiánské středisko mládeže, © 2017a). Prostory se rozšiřovaly postupně, počet zájemců z řad dětí a mládeže o naplnění svého volného času rostl (Salesiánské středisko mládeže, © 2017a). Bývalá františkánský kostel sv. Vojtěcha s přílehlou budovou, kde na začátku devadesátých let bylo založeno Salesiánské středisko mládeže oficiálně zřízené dne 1. 9. 1995, dostali k dispozici od českobudějovického biskupství (Salesiánské středisko mládeže, © 2017a). V letech 1997 až 1998 zde byla další část budovy přistavěna a stávající zmodernizována, následně potom bylo 1. 9. 1999 zařazeno středisko do sítě škol a školských zařízení MŠMT (Salesiánské středisko mládeže, © 2017a). Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice bylo ke dni 24. 6. 2006 na základě nařízení zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání zapsáno do rejstříku školských právnických osob MŠMT (Salesiánské středisko mládeže, © 2017a).

„Poslání střediska

Jsme Salesiánské středisko v Českých Budějovicích, nabízíme volnočasové aktivity především dětem a mladým lidem. V duchu křesťanských hodnot je vychováváme, vzděláváme a pomáháme jim v obtížných životních situacích. Naším cílem je samostatný a spokojený člověk, připravený na budoucnost.

Cílem střediska je:

- 1. bezpečné, podnětné a moderní prostředí s harmonickou a rodinnou atmosférou, kam každý rád přichází*
- 2. stabilní, spokojený a otevřený pracovník, který přijal salesiánský styl práce*
- 3. účastník/uživatel, který je poctivým, vzdělaným a dobře vychovaným občanem a je pozitivně ovlivněn křesťanskými hodnotami*
- 4. flexibilní, finančně a personálně stabilní, veřejně známá a uznávaná organizace, která spolupracuje se salesiány a veřejnou správou na místní i celorepublikové úrovni*
- 5. realizace duchovního, pedagogického a sociálního rozměru ve všech programech v souladu se salesiánským stylem práce (Salesiánské středisko mládeže, © 2017c).“*

Salesiánským výchovným stylem je preventivní systém zanechaný Donem Boskem pro uplatňování při výchově dětí a mládeže (Salesiánské středisko mládeže, © 2017b). Na předcházení negativních jevů je postaven tento výchovný styl, proto se používá

pro něj název preventivní systém, mluvíme o výchově v rodinném ovzduší důvěry a dialogu (Salesiánské středisko mládeže, © 2017b). Celkem o tři základní prvky se preventivní systém opírá: Rozum, Laskavost a Víra (Salesiánské středisko mládeže, © 2017b).

Rozum – Berou se v úvahu silné a slabé stránky vychovatele i mladého člověka a sledují se skutečné potřeby mladých lidí; výchova představuje systematicky promyšlený proces (Salesiánské středisko mládeže, © 2017b).

Laskavost – Přestože se na mladé lidi kladou nároky, vnímají oni, že je pracovníci mají rádi (Salesiánské středisko mládeže, © 2017b).

Víra – Salesiáni jsou přesvědčeni, že nás v lidském životě Někdo přesahuje; právě víra pro člověka je otázkou i odpovědí zároveň a vede k životu ve spravedlnosti, solidaritě a svobodě (Salesiánské středisko mládeže, © 2017b).

Salesiánský výchovný styl má pět charakteristických rysů: křesťanské hodnoty, osobnost vychovatele, pozitivní nasměrování, spolupráce, osobní vztah s Kristem (Salesiánské středisko mládeže, © 2017b).

2 Zpracování výzkumné části bakalářské práce

2.1 Cíle bakalářské práce a výzkumné otázky

Na základě studia odborné literatury nastínit historický vývoj (genezi) charitativní činnosti vybraných církví či církve, analyzovat její význam a smysl v rámci společnosti i dané církevní organizace, zjišťování současného rozsahu, významu a perspektivy specifických forem sociální práce u vybraných církví či církve.

V následující částech bakalářské práce jsem se snažil odpovědět na příslušné a předem zvolené výzkumné otázky, které znějí takto:

VO 1: Které náboženské církve se aktivně angažují v sociální práci a jakým způsobem?

VO 2: V jakých oblastech sociální práce se náboženské církve angažují?

VO 3: Jaké mají v sociální práci se angažující náboženské církve cílové skupiny, kterým poskytují pomoc?

2.2 Metodika získávání dat

Rozhodl jsem se použít ke tvorbě své bakalářské práce kvalitativní výzkum, protože jsem nechtěl se snažit ověřovat určitou již předem stanovenou a jinými osobami zjištěnou teorii, nechci svým vlastním výzkumem zjišťovat, zda již někým vyřčené určité tvrzení je založeno na pravdě, nebo nepravdě. Strauss a Corbinová (1999) říkají, že v kvalitativním výzkumu nezačínáme teorií, jíž bychom pak následně ve výzkumu ověřovali. Začínáme tedy spíše námi zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co v této oblasti je významné (Strauss a Corbinová, 1999). Creswell (1998) označuje kvalitativní výzkum za proces hledání porozumění, jenž je založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného lidského či sociálního problému. Osoba výzkumníka vytváří komplexní a holistický obraz, informuje o názorech všech účastníků výzkumu, různé typy textů analyzuje a provádí v přirozených podmínkách zkoumání (Creswell, 1998).

Další výhodou kvalitativního výzkumu je také větší zohledňování komunikačních partnerů (dále KP) než respondentů u kvantitativního výzkumu a máme příležitost při osobním kontaktu k jednotlivým otázkám přistupovat s výrazným ohledem na specifické potřeby dotazovaných jedinců dobrovolně se účastnících průběhu výzkumu, na jejich případnou nervozitu pramenící z rozhovoru a rovněž případnou jejich neochotu své názory na určité citlivé téma týkající se soukromí otevřeně sdělovat (Hendl, 2005). Hlavní oceňovanou výhodou kvalitativního výzkumu je získání hodně

podrobného popisu jednotlivých případů z praxe (Hendl, 2005). Nezůstáváme a nepoznáváme pouze povrch těchto případů, provádíme důkladné porovnání případů, sledujeme průběh jejich vývoje a příslušné procesy zkoumáme, přičemž se zohledňují citlivě podmínky, lokální situace a působení kontextu (Hendl, 2005). Dle Hendla (2005) se můžeme v průběhu kvantitativního výzkumu setkat i s takovými odpověďmi, o nichž si KP sami myslí, že jsou zpravidla očekávány, protože za svůj názor se stydí či se bojí otevřeně jej před ostatními přiznat, jelikož by mohl být za něj druhými lidmi odsuzován. Naopak k většímu zamyšlení se nad pokládanou otázkou vede právě kvalitativní rozhovor a rovněž k mnohem větší pravdivosti odpovědi KP (Hendl, 2005).

Rozhodl jsem se, že použiji ve svém výzkumu polostrukturovaný rozhovor. Dotazníky během výzkumu použity nebyly, protože KP vyplňování ve většině případů odmítali a raději se mnou vedli pouze rozhovor. Měl jsem tedy již dopředu na papíře připravené otázky a v případě otevření nového a jiného tématu během rozhovoru zde byl prostor opustit připravenou strukturu a improvizovat (Svobodová a Andrea, 2017). Podstatné je, aby se KP uvolnil a při svých odpovědích rozprávěl o řešených tématech (Svobodová a Andrea, 2017). Všechny rozhovory probíhaly mezi prosincem 2017 a únorem 2018. KP byli velice komunikativní. Nebáli se říci vlastní názory. V průběhu rozhovorů měli u sebe k dispozici podklady a dokumenty o organizaci, kde pracují. Rozhovory jsem prováděl osobně ve svém volném čase po škole. Z etických důvodů a po domluvě se všemi KP jsem se rozhodl neuchovávat hlasové záznamy všech uskutečněných rozhovorů. Rozhovory jsem nahrával s ústním souhlasem všech zúčastněných pro účely bakalářské práce.

2.3 Kódování získaných dat

Každý rozhovor jsem nahrával na mobilní telefon po celou dobu jeho trvání. Mluvené projevy ze všech rozhovorů jsem transkriboval doslovně do písemné podoby pro využití jednotlivých citací z těchto pořízených rozhovorů v mé práci. Odpovědi KP jsem při přepisování neupravoval pro zachování autenticity do obecně odborníky uznávaného spisovného jazyka. Doslovný přepis všech rozhovorů je umístěn v příloze této práce začínající od strany 75.

Vytvořil jsem si soubor kategorií k překódování z rozhovorů získaných dat. Vytvořením kategoriálních systémů myslíme návrh popisného systému kategorií pro systematickou klasifikaci a roztrídění získaných dat, přičemž se více či méně přímo vychází z nashromážděných dat (Hendl, 2005). Jejich pomocí datový materiál uspořádáváme

tím, že ho k různým nadpisům přiřazujeme (Hendl, 2005). Celkem je sedm kategorií:

- Náboženské církve aktivně se angažující přímo v sociální práci
- Náboženské církve angažující se nepřímě v sociální práci
- Typy zařízení sociálních služeb a jejich cílové skupiny
- Perspektiva náboženských církví v přímém a nepřímém angažování v sociální práci
- Efektivita přímého a nepřímého angažování náboženských církví v sociální práci
- Pohled uživatelů sociálních služeb na náboženství
- Finanční a materiální zdroje pro výkon sociální práce

2.4 Charakteristika výběrového souboru

Tabulka č. 1

Komunikační partneři	Pohlaví	Pracovní pozice	Délka praxe	Sociální služba
Komunikační partner č.1	žena	Sociální pracovnice	10 let	Domov pro seniory
Komunikační partner č. 2	žena	Sociální pracovnice	15 let	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Komunikační partner č. 3	žena	Sociální pracovnice	7 let	Raná péče
Komunikační partner č. 4	žena	Pracovnice v sociálních službách	3 roky	Domov pro seniory
Komunikační partner č. 5	žena	Pracovnice v sociálních službách	19 let	Domov pro seniory
Komunikační partner č. 6	žena	Sociální pracovnice	5 let	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Komunikační partner č. 7	žena	Sociální pracovnice	12 let	Raná péče
Komunikační partner č. 8	žena	Misijní pracovnice a vedoucí Komunitního centra Karmel	20 let	Nepracuje v registrované sociální službě, ale v doplňkových službách.

Zdroj: Vlastní výzkum

K účasti na mém kvalitativním výzkumu svolilo celkem osm KP. Jednalo se o ženy, ale ve vyhodnocování výsledků výzkumů budu o nich mluvit jako o KP. V tabulce můžeme vidět jejich charakteristiky. Mluvíme o sociálních pracovnících, pracovnících v sociálních službách a jedné misijní pracovníci s různě dlouhou délkou praxe v sociální práci u každého KP. Prvních sedm KP se hlásí k římskokatolické církvi a poslední KP je členem Sboru Církve bratrské.

3 Vyhodnocení a interpretace výsledků

Nyní přistupuji v praktické části mé bakalářské práce k samostatnému vyhodnocení, interpretaci a popisování jednotlivých kategorií, které budou doplňovány z přepsaných rozhovorů vybraných citací komunikačních partnerů.

3.1 Náboženské církve aktivně se angažující přímo v sociální práci

Moji komunikační partneři mají, protože jsou věřící, pozitivní vztah k pojmu náboženství. Na příkladech jednotlivých v sociální práci angažovaných církví mi chtějí dokázat, že i v současné době mohou být církve pro naši společnost prospěšné. Komunikační partneři jsou všichni věřícími a každý vzpomíná na římskokatolickou církev, protože sedm komunikačních partnerů (dále KP) se otevřeně hlásí k římskokatolické církvi, až na KP č. 8, který svůj život zasvětil Sboru Církve bratrské. V jednotlivých podkategoriích se budu jednotlivým a KP vyřčeným církvím podrobněji věnovat. Každá podkategorie bude obsahovat oblasti sociální práce, v nichž daná církev pomáhá.

3.1.1 Římskokatolická církev

Největší podkategorií je římskokatolická církev. Hned na začátku musím představit zajímavý výrok KP č. 1, kterému se líbí vzájemné propojení mezi státem, sektorem sociální práce a jednotlivými náboženskými církvemi. Především vyzdvihuje římskokatolickou církev. KP č. 4 hodnotí působení církve na území jižních Čech. Zaměřil se tedy na její organizace fungující i mimo město České Budějovice.

„Líbí se mi vzájemné organické propojení státu, sociální oblasti a náboženských církví. Konkrétně římskokatolická církev, podle mého názoru, dělá hodně zajímavých věcí.“
(KP č. 1)

„Římskokatolická církev má k sociální práci hodně blízko. Velkou úlohu hraje Charita Česká republika, v českobudějovické nemocnici snad funguje nemocniční kaplan, v Prachaticích funguje Domov Matky Vojtěchy jako domov se zvláštním režimem a je

tam ještě, teď si nevzpomenu na název, jo, Hospic sv. Jana Nepomuka. Snad sem ty názvy nespletla. Ještě by měl existovat hospic Jordán v Táboře.“ (KP č. 4)

a) Domovy pro seniory

Nejprve se budeme věnovat spolupráci římskokatolické církve s domovy pro seniory, kam docházejí pravidelně její kněží rozmlouvat s jednotlivými uživateli sociálních služeb z řad seniorů starších šedesáti pěti let věku. KP č. 1 a č. 5 pozitivně hodnotí jejich přítomnost ve své organizaci poskytující sociální služby. Oba shodně pojmenovávají potřebu vlídných slov pro člověka ve vysokém věku. Uživatelům je rozmluva s kněží nabízena a oni se potom svobodně rozhodují bez nátlaku z okolního prostředí, zda duchovních služeb využijí. KP č. 1 řekl, že nikdo nemůže být nucen, protože by rozhovory ztrácely efekt, kvůli kterému se organizují.

„V mnoha případech právě kněz nahrazuje lidem trochu rodinu. Potřebu mezilidských vztahů ani ve vysokém věku neztrácíme. Potřeba vlídného slova, potřeba být vyslyšen, potřeba popovídat si. Tak obyčejné věci, když ztratíme, stávají se neobyčejné.“ (KP č. 1)

„Už sem se také potkala s několika římskokatolickými kněžama, ale neznám je osobně. Uživatelé je mají rádi. Vlídných slov je potřeba stále.“ (KP č. 5)

Nelze opomenout také na Charitu Česká republika spadající pod českobudějovické biskupství zmíněnou KP č. 5. Pravidelně totiž charita vybírá a jednotlivým domovům pro seniory přiděluje dobrovolníky.

„Od charity k nám chodí pravidelně dobrovolníci, kteří si povídají s uživateli a naslouchají jim.“ (KP č. 5)

b) Českobudějovická věznice

V českobudějovické věznici vedle sebe sdílí existenci hned několik církví. Mezi ně se řadí i římskokatolická církev. KP č. 2 hovoří o pravidelné docházce zástupců z jednotlivých církví. Pozitivně hodnotí možnost vězňů popovídat si s člověkem přicházejícím z úplně jiného prostředí než vězeňského, tedy z vnějšího světa za ochrannými zdmi.

„Mám taky informace, že do českobudějovické věznice pravidelně dochází zástupci z různých církví. Je dobré, že si vězni mohou v průběhu pobytu ve vězení popovídat s někým, kdo přijde z vnějšího světa. Hodně se tam angažuje římskokatolická církev, evangelická církev, pravoslavná církev.“ (KP č. 2)

KP č. 6 kritizuje současný stav české společnosti. V tomto ohledu vyzdvihuje církev působící v českém vězeňství. Argumentuje nutností jejich přítomnosti tím, že velkému počtu kriminálních v jejich životě chybí podpora od přátel nebo v podobě víry v situacích, kdy se dostanou do vážných problémů. Negativně taky na ně působí nefungující rodina, šikana v dětství ve škole a špatné chování okolí obecně. Podívejme se na následující slova KP č. 6, ve kterých nalezneme jeho vlastní názor na páchaní trestných činů a názor ohledně vhodného řešení: *„Připadají si nezakotvení. Kompenzují to pak násilím, loupežemi, hrubým chováním a tak. Když potom vězeň najde oporu ve víře, začne v sobě hledat vnitřní morálku a uvažovat o svém místě na tomto světě.“* (KP č. 6)

„Hodně práce v tom vykonává římskokatolická církev, promlouvají si s lidma, nahrazují jim kontakt s normálníma lidma. Je to i prevence ještě většího zhoršení osobnosti člověka.“ (KP č. 6)

c) Charita Česká republika

KP č. 2 a č. 6 v rozhovorech mi sdělili, že pracují v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež, které obě spadají pod městskou charitu. Městská charita České Budějovice, dle KP č. 2, je součástí Diecézní charity České Budějovice českobudějovickým biskupstvím zřízovanou. KP č. 6 tuto odpověď doplňuje, že městská charita v krajském městě je ještě součástí velké organizace Charita Česká republika. KP č. 5 jednoduchou definicí vysvětluje, z čeho městská charita vychází: *„Městská charita v Českých Budějovicích vychází hodně ze vztahu církve a sociální práce.“*

„Takže moje odpověď zní, že my nespolupracujeme s žádnou náboženskou církví, ale my jsme v podstatě sami církev. Podstatou naší práce jsou principy křesťanské etiky. Pokud mám to vzít hodně zeširoka, naším posláním je pomáhat bližním, kteří se ocitli v nouzi. Stojíme na základech křesťanství.“ (KP č. 2)

„Spadáme pod městskou charitu, takže drží nad náma patronát přímo římskokatolická církev. Českobudějovické biskupství má nad městskou charitou svou ochrannou ruku. Jsme součástí obrovité organizace, která se jmenuje Charita ČR.“ (KP č. 6)

d) Salesiáni Dona Bosca – Salesiánské středisko mládeže

KP č. 3 a č. 7 mi popisují působení nízkoprahového zařízení pro děti a mládež jako sociální služby na českobudějovickém sídlišti Máj zřízované Salesiánským střediskem mládeže. KP č. 7 se nelíbí přístup většiny české společnosti k náboženstvím. Kritizuje falešné představy, předsudky a neopodstatněný strach velkého počtu Čechů ze všech

náboženských směrů. Přesto vidí možnost zlepšení této situace, že příklad v podobě Salesiánského střediska mládeže může mladým lidem ukázat přínos církve celé společnosti a přitáhnout k víře i nové a mladé lidi. KP č. 7 na středisku oceňuje jeho práci s romským etnikem na Máji. Konkrétně děti v čase po skončení školního vyučování, podle jeho názoru, mají tendenci pít alkoholické nápoje, kouřit a brát drogy. Nízkoprahové zařízení jejich volný čas vyplňuje a je prevencí rizikového chování.

„Na Máji je Salesiánské středisko mládeže. Je to nízkoprah pro děcka. Sídliště Máj má problém, že řada obyvatel je romského etnika. Sou tam problémy, hodně nepokojů bylo v minulosti. Ted' se to hodně zklidnilo. Děti po škole často nemají, co dělat. Kouří a pijou. To je realita. Nízkoprah pomáhá snižovat počet zdrogovaných děcek na ulici. Děti si tam hrajou, povídají si mezi sebou, poznávají nové tváře, mají odborný dozor. To mě se hodně líbí.“ (KP č. 7)

Tématu nízkoprahového zařízení pro děti a mládež sídlícího na sídlišti známém pod označením Máj se také věnoval KP č. 3, který i pojmenoval provozovatele, tedy Salesiány Dona Bosca.

„Znám ale práci Salesiánů Dona Bosca v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Mělo by se to jmenovat Salesiánské středisko mládeže. To najdete na sídlišti Máj. Hlavně tam chodí Romové. Přála bych si víc takových středisek v Budějovicích.“ (KP č. 3)

ADRA – Církev adventistů sedmého dne

KP č. 4 a č. 5 ve svých odpovědích na mnou pokládané otázky věnují část svého prostoru Adře. KP č. 4 zaměstnaný na pozici sociálního pracovníka v sociálních službách v domově pro seniory se setkává s dobrovolníky Adry, kteří na kulturních akcích domova před vánočními či velikonočními svátky zpívají uživatelům.

„Spolupracuju s Adrou, která byla založena a spadá pod Církev adventistů sedmého dne, pokud dobře říkám její název. Dodnes by se měla církev finančně podílet na jejím rozpočtu. Pokud Vám to nic neříká, hodně pomáhala při povodních u nás a pomáhala obětem tsunami v roce 2004. Její dobrovolníci u nás uživatelům zpívají před Vánoce a či Velikonocema, chodí si s nimi individuálně popovídat. Jsou hodně milí a ochotní.“ (KP č. 4)

KP č. 5, rovněž je pracovníkem v sociálních službách, má též zkušenosti s Adrou a jejími vlastními dobrovolníky. V následujícím úryvku můžeme vidět, jaké informace o této organizaci má.

„V minulosti také u nás byla ADRA, jejíž dobrovolníci u nás zpívali a chodili si povídat se seniorama. ADRA spadá pod Adventisty sedmého dne.“ (KP č. 5)

3.1.2 Sbor Církve bratrské

Sbor Církve bratrské v Českých Budějovicích založil v Českém Krumlově misijní stanici, kde se práce s lidmi odehrává. Sbor spravuje v tomto městě Komunitní centrum Karmel, kde je KP č. 8 vedoucím a zároveň misijním pracovníkem. Služby komunitního centra můžeme rozdělit na dva základní typy: duchovní a sociální. V rámci duchovních služeb KP č. 8 popisuje několik činností: *„Povinnosti jsou dvojího typu: duchovní – vyučování na biblické skupince, učednické skupinky, přípravy dospělých na křest, misijní programy pro veřejnost (kurzy studia Bible, adventní programy), promluvy z Bible pro nevěřící, vedení skupiny křesťanské mládeže, vyučování dětí v nedělní škole apod.“* Rovněž nelze opomenout sociální službu komunitního centra. Opět dávám prostor pro slova KP č. 8: *„Dále povinnosti spojené s naší sociální službou – činností Komunitního centra – zajištění setkávání maminek v Mateřském centru, zajištění provozu Denního centra pro osoby bez přístřeší (včetně toho, že jim vařím polévky, peru jim oblečení, ošetřuji drobná poranění apod.), zastupování organizace v projektu Komunitního plánování sociálních služeb města, realizace projektu Potravinová pomoc pro chudé (objednávání nebo nákup potravin, vedení skladu a dokumentace, distribuce potravin, práce v terénu), příprava a organizace letního tábora apod.“*

3.1.3 Ostatní církve

Tato kategorie je určena především pro pravoslavnou církev, Českobratrskou církev evangelickou a Svědky Jehovovi. KP č. 1 hovoří o těchto církvích, jejichž zástupci chodí navštěvovat uživatele do domova pro seniory. Kritizuje Svědky Jehovovi. Neuznává je a považuje je za sektu. KP č. 2 vyslovuje názvy těchto církví v souvislosti s českobudějovickou věznicí. Rovněž zastává kritický postoj ke Svědkům Jehovovým. KP č. 4 nemluví o již zmíněných církvích. Při rozhovoru uvedl, že několik uživatelů domova pro seniory navštívili soukromě neznámí kněží. Neměl o nich žádné informace bližšího rázu. Při pohledu na tyto osoby měl pocity strachu a podezření, že se jedná dokonce o zástupce ze sektářského hnutí. Vzpomíná na případ nedokonané sebevraždy v jiném domově pro seniory, ale neví přesně, zda vše se odehrálo v Českých Budějovicích. KP č. 5 popisuje jednoduše základní charakteristiky Českobratrské církve evangelické a pravoslavné církve. Věřící z řad seniorů z pravoslavné církve, podle jeho tvrzení, se s vírou měli seznámit v průběhu vojenských cvičení v Sovětském svazu. Již

zmiňovaný KP č. 8 je přímo členem Sboru Církve bratrské v Českých Budějovicích, ale pracuje v misijní stanici v Českém Krumlově. Není civilním zaměstnancem sboru. Při konání sociální práce spolupracuje s dobrovolníky z římskokatolické církve a církve Cesta života.

„Dále k nám dochází kněží z pravoslavné církve, Českobratrské církve evangelické i Svědkové Jehovovi, kteří tu byli jen jednou, co vím. Pravoslavnou církev a evangelickou církev uznávám, ale Svědky Jehovovi považuju za sektu. Z lidí se snaží akorát vytahovat peníze.“ (KP č. 1)

„Hodně se tam angažuje římskokatolická církev, evangelická církev, pravoslavná církev. Možná tam taky chodí lidi ze Svědků Jehovovi, protože taky sou vlastně oficiálně církví, ale v okolních státech, myslím, za církví považovaný nejsou, to už něco vypovídá. Dávají si tam na ně pozor.“ (KP č. 2)

„Co se týká náboženské oblasti, zápornou roli zde zaujímají sekty. Už jsem se setkala s informací, že v jiném důchod'áku jednoho uživatele zástupci jednoho sektářského hnutí skoro donutili k sebevraždě.“ (KPč. 4)

„Taky už sem se potkala s evangelickýma knězama. Mají hodně společného s římskokatolickou církví, ale oni se od ní odpoutali, byli protestanté a už podle názvu je vidět, že víc se upínají na evangelia v Bibli. Potom pravoslavná církev taky dochází, její zástupci navštěvují hodně chlapy, co na vojně sloužili v Sovětskym svazu. Tam se potkali s pravoslavím a sou celý život věřícími. Oni tam jezdili cvičit se zbraněma a Rusové jim vysvětlili, o co se konkrétně v pravoslaví jedná.“ (KP č. 5)

„Někteří naši dobrovolníci jsou členy jiných církví, např. Cesta života, římskokatolické církve.“ (KP č. 8)

3.2 Náboženské církve angažující se nepřímo v sociální práci

V následující kategorii chci nastínit, jak se mohou a skrze koho se mohou náboženské církve v sociální práci nepřímo angažovat. Všichni moji komunikační partneři jsou věřícími. Sedm KP se hlásí otevřeně do skupiny příslušníků římskokatolické církve. Mluvíme o civilistech, kteří nejsou v církevních funkcích. Jejich působení v sociální práci ale ovlivnila právě víra v Boha a křesťanské ideje. KP č. 8 je jediným ze všech partnerů, který svůj život zasvětil Bohu a pracuje přímo v řadách konkrétní náboženské církve, konkrétně ve Sboru Církve bratrské.

„Ve Sboru Církve bratrské jsem misijní pracovnice a vedoucí Komunitního centra Karmel.“ (KP č. 8)

V tomto případě se tedy nejedná o nepřímé angažování církve, ale naopak o přímou práci církve v poskytování sociální pomoci druhým lidem. KP č. 8 vynechávám a poskytuji prostor pro ostatních sedm KP. Na jejich příkladu chci upozornit na skutečnost, že církev s lidmi zaujímajícími pozice v církevní hierarchii sama o sobě uplatňující se v sociální práci je jeden pohled a věřící civilní lidé pracující v sociálních službách a mající svůj opěrný bod ve víře je pohled druhý. Římskokatolická církev tedy skrze své etické principy, biblické příběhy a požadavek pomáhat druhým lidem v tíživé životní situaci má vliv na obyčejné věřící, kteří zastávají civilní pracovní pozice ve sféře sociální práce. To, že se církve mohou angažovat v jimi zřizovaných organizacích fungujících pod jejich vedením, doplňuje jejich nepřímé angažování skrze své myšlenky i v organizacích nepatřících do jejich vlivu, anebo na pracovních pozicích, které jsou sice v církvemi zřizovaných organizacích poskytujících sociální služby, ale jsou obsazeny lidmi bez církevních funkcí a z toho plynoucích povinností.

„Víra v Boha. Křesťanství obecně. Církev po celá staletí pomáhala sociálně slabým lidem. Její příběh a ideje mě přinutily k zamyšlení, kam v životě směřovat. Ve škole mě bavila matika, ale měla jsem v sobě touhu být někomu prospěšná, pomáhat někomu.“ (KP č. 1)

„Moje práce je založená na motivaci vycházející z křesťanského přesvědčení, že podstatou našeho Bytí je pomáhat ostatním lidem. Zvláště v dnešní době plné násilí a válek, si myslím, že právě víra v Boha může pro člověka představovat ten pravý opěrný bod.“ (KP č. 2)

„Záchranu jsem našla až ve víře v Boha a ve víře v posmrtný život. Přesvědčení, že smrtí na tomhle světě nic nekončí, mi vrátilo elán a nadšení do života. Věděla sem, že moje budoucnost nebude v tátově firmě, ale že bude spojená s pomáháním lidem, kteří to potřebují. Dávalo mi to a stále mi to dává smysl.“ (KP č. 3)

„U mě byla a je inspirací víra, tedy křesťanství. Vnitřně mě to motivovalo pomáhat druhým lidem. Chtěla jsem svými skutky naplno projevit svou křesťanskou lásku. Měla jsem v sobě vnitřní tenzi, že musím právě tuto cestu zvolit, jinak nebudu nikdy spokojená. Kdybych pracovala jinde, nezdál by se mi život naplněný.“ (KP č. 4)

„Zajímala sem se dost o Bibli. Víra mě hodně ovlivnila při plánování života. Sem katolička, patřím k římskokatolické církvi. Víra a pomáhání jiným lidem, kteří to nemají jednoduchý, mě bude doprovázet asi do konce života.“ (KP č. 5)

„Hodně mě v dětství ovlivnilo i to, že naše celá rodina chodila do kostela. Ze začátku mě to jako malou holku logicky nebavilo. Až postupem let sem pochopila, jak je důležité mít oporu ve víře v Boha. Věřit v něco nadpřirozeného, co mi dává naději. To, co jsem si z toho vzala, je touha být na tomhle světě prospěšná, nápomocná.“ (KP č. 6)

„Můj osobní život je neoddělitelně spojený s praktikováním křesťanství.“ (KP č. 7)

3.3 Typy zařízení sociálních služeb a jejich cílové skupiny

V jednotlivých rozhovorech s KP můžeme vysledovat, že v nich jsou popisovány čtyři typy zařízení sociálních služeb: domov pro seniory, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, pracoviště rané péče a Komunitní centrum Karmel. KP č. 8 označuje sociální práci své církve v Českém Krumlově za nezaregistrovanou ve veřejně dostupném registru poskytovatelů sociálních služeb.

„Nemáme registrované sociální služby, ale tzv. doplňkové služby.“ (KP č. 8)

V následujícím podkategoriím se věnuji popisu jednotlivých typů a jejich cílových skupin.

3.3.1 Domov pro seniory

K. partneři č. 1, č. 4 a č. 5 označili domov pro seniory za pobytovou sociální službu.

„My poskytujeme pobytové sociální služby.“ (KP č. 1)

„My poskytujem jako domov pro seniory pobytovou sociální službu.“ (KP č. 4)

„Jsme pobytová sociální služba.“ (KP č. 5)

Všichni tito zmiňovaní KP pracují v domově pro seniory. Cílovou skupinu shodně popisují jako osoby starší šedesáti pěti let věku. Z rozhovorů s KP č. 4 a č. 5 pro můj výzkum vyplynulo, že podmínkou přijetí do domova pro seniory je pravidelné pobírání invalidního či starobního důchodu. Sociální pracovníce mají za úkol přihlížet na splňování nařízených podmínek pro nástup do zařízení. Při přijímání nové osoby na uvolněné místo se přihlíží na jeho zdravotní stav, zda má sníženou soběstačnost a potřebuje pomoc od druhé osoby. A podle stupně závislosti se odvíjí potom výše příspěvku na péči. Kdo má mezi čekateli příspěvek nejvyšší, posouvá jej to do předních pozic v seznamu žádostí o nástup do domova pro seniory.

„Já konkrétně pracuji v domově pro seniory, kde poskytujeme sociální služby dědečkům a babičkám od šedesáti pěti let jejich věku. Našimi podmínkami pro přijetí není ale pouze věk, ale i podmínka pobírání starobního či invalidního důchodu. Proto se jinak domově pro seniory říká důchod'ák od slova důchod. Pokud někdo zažádá o místo v domově, přihlíží sociální pracovnice na to, zda má ta osoba tak sníženou soběstačnost, že potřebuje mít někoho, kdo by té osobě pomáhal. Podle toho se také odvíjí velikost příspěvku na péči.“ (KP č. 4)

„Jsme pobytová sociální služba. Domov pro seniory přijímá lidi, kteří už sou na tom tak špatně, že jejich celkový zdravotní stav jim neumožňuje se o sebe plně postarat. Čím jsou na tom zdravotně hůř, tím mají větší šanci se k nám dostat. Mezi naše uživatele patří lidi, kteří každý měsíc pobírají invalidní či starobní důchod. Naše cílovka má taky věkovou specifikaci. Bereme lidi starší šedesáti pěti let věku.“ (KP č. 5)

KP č. 4 dále uvádí, že se do cílové skupiny řadí imobilní osoby s demencí, Alzheimerovou chorobou nebo chronickým duševním onemocněním. Zároveň každý uživatel sociální služby musí mluvit a rozumět češtině. KP č. 5 tyto informace doplňuje negativním vymezením cílové skupiny. Služba není určena lidem se závislostí na alkoholu a dalších drogách. Lidé s takovou závislostí jsou odmítáni z důvodu obavy z možné agresivity vůči sobě a okolí. Kouření je tolerováno, protože v zařízení jsou vymezeny samostatné oddělené místnosti pro kuřáky. Dále se netolerují onemocnění: žloutenka, TBC a další přenosná infekční onemocnění. Také jsou odmítáni lidé s duševním onemocněním s projevy slovní a fyzické agrese. Bere se ohled na povahu člověka, jeho osobnost.

3.3.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

KP č. 2 a č. 6 pracují jako sociální pracovníci v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Zda se jedná o stejnou organizaci, nemohu z důvodu anonymity KP a jejich domovských zařízení do bakalářské práce uvést. Nízkoprahové zařízení popisují jako ambulantní a terénní sociální službu. Do cílové skupin se zařazují děti a mládež od šesti do dvaceti šesti let věku. Mezi uživatele sociální služby patří hlavně mladí příslušníci etnických a národnostních menšin z Českých Budějovic. Zařízení jsou umístěny do lokalit s vysokým procentem sociálně vyloučených lidí se sociálními problémy. Nízkoprahové zařízení můžeme označit za prevenci závislosti na drogách a alkoholu, kriminality a potřeby vyhledávat adrenalinové a životunebezpečné aktivity. Pro děti sociální pracovníky organizují různé kulturní akce (návštěva koncertu, muzeí atd.).

Další činností pracovníků zařízení je výkon dozoru v jeho prostorách, kde děti mají možnost trávit svůj volný čas. Do volnočasových aktivit se řadí poslech hudby, stolní a míčové hry, hra na hudební nástroje. V sociálně vyloučených lokalitách je špatná dostupnost služeb. Městská hromadná doprava tam jezdí velmi málo. Pracovníci zařízení mají na starosti tyto služby zprostředkovávat, pokud potřebují uživatelé komunikovat s úřady či si najít nového doktora poskytujícího lékařskou péči.

„Musím podotknout, že hovoříme o dětech, u kterých jsou zdravotní i sociální rizika. Nacházíme se v lokalitě, kde je velké procento sociálně slabých lidí. Obecně mi je líto, že České Budějovice se nachází na špici distribuce drog. O to je riziko podlehnutí drogové či alkoholové závislosti větší. S tím jde ruku v ruce také kriminalita.“ (KP č. 2)

„Naše organizace funguje v sociálně vyloučené lokalitě v Českých Budějovicích, kde jsme jakási forma prevence toho, aby děcka ve volnu nefetovaly, nekouřily marijánku nebo nepily alkohol.“ (KP č. 6)

„Jinak mezi další naše pracovní činnosti patří poradenství v obtížné životní situaci. Vzhledem k tomu, že naši uživatelé jsou z drtivé většiny ze sociálně slabých rodin, máme práce až nad hlavu.“ (KP č. 2)

„Jsme tedy zařízení poskytující základní sociální poradenství.“ (KP č. 6)

„Děti mají možnost zahrát si kulečnick, ping pong, různé stolní a míčové hry. Máme několik počítačů, které na omezenou dobu půjčujeme. Děti si pouští hudbu a zároveň mají možnost shánět informace do školy.“ (KP č. 2)

„Můžou si vyzkoušet hru na kytaru. Stolní fotbal je permanentně obsazen. Hodně oblíbený je kulečnick. Taky nabízíme nejrůznější stolní hry. Mají možnost být na počítači a připravovat se do školy.“ (KP č. 6)

3.3.3 Raná péče

KP č. 3 a č. 7 pracují jako sociální pracovníci v terénní a ambulantní sociální službě zvané raná péče. Tato sociální služba probíhá hlavně přímo u klientů doma. Ambulantní poskytování služby nepřevažuje. Do cílové skupiny uživatelů se zařazují děti od narození až do sedmi let věku, kdy nastupují do základní školy. Všechny tyto děti mají tělesné nebo kombinované postižení či z důvodu dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu je ohrožen vlastní vývoj dítěte. Když sociální pracovník přijde do rodiny, provádí se úvodní šetření – hodnocení aktuálního stavu schopností a dovedností dítěte. Zjišťuje se, s čím konkrétně potřebuje rodina pomoci. Raná péče

pomáhá zprostředkovávat vzájemné seznamování různých rodin s podobnými problémy, kdy se navážou nové sociální kontakty, předávají zkušenosti a rodiče zjistí, že v tom nejsou sami. Je to pro ně psychická podpora. Rodiče a ostatní blízcí příbuzní dostávají rady, jak správně s dítětem komunikovat a hrát si vhodným způsobem pro rozvoj motoriky. Rodině je poskytováno sociálně právní poradenství. Pomáhají se shánět různé pomůcky pro potřeby dítěte. Předávají se kontakty na odborníky.

„Do naší cílovky patří děti ve věku do sedmi let, které trpí nějakou formou zdravotního postižení. Může se též jednat o případy, kdy je dítě a jeho vývoj ohroženo důsledkem nepříznivého zdravotního stavu.“ (KP č. 3)

„Pracujeme s nimi od jejich útlého věku, tedy skoro od narození až do sedmi let věku dítěte. Sedmý rok je horní hranice, kdy se s ranou péčí již končí a dítě nastupuje povinnou školní docházku.“ (KP č. 7)

„Nezapomínáme na veřejnost, pro kterou děláme různé přednášky.“ (KP č. 3)

„Do cílovky bychom mohli zařadit i širokou veřejnost, pro kterou připravujeme různé besedy a přednášky, různé popularizační články a publikace.“ (KP č. 7)

„Dbáme na správnou komunikaci rodičů ke svým dětem a volíme různé techniky hraní pro rozvoj motorických schopností.“ (KP č. 3)

„Radíme rodičům, jak s dítětem správně pracovat a hrát si. Psychomotorický vývoj dítěte může dlouhodobější špatný přístup pak nenapravitelně negativně zasáhnout.“ (KP č. 7)

„Rodinám pomáháme shánět vhodné kompenzační pomůcky.“ (KP č. 3)

„Doporučujeme a pomáháme se sháněním různých pomůcek (kompenzační, stimulační, didaktický a rehabilitační).“ (KP č. 7)

„Dbáme na správnou komunikaci rodičů ke svým dětem a volíme různé techniky hraní pro rozvoj motorických schopností.“ (KP č. 3)

„Dále radíme ohledně správné komunikace s postiženým dítětem.“ (KP č. 7)

„...zprostředkováváme vzájemná setkání rodičů v podobných životních situacích atd.“ (KP č. 3)

„Rodiny podporujeme, v některých případech i zprostředkováváme, aby se rodiny s dětmi s postižením navzájem setkávali.“ (KP č. 7)

3.3.4 Komunitní centrum Karmel

V rámci komunitního centra se poskytují tzv. doplňkové služby, jež jako sociální služby registrovány nejsou. Pokud se podíváme do výpisu rozhovoru, zjistíme, že mezi tyto služby dle KP č. 8 patří: Denní centrum pro osoby bez přístřeší, Potravinová pomoc pro chudé (uživatelé nalézající se v hmotné nouzi, konkrétně se jedná o seniory, matky samoživitelky, rodiny s více dětmi a osoby bez přístřeší), letní tábory (pro děti ve věku šest až patnáct let pocházejícími z menšin a ze sociálně slabých rodin), Nízkoprahové dětské kluby (pro děti od šesti do patnácti let věku), Klub pro mládež "Kairos" (pro mládež od třinácti do dvaceti pěti let věku) a mateřské centrum Sluníčko (pro rodiče s jejich dětmi ve věku od nula do sedmi let). Zjistili jsme tedy, že komunitní centrum má vícero cílových skupin. Každá doplňková služba má svojí specifickou cílovou skupinu.

3.4 Perspektiva náboženských církví v přímém a nepřímém angažování v sociální práci

KP č. 1 až č. 7 se hlásí k římskokatolické církvi, a proto vztahovali obecně své úvahy právě k ní. Pokud mám shrnout jejich názory do obecné roviny, musím konstatovat, že vidí budoucnost církve spojenou právě se sociální prací. Pozici církve v České republice považují za silnou. Má největší počet věřících lidí. Dále přichází nová generace věřících z řad lidí, kteří prožili většinu svého života mimo komunismus. Právě příslušníci této věkové skupiny mohou představovat vlnu nově do církve přichozích věřících. Jenom KP č. 5 předpokládá špatnou budoucnost církve, přesto ale nezapomíná na stálou důležitost duchovní myšlenky církve během pomoci druhým lidem ve špatné situaci. KP č. 8 se vyjádřil k budoucí situaci Sboru Církve bratrské. Vyzdvihuje zvyšující se číslo lidí zajímajících se a hledajících vlastní cestu k Bibli. KP č. 1 a č. 2 mluvili o ateismu v české zemi. Podle jejich názoru se obecně na náboženství dívají ateisté s nedůvěrou. KP č. 4 vidí šanci ve vztahu mezi věřícími a ateisty v celospolečenských sociálních tématech, kde může začít společná diskuze. KP č. 1 a č. 5 vidí vliv životního příběhu Jana Husa na současnou společnost. KP č. 1 a č. 5 v záporném světle se dívají na obraz církve tvořený v médiích, kde jsou konspirační teorie o finančních podvodech v bance ve Vatikánu. Hodně se medializují případy pedofilie v církevních kruzích.

„Myslím si, že tato spolupráce je prospěšná pro obě strany, pro nás i pro ně. Určitě i v budoucnu počítáme se společnou spoluprací.“ (KP č. 1)

„Římskokatolická církev patří a bude stále patřit do skupiny vlivných hráčů na poli sociální práce.“ (KP č. 2)

„Ale přesto jsem optimistkou a věřím ve zvrát. Už teď mezi mladými lidmi v sociálních službách se objevují jedinci, kteří cestu k Bibli našli.“ (KP č. 3)

„Konkrétně u římskokatolické církve můžeme vidět posun. Je tam tendence se modernizovat a přizpůsobit dnešní době. Hlavně v sociálních tématech rezonujících v celé společnosti může církev najít s ateisty společnou řeč.“ (KP č. 4)

„Na budoucnost církve se dívám černě. Počet věřících se bude snižovat a vliv na sociální politiku státu taky. Bude to špatné. Ale podle mého názoru církev je a bude potřeba při pomoci lidem v nouzi, hlavně její duchovní myšlenky.“ (KP č. 5)

„Církev ovšem má stále nezanedbatelnou roli. Má finanční prostředky. Stále si udržuje nejpočetnější skupinu věřících. Neměli bychom na ní zapomínat a měli bychom s ní počítat v sociální práci.“ (KP č. 6)

„Zvláště mladí lidé neovlivnění komunismem jsou k náboženstvím otevřenější. Mohla by to být předzvěst růstu počtu věřících. To je můj názor. Jak se říká, že pozitivní příklady mezilidské pomoci táhnou, podívejme se na církve, které hodně pomáhají.“ (KP č. 7)

„Zdá se, že se nám trpělivou a obětavou službou daří bořit některé předsudky lidí vůči církvi. Ateistická část současné společnosti má větší nedůvěru, zároveň ale přibývá lidí, kteří mají zájem se o církvě více dozvědět a hledají vlastní vztah k Písmu (Bibli) a k Bohu.“ (KP č. 8)

3.5 Efektivita přímého a nepřímého angažování náboženských církví v sociální práci

V této kategorii se snažím věnovat efektivitě jednotlivých sociálních služeb. V rozhovorech s vybranými KP jsem vyhledal pasáže, kde jsou jednotlivé sociální služby hodnoceny. Hodnocení se týká celkem čtyř druhů sociálních služeb: nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, domova pro seniory, rané péče a tzv. doplňkových služeb. Všechny tyto služby spojuje, že jsou vykonávány lidmi hlásícími se otevřeně k víře v Boha.

3.5.1 Domov pro seniory

KP č. 1 a č. 4 zastávají pozitivní názor na pobytovou formu sociální služby pro seniory od šedesáti pěti let věku. Jejich argumenty jsou tvrdší pravidla pro jednotlivé poskytovatele sociálních služeb vzniklá po roce 1989 a potřeba celodenní péče pro lidi vyžadující pomoc od druhé osoby. Uživatelé jsou totiž většinou již v takovém

zdravotním stavu, že nejsou schopni docházet užívat ambulantní sociální služby či existovat samostatně u sebe doma, kam by za nimi do terénu každý den docházel odborný pracovník. Zároveň kritizují terénní péči o seniory z hlediska časové i finanční náročnosti. KP č. 5 naopak se zase nelíbí obecný nedostatek volných míst v domovech pro seniory. Opírá se o výsledky přibližně dva roky staré odborně dělané studie, jejíž výsledky konstatují 96% zaplněnost domovů v České republice.

„Myslím si, že jsme úspěšní. Daří se u nás v domově zapojovat náboženské církve do sociální práce a navracíme se opět do prvorepublikového modelu sociální práce, kdy se stát a církve společně jako jedna síla zapojovaly do pomoci lidem v nouzi.“ (KP č. 1)

„Pokud se podíváte na naši cílovou skupinu, tak pobytová forma je pro starý lidi asi nejlepší, tedy nejúspěšnější. Většina uživatelů je hodně limitovaná zdravotním stavem. Doby, kdy žili bez omezení, jsou pryč. Potřebují celodenní péči.“ (KP č. 4)

„Ale skoro všichni naši uživatelé jsou zde právě kvůli tomu, že už doma se o sebe nepostarají. Děti chodí do práce nebo žijou úplně někde jinde. Manžel nebo manželka už taky mají problémy se sebou. Myslím si tedy, že důchod'ák je jediným řešením v takovéto situaci.“ (KP č. 5)

3.5.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

KP č. 2 a č. 6 se shodují v nenásilnosti této služby. Každé dítě přichází dobrovolně. Nikdo jej nenutí. Nátlak na uživatele neexistuje. Nikdo jim nepřikazuje mít pravidelnou účast na aktivitách zařízení. Zároveň pokud svůj volný čas tráví v nízkoprahovém zařízení, kde mají odborný dohled, může zařízení fungovat jako prevence rizikového chování (pití alkoholu, užívání drog, kriminality). KP č. 2 přiznává občasnou ztrátu motivace ve své práci pokračovat dál. S některými dětmi pracuje dlouhodobě a úspěšně. Najednou přestávají chodit a kontakt se přeruší. Víra jej přesvědčuje o smysluplnosti nízkoprahového zařízení. KP č. 6 popisuje oboustranný obchod mezi uživateli a jimi jako sociálními pracovníky, kdy se musí dodržovat pravidla, aby mohli uživatelé sociální službu využívat pro svou potřebu.

„Ambulantní sociální práce nese v sobě výhody, že stále pracujete v pro sebe známém prostředí. Nemusíte za nikým do rodin docházet a úspěch je skryt v tom, že děti nenásilně přijdou za náma. Nikdo je nenutí. Mají motivaci dodržovat naše pravidla. To pak přináší výsledky.“ (KP č. 2)

„Při ambulantní formě sociální práce se děti z okolí zařízení potkají na jednom místě. Poznají se navzájem a vytváří sociální vazby. Zároveň sou v bezpečí a pod stálým dohledem nás.“ (KP č. 6)

3.5.3 Raná péče

KP č. 3 a č. 7 oba svorně preferují terénní formu sociální služby, protože osobně mají možnost se dostat a podívat do prostor, kde dítě vyrůstá a je vychováváno. Nemusí být závislí na složitém popisu jejich bytu. KP č. 7 vidí sice pozitivum ambulantního poradenství v možnosti vyzkoušet si vlastnoručně různé pomůcky případně vhodné pro pomoc dítěti. Nezapomíná podotknout ovšem fakt o občasném studiu rodin v pro ně cizím prostředí za narozené dítě s postižením. Podle jeho názoru se jedná o další důvod, proč je lepší pracovat v terénu přímo v domácnostech.

„Já si myslím, že práce v terénu je mnohem více jednodušší a tedy i úspěšnější. Preferuju terén před prací v kanceláři. V terénu poznáte a vidíte byt či dům, kde dítě vyrůstá. Nemusíte si dělat představu, jste tam.“ (KP č. 3)

„Práce v terénu má v sobě tu výhodu, že rodiče a dítě se cítí ve svém přirozeném prostředí víc komfortně. V cizím prostředí cizí kanceláře se dítě může cítit špatně a má stres.“ (KP č. 7)

3.5.4 Komunitní centrum Karmel

KP č. 8 považuje služby komunitního centra za úspěšné, protože lidem pomáhá se naplňovat jejich potřeby a někteří uživatelé se posunuli dál. Mnozí z nich využili morální i duchovní podporu a poradenství, jak vyplývá z následující pasáže rozhovoru.

„Mnoha lidem je pomoheno v naplnění jejich potřeb, někteří klienti se posunuli dál, mnohým byla poskytnuta i morální a duchovní podpora a poradenství.“ (KP č. 8)

3.6 Pohled uživatelů sociálních služeb na náboženství

V prvním případě chci zaměřit svoji pozornost na KP č. 1, č. 4 a č.5, kteří pracují v domově pro seniory. Jsou tedy ve svých názorech a pohledech ovlivnění a formování právě v práci se seniory. Všichni k. partneři se setkali v průběhu své praxe s pozitivními ohlasy. Rovněž s negativními ohlasy se setkali KP č. 1 a č. 5. Začneme nejdříve u pozitiv. Podle mých KP je mezi uživateli skupina lidí vítající každou přítomnost kněze. Nezáleží, k jaké konkrétní náboženské církvi náleží. Vítají každou změnu. Dost často se zvyšuje počet případů uživatelů, kdy nejsou svými rodinami navštěvováni, a proto rádi přijmou nabídku rozhovoru. Jsou i senioři, kteří v pokročilém věku se stali

věřícími, jak uvádí KP č. 1. Velmi zajímavé rozdělení uživatelů domova pro seniory v rámci rozhovoru popsal KP č. 5. Podle jeho názoru jsou tři skupiny lidí. První skupinu představují osoby s předsudky. Církevní reprezentanty označují za „šarlatány“. Podezírají je z pochybného praktikování víry, kdy v samotného Boha ve skutečnosti vůbec nevěří. Viní je z kázání vody a pití vína. Odmítají tedy jakýkoliv styk s knězi a kněžkami. Druhá skupina má postoj neutrální. Členové této skupiny rádi si popovídají s knězem, ale na existenci Boha odmítají přistoupit, uvěřit a stát se věřícími. Třetí skupina je velmi malá. Mluvíme o lidech s upřímným zájmem o spiritualitu. Kupují si dokonce různé knihy. Vyhledávají přítomnost kněžích a je jim jedno z jaké církve přicházejí na návštěvu. KP č. 4 se setkal pouze s pozitivním hodnocením náboženských církví. Podle jeho vyjádření uživatelé vnímají rozhovor s duchovním jako vítanou změnu. Hodně k tomuto postoji přispívá i přístup, kdy se spirituální rozhovory nevnučují. Nikdo se násilně nepřemlouvá ke svolení k návštěvě.

„Od některých slyším dost peprné poznámky na církev. Jen pro představu zmíním výrok jednoho dědy: Kazání sem měl dost od manželky, teď mi dejte s cizím vochemelkou pokoj!“ (KP č. 1)

„Pokud k nám zavítá kněz nebo jeptiška, setkávám se vesměs s pozitivním hodnocením jejich přítomnosti.“ (KP č. 4)

„Označili je za vyžírky, kteří ve skutečnosti v Boha sami nevěří. A ještě sem slyšela něco v tom smyslu, že kážou vodu a pijou víno. Zase ten vliv restitucí.“ (KP č. 5)

Nyní se podívejme na pohled na náboženství u uživatelů z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Konkrétně se zaměřuji na KP č. 2 a č. 6. Z jejich výpovědí jsem zjistil, že zájem o jakoukoliv formu náboženství mezi dětmi a mládeží je velmi malý. Oba KP svorně se shodují v dělání humoru ze strany dětí mířeného na církevní představitele. Označují je za pedofily. Mají k nim opatrný postoj pramenící z nedůvěry a neznalosti. KP č. 2 obhájí církev tímto způsobem: *„Na obranu církve musím říci, že ve sto tisícovém davu nalezneme vždy alespoň jednoho člověka, který vykazuje znaky úchylny. Tím nechci, podotýkám, se nikoho zastávat. Ale když uplatníme tento pohled na římskokatolickou církev s miliony příslušníků, i zde se logicky v tak obrovské církvi najde člověk s deviací.“* KP č. 6 mluví o nepatrném počtu dětí chodících do kostela: *„Nějaký děcka chodí do kostela, když tam jsou i jejich rodiče. Z vlastní vůle ale by tam rozhodně nešly nebo by je to nenapadlo. Přemýšlet o podstatě křesťanství je nenapadne.“*

Doma nemají příklad. Nemluví se u nich o tom. Nikdo je nevede k účtě v něco Vyššího, nebo Boha.“

S dalšími pohledy na věc se můžeme setkat u sociálních pracovníků v rané péči. Konkrétně mám na mysli KP č. 3 a č. 7. KP č. 3 má s věřícími uživateli zkušenost pramenící z jeho kontaktu s nimi: *„Spíše se obrací na Boha a víru, když jsou hodně nešťastní. Sami psychicky trpí a chvíle strávená v kostele jim pomůže utřídit si myšlenky v hlavě a vytvořit si žebříček hodnot pro sebe. Z vlastní zkušenosti s několika rodiči vím, že někdy hodina v kostele působí na ně více pozitivně, než hodina s psychologem. Každý potřebujeme holt něco jiného. Jen to chce hledat, pak vše přichází samo.“* K tomu všemu dále potvrzuje existenci předsudků v současné době a věří i v jejich existenci v budoucnosti. Konkrétní příklady předsudků ale neříká. Naopak KP č. 7 popisuje hned celou řadu předsudků: nadměrné obohacování církve spojené s hromaděním majetku a peněz, kolaborace s nacisty, nesmyslné biblické příkazy a zákazy, existence sexuálních deviací u představitelů římskokatolické církve a představa o přemrštěném asketismu v církvi. KP č. 7 obhajuje římskokatolickou církev následujícími slovy: *„Církev nebere do své kapsy peníze od české společnosti, ale skrze sociální služby je vrchovatě vrací zpět. Díky církvi může fungovat tolik organizací se sociálními službami. Charita dává práci a uplatnění lidem, kteří chtějí pomoci jiným lidem. Má obrovské číslo civilních zaměstnanců a nejedná se pouze o věřící.“* Dále považuji za velmi zajímavou jeho obhajobu náboženských církví v průběhu druhé světové války, kdy měla probíhat ona již zmiňovaná kolaborace: *„Mnoho představitelů církve za druhé světové války bylo zavražděno v koncentračních a vyhlazovacích táborech. V Československu pomáhala církev odboji. Myslím, že snad dokonce pravoslavná církev ukryla za války ve svém kostele parašutisty, co zabili Heydricha.“* Nechci rovněž opomenout pohled KP č. 7 vůči předsudku, že Bible obsahuje nesmyslné příkazy: *„Mým argumentem je, že náš stát vydává tisíce zákonů, co je proti tomu Bible.“* KP č. 8 doplňuje vyjádření KP č. 7 o předsudku, že církev obecně hájí pouze své vlastní zájmy. Také sám věnuje část svého prostoru předsudkům: neoprávněnému obohacování na úkor věřících a zotročování věřícího člověka v Boha souborem omezujících náboženských pravidel a zákazů. Dále se KP č. 8 setkal s projevy nedůvěry ze strany uživatelů, protože měli obavy z nevyžádané náboženské agitace. Pozice tohoto KP je oproti ostatním KP jiná. Zaujímá pozici ve strukturách církve, v tomto případě se jedná o Sbor Církve bratrské, a sám přímo pociťuje reakce uživatelů na vlastní osobu. Ostatní naopak vystupují v rolích

pozorovatelů a zprostředkovatelů kontaktu. Jejich víra zůstává, pokud sami chtějí, před ostatními lidmi skrytá a nepřiznaná.

3.7 Finanční a materiální zdroje pro výkon sociální práce

Opět se stejně jako v předcházejících částech praktické části mé bakalářské práce podívám na tuto kategorii o zdrojích pro fungování sociálních služeb do několika základních oblastí. Máme celkem tři sociální registrované služby a jednu doplňkovou službu: domov pro seniory, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, ranou péči a Komunitní centrum Karmel.

Nejprve se podívejme na oblast sociální práce se seniory a položme si otázku, jaké finanční a materiální zdroje právě s touto cílovou skupinou umožňují poskytovat komplexní péči pro lidi od věku šedesáti pěti let? Již poněkolkáté se zastavím u KP č. 1 (sociální pracovník), č. 4 a č. 5 (oba pracovníci v sociálních službách) pracující v domově pro seniory). Z jejich odpovědí na mé otázky jsem zjistil, že můžu udělat ucelený seznam zdrojů, jež jsou vyřčeny jednotlivými KP. Všichni se shodují ve stěžejním bodě v podobě uživatelů platících si za ubytování a pravidelné stravování. Cena za ubytování se stanovuje podle toho, zda daná osoba se ubytovala na samostatném dražším jednolůžkovém nebo dvoulůžkovém pokoji. Pokud si sami dokáží uvařit, nemusí si jídlo připravované v domově kupovat. Dále se přijímají peníze za poskytovanou zdravotní péči ze systému zdravotního pojištění. Provádí se totiž různé odborné úkony (např. měření krevního tlaku, aplikace inzulínu, příprava léků atd.). Přijímají se dotace od zřizovatele, v našem případě mluvíme o městě České Budějovice. Rovněž existuje možnost požádat o dotace z Evropské unie a projít celý proces nutný pro přiznání dotací. Nelze také zapomenout na investiční dotace od ministerstva práce a sociálních věcí, o které se musí zažádat s nutným předstihem. Uživatelé sociálních služeb si hradí i jiné nadstandardní služby: manikúra, pedikúra, masáž, kadeřník, holič atd. Neméně významní jsou dárci, ať už mluvíme o fyzických nebo právnických osobách v podobě jednotlivců, podnikatelů či firem. KP č. 4 vyzdvihuje práci dobrovolníků. Nemají nárok, lépe řečeno vzdávají se nároku na jakoukoliv odměnu za svůj čas a práci s lidmi. Dle mínění KP č. 4 se práce a angažování dobrovolníků může charakterizovat tímto způsobem: „*Oni si povídají s lidma, hrajou různé hry, cvičí paměť. Sou to vlastně taky dárci, dárci svého volného času. Sou neviditelný, ale nezastupitelný. Dobrovolnictví je pojem sám o sobě. Kdo ho hodně dělá? Mladý lidi s křesťanskýma ideálama. Moc se k víře nehlásí, ale myšlenky z Bible sou jim vlastní.*“

Druhá oblast je zastoupena sociální prací s dětmi a mládeží v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. KP č. 2 a č. 6 právě jsou pracovně angažováni jako sociální pracovníci v této sociální službě vyznačují se svojí bezplatností, protože již přídavné jméno nízkoprahové nám jasně deklaruje dostupnost služby pro všechny potenciální uživatele bez ohledu na jejich současnou finanční a životní situaci. Nenárokuje-li si zařízení peníze za poskytnuté služby, je nuceno hledat zdroje jiné a o peníze si zažádat. Individuální dobrovolní dárci pomáhají svými různě velikými finančními částkami a materiálními dary (např. potraviny, oblečení, počítače, elektronika, nábytek, kancelářské vybavení, obuv, zboží z drogerie či různé kompenzační pomůcky). Nezanedbatelnou roli mají mezi dárci i firmy nabízející propagaci organizace zcela zdarma na vlastních webových stránkách nebo finanční dary v podobě části ze svého peněžitého zisku na pokrytí provozu zařízení, nakoupení nového vybavení nebo opravu nemovitosti, kde nízkoprahové zařízení pro děti a mládež oficiálně sídlí a funguje. Firmy dále mohou darovat některé své výrobky pro potřeby zařízení. Hodně se medializuje každoroční Tříkrálová sbírka. Uživatelé sociálním pracovníkům dávají své peníze pouze, když se společně děti a pracovníci zúčastňují určité kulturní akce návštěvou muzea, koncertu, divadla, kina atd. Dalšími příjmy jsou výdělků z příležitostného prodeje výrobků vlastnoručně udělaných samotnými dětmi. Mezi zdroji nalezneme vliv i církevních restitucí. V případě vlastnictví zrestituované nemovitosti se může přistoupit k rozhodnutí jí prodat a peněžitou sumu z prodeje použít k účelu pokrytí nákladů spojených s organizací a fungováním zařízení. Neměli bychom opomenout dotace z českého státního rozpočtu a dotace z evropských fondů. Město České Budějovice se rovněž svým finančním příspěvkem podílí na realizaci sociální služby pro děti a mládež. Také se přijímají různá dědictví. Podle KP č. 6 v krajních případech, kdy se zařízení nachází v neschopnosti splácet své peněžité závazky, se přistupuje k poslednímu záchrannému kroku v podobě bankovní půjčky, ale zatím se k tomuto kroku ještě nepřistoupilo. KP č. 6 chválí v následujícím úryvku z rozhovoru postoj české společnosti a ochotu dávat peníze pro pomoc lidem, kteří ji potřebují: *„Stále je vidět, že řadě lidí není osud jiných lidí lhostejný. Jedná se sice o peněžité částky a materiální dary, které nemají tak vysokou hodnotu, ale když se všechny dary od lidí sečtou a dají na jednu hromadu, je tu už slušná suma. Češi obecně jsou velmi empatičtí v případech lidí, kteří potřebují pomoci. Existuje řada úspěšných veřejných sbírek, kam se podařilo za relativně krátkou dobu vybrat miliony korun. Tak to s náma jako společností hrozný ještě není.“*

Nyní se přesunuji k rané péči a KP č. 3 a č. 7, kteří v této sociální službě pracují na pozicích sociálních pracovníků. Raná péče se poskytuje zdarma podle vyjádření KP.

„Než odpovím na tuto otázku, musím říci, že naši službu poskytujeme zdarma. Nebereme si žádné peníze od klientů. Proto získáváme z různých zdrojů různě velké částky, které nám umožňují naši práci vykonávat i nadále.“ (KP č. 3)

„Nevýhodou naší služby je, že nám uživatelé neplatí. Musí se tedy hledat jinde. Já to ale vnímám tak, že rodiny s dětmi mají problémy splatit každý měsíc složenky a další výdaj by už pro ně mohl být likvidační. Mohli by se lehce dostat do dluhové pasti.“ (KP č. 7)

KP č. 3 a č. 7 považují za důležité a zásadní dotace z českého státního rozpočtu. Nárok ale na tyto dotace není, je proto nutné každý rok si znovu o dotace zažádat, protože ze zákona neexistuje právně vymahatelný nárok na pravidelné a opakované vyplácení dotací. Dalším zdrojem prostředků umožňujících výkon rané péče jsou obce a města, kde tato sociální služba působí a pomáhá jednotlivým dětem a jejich rodičům. Pomáhají také firmy a jejich nadační fondy. Nelichotivý komentář k jejich angažování můžeme u obou KP najít.

„Dále přijímáme různé částky od jednotlivců a firem v různé výši. Firmy jsou v tom dost specifické. Většina z nich to dělá hlavně pro peníze. Mají totiž úlevy na daních.“ (KP č. 3)

„Nelze opomenout různé firmy a jejich nadační fondy. Ty to ale nedělají z přirozené lásky, ale z důvodu, že si potom to mohou odečíst ze svých daní.“ (KP č. 7)

Dalším zdrojem pomoci jsou ostatní nadace a nadační fondy. Oba KP se svorně rozpovídali o svých konkrétních a zprostředkovaných zkušenostech s konkrétními dárci. KP č. 3 hodnotí katolické podnikatele: *„Jedna kamarádka, co má na starosti práci s financemi na ekonomickém úseku, mi řekla, že mnoho podnikatelů je katolíky a mají hodně peněz. Mají vliv a moc, kontakty mezi politiky. Místo toho, aby sušili peníze, raději přispívají pravidelně na dobrou věc. A pak si myslíme, že politika a podnikání je jen o špíně a křivých lidech.“*

KP č. 7 popisuje svoji médii na internetu zprostředkovanou zkušenost s člověkem, který disponuje množstvím peněz. Jedná se o vlivného právníka pracujícího pro ministerstva a darujícího peníze do sociálních činností. Nyní přenechávám prostor slovům KP č. 7: *„Měl zakázky od státu. Jeho otec byl považován po revoluci za nejvlivnějšího českého mafiána. Překvapilo mě, že je pravým opakem táty. Ctí nějaké zásady. Snaží se dodržovat pravidla. Nezneužívá postavení. On to zdůvodňuje svou vírou v Boha. Věří*

v nějaké etické zásady, které se neopovází překročit. To je pro mě překvapivé vysvětlení, proč takhle bohatí lidé dávají peníze na sociální problémy.“

KP č. 8 pracuje v Českém Krumlově a zdroje finanční a materiální tedy pocházejí z tohoto regionu. Město Český Krumlov se stejně jako město České Budějovice angažuje ve financování sociální práce. V následujícím úryvku z rozhovoru vyčteme, jaké formy pomoci Komunitní centrum Karmel přijímá. Dávám tedy slovo KP č. 8: *„Projekt potravinové pomoci chudým MPSV (z evropských zdrojů), dotace Města Český Krumlov a dále vlastní zdroje, tedy sbírky a příspěvek z ústředí církve, jehož maličkou součástí jsou i restituční peníze.“*

4 Diskuse

Kvalitativní rozhovory mi pomohly nalézt odpovědi na tři mé výzkumné otázky. V průběhu zpracovávání všech otázek jsem se vracel stále k informacím z teoretické části, jež byly mými výsledky často potvrzeny.

Skoro všichni KP se hlásí otevřeně k římskokatolické církvi. Mluvím o KP č. 1 až č. 7. Potvrdilo se tedy tvrzení Jankovského (2018), že nejpočetnější a největší křesťanskou církví je katolická církev dominující v prostoru Evropy, tedy i České republiky, a Ameriky. Dle Mézla (2013) můžeme v podstatě říci, že historie křesťanského náboženství je zároveň historií pomoci chudým lidem. Situace se začala měnit až v 19. století, kdy probíhala průmyslová revoluce a začaly vznikat nové sociální problémy, na které římskokatolická církev, konkrétně papež Lev VIII., reagovala vydáním papežské encykliky Rerum Novarum (Mézla, 2013). Podle mého názoru, se jedná o stěžejní dokument v dějinách římskokatolické církve. Církev od dob středověku ustrnula na jednom bodě. Řešila pouze následky sociálních událostí (péče o chudé, tělesně postižené atd.). Výsledkem těchto reformních snah a návrhů papeže Lva VIII. je v současnosti římskokatolická církev neuzavřená do sebe sama. Přijímá do svých řad do organizací poskytující sociální služby lidi věřící a nevěřící. Je pružná ve svých názorech a přemýšlí o novodobých problémech. Uveďme si příklad papeže Františka a jeho tolerantní přístup k uprchlíkům. Dalším příkladem je spolupráce světského a církevního sektoru. Představitelé církve a dalších církví chodí navštěvovat uživatele do domova pro seniory. Myslím si tedy, že římskokatolická církev svými postupy a postoji ukazuje cestu a má vliv i na jiné církve a náboženské společnosti, protože i ostatní církve (Církev adventistů sedmého dne, pravoslavná církve, Svědkové Jehovovi a Českobratrská církev evangelická) se snaží navštěvovat zařízení se sociálními

službami a spolupracovat se světským sektorem.

Dále si uvedme tvrzení, že v biblických spisech má profese sociální práce své kořeny (Martinek et al., 2010). Tuto informaci potvrzuje i moje vlastní zkušenost z výzkumu, kdy jsem hledal KP mezi sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách. Dozvěděl jsem se totiž, že v řadách lidí pracujících v sociální sféře nalezneme vysoké procento věřících lidí. Při přípravách a domlouváních rozhovorů jsem se třikrát setkal s případem, kdy věřící pracovník znal jiného rovněž věřícího pracovníka ze stejné církve. Ze zjištěných informací bych tedy navrhoval výzkum velikosti podílu věřících mezi sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách v Česku.

Matoušek (2001) popisuje dvojí přikázání lásky zdůrazňované Ježíšem: Milovat Hospodina a jako sám sebe milovat bližního svého. Messina (2005) zdůrazňuje, že jsou pro život a poslání církve podstatné právě tyto body: Ježíš projevuje lásku k Bohu a k bližnímu, lásku k chudým, ztotožňuje se s každým pomoc potřebujícím člověkem, obhájí chudé, rozdíl mezi svobodnými a otroky nevidí, služebníky a pány, brání život od okamžiku početí až do smrti jedince, Ježíš dává hodnotu a smysl každé lidské prožívané bolesti. S těmito body se ztotožňují i KP č. 1 až č. 8. Přestože KP č. 1 až č. 7 nemají pozice ve strukturách římskokatolické církve (jsou pouze katolíci), KP č. 8 je misijním pracovníkem Sboru Církve bratrské, a zastávají civilní povolání, jsou náležitým příkladem, jak se mohou křesťanské ideály v praxi uplatnit. Podle mého názoru, se obecně řeší pouze sociální práce jednotlivých náboženství, ale mimo pozornost se nachází sociální práce věřících lidí. Víra není vidět, a proto není vidět vliv křesťanské sociální nauky. Podle posledního sčítání lidu prováděného Českým statistickým úřadem (© 2018), se hlásí k různým náboženským společnostem a církvím necelých 1,5 miliónu obyvatel, přičemž římskokatolická církev měla 1,08 miliónu věřících, což jí řadí na post nejpočetnějšího náboženství v České republice. Podle mého názoru, má římskokatolická církev mnohem vyšší počet věřících, protože během výzkumu jsem se setkal s větším počtem lidí, kteří sice věří v Boha a dodržují biblická pravidla, ale nemají odvahu nebo chuť se k tomu otevřeně přiznat a popovídat si o tom. Do kostela nechodí. Nikde se o svém přesvědčení nesvěřují. Všechny tyto osoby spojuje práce v sociálních službách. Pomáhají druhým lidem. Jejich niterné pocity ale zůstávají ostatním lidem skryty. Mně byla dána možnost si s nimi promluvit. Musel jsem slíbit mlčenlivost. Záznam rozhovorů mi byl zakázán. Nechtěli, aby se kdokoliv dozvěděl o rozhovoru na konkrétní téma se mnou. Jejich telefonní čísla jsem získal skrze jejich

přátele, s nimiž jsem dělal rozhovor. Všichni sdílní nebyli. Ochotu jsem někdy postrádal. Nakonec jsem se setkal se všemi potřebnými KP. Vše, co jsme si ale řekli, zůstává mezi námi. Podle mého názoru, ve výsledku se církev a náboženské společnosti angažují více v sociální práci nepřímo (skrze své myšlenky a principy skrze věřící pracující ve světských sociálních službách) než přímo.

Dále si položme otázku: Kde se náboženské církve angažují? Hrozenská a Dvořáčková (2013) soudí, že ve druhé polovině dvacátého století byly komunistické země v sovětském východním bloku nuceny převzít a používat v praxi sovětský paternalistický model sociální bezpečnosti, jenž ovlivňoval dlouho jejich celý sociální bezpečnostní systém. Došlo k centralizaci všech služeb, stát řídil celý sociální systém služeb, soukromí poskytovatelé (např. církev a její organizace) nemohly zajišťovat sociální služby (Hrozenská a Dvořáčková, 2013). V České republice (tehdejším Československu) tedy byla narušena tradice sociálních služeb, jež jsou na křesťanských principech založené a poskytují je soukromí svobodní poskytovatelé a místní autority zodpovědné za celkovou práci sociálních služeb (Hrozenská a Dvořáčková, 2013). Na území našeho státu je tradice sociální práce dlouhodobá a především v činnostech charitativních organizací tkví její počátky (Kuzníková, 2011). Základním motivem je křesťanská láska neboli láska k bližnímu člověku, na jejímž principu požaduje církev angažování pro sociální spravedlnost a obecné dobro (Kuzníková, 2011). Podle mého názoru se rokem 1948 v Československu přerušil vývoj sociální práce srovnatelný s ostatními státy Západu. Upadli jsme do hluboké stagnace, kdy ze sociálního systému zmizel lidský rozměr. Všechno se dělalo podle kolonek ve formulářích státem určených. Prostor pro nové metody a techniky sociální práce neexistoval. Vše se řídilo direktivně. Kuzníková (2011) k tomu sama dodává, že žádné knihy o sociální problematice nevycházely, protože dogma neexistence sociálních problémů převládalo, a proto byl teoretický vývoj této vědní disciplíny pozastaven. O pokroku po roce 1989 v oblasti sociální práce v Českých Budějovicích se rozhovořil KP č. 1: „*V Českých Budějovicích se od roku 1989, co se týče sociálních služeb, udělal velký pokrok. Líbí se mi vzájemné organické propojení státu, sociální oblasti a náboženských církví.*“ Již v roce 1987 se v encyklice papeže Jana Pavla II. pojmenované jako Starost o sociální otázku zdůrazňuje nutnost zdravého politického společenství, právní jistoty a respektování lidských práv (Gulová, 2011). Rozhodl jsem se tuto informaci použít v diskusi, protože se „podle mě, jedná o předzvěst nutných politických změn v evropských komunistických zemích před rokem 1989. Jan Pavel II. byl původem Polák a dokázal předvídat události

následující. Chci zdůraznit, že před vlnou revolucí ve východním bloku dokázal jasně pojmenovat problémy převládající především na Východě. Ze zkušeností komunikačních partnerů musím konstatovat, že negativní představa z dob socialistického režimu konkrétně o odosobněném domově pro seniory stále převládá. KP sami mluvili o tom, že jejich prarodiče a rodiče mají stále negativní představu o domovech pro seniory. Podrobné informace o rodinách KP ale v rozhovorech nenalezneme, protože si nepřáli mluvit o citlivých informacích. Myslím si, že onen již zmiňovaný lidský rozměr do sociální práce opět navrátily církve. Podívám-li se do výsledků rozhovorů, tak KP č. 1 a č. 5 mají vůči kněžím z římskokatolické církve pravidelně docházejícím na návštěvy uživatelů v domově pro seniory kladný postoj. Smysl jejich přítomnosti mezi seniory nacházejí v uspokojování osobní potřeby vlídných slov pramenící z nedostatečného mezilidského kontaktu u člověka ve vysokém věku. Onen lidský rozměr (humanizaci sociální práce) přináší, myslím si, i dobrovolníci z Charity Česká republika speciálně pro jednotlivé domovy pro seniory vybírání a přidělování. Myslím si, že ještě bude trvat desítky let, než doženeme západoevropské státy a jejich úroveň sociální práce. Komunismus zastavil přirozený vývoj. Dnes nám hodně brání v posunu dopředu nedostatek peněz, Česká republika bude ještě dlouho ekonomicky dohánět bohatý Západ, a stále nepřipravená mysl českých občanů na řešení sociálních problémů, které před rokem 1989 byly tabu. Raději se místo sociálními problémy zabýváme drobnými lidskými spory a nezajímáme se, jak více pomáhat. Raději nadáváme a vše přenecháváme státu a dalším organizacím.

Charita Česká republika zaujímá významné místo mezi nestátními poskytovateli sociálních služeb v České republice (Opatrný, 2006). Již podle názvu můžeme odhadnout, že se jedná o katolickou církví založenou humanitární organizaci, jež je chápána proto jako součást či útvar katolické církve (Opatrný, 2006). Charitu Českou republiku můžeme rovněž charakterizovat jako největšího nestátního poskytovatele sociálně zdravotních služeb v českém státě s více než stoletou historií, jež zaměstnává tisíce pracovníků ve svých službách (Šedivý a Medlíková, 2012). Běžně v praxi dle Opatrného (2006) pracují v této organizaci i lidé jiného vyznání či ateisté, a proto si hlavně němečtí teologové od počátku devadesátých let minulého století pokládají pro sebe zásadní otázku: Jak musí charitativní zaměstnanci být církevní? Chtěl bych na tuto otázku odpovědět. Podle mého názoru je lepší spolupráce mezicírkevní i spolupráce mezi církví a ateisty. Proč? V průběhu mého výzkumu jsem se seznámil s lidmi hlásícími se k Bohu i ateismu. Mým závěrem je názor, že nezáleží na našem

přesvědčení, ale podstatou sociální práce je pomáhat druhým. Není důležité, zda patřím, nebo nepatřím k církvi. Viděl jsem spolupráci křesťanů s ateisty a dělali všichni svou práci skvěle. Církvi by mělo hlavně záležet na tom, jestli je lidem v nouzi pomáháno. To je podstata sociální práce i katolické církve samotné. Být věřícím není zároveň garancí dostatečné kvality z hlediska osobnosti člověka a jeho schopností. Podívejme se na mnou v této bakalářské práci řešená nízkoprahová zařízení pro děti a mládež umístěná v lokalitách s vysokým výskytem sociálních problémů mezi místními obyvateli. Sociální služba sama o sobě pomáhá v drtivé většině dětem a mladistvým z ateistických rodin. Pokud bychom měli uplatňovat v praxi přesvědčení, že by se mělo pomáhat pouze dětem z křesťanských rodin, ztrácelo by všechno snažení svůj význam. Většina české populace jsou ateisté či se nehlásí k žádné církvi a náboženské společnosti, podle posledního sčítání lidu prováděného Českým statistickým úřadem (© 2018). Na základě tohoto faktu, by služba fungovala jen pro úzkou skupinu uživatelů. Dle Matouška et al. (2001) má solidarita v rámci náboženství a celé společnosti vysokou hodnotu pro všechny její členy. Solidarita římskokatolické církve je zaměřena na všechny lidi, tedy i ateisty a věřící praktikující jinou víru (Matoušek et al., 2001). Historickým příkladem této solidarity dle Duky (1992) je tzv. Mojžíšský zákon ve starověké Izraeli, v němž se nedělaly rozdíly mezi chudými cizinci a chudými domorodými Izraelci. Tento příklad z odborné literatury by se měl podle mě uplatňovat i u přijímání nových charitativních zaměstnanců. Všichni jsme si před Bohem rovni a všichni bychom tedy měli mít rovné podmínky pro poskytování i užívání sociálních služeb v církvi založené organizaci.

Další zajímavou a netradiční oblastí patrnou z mého výzkumu je, kde se angažují římskokatolická církev, pravoslavná církev, Svědkové Jehovovi, Českobratrská církev evangelická, je práce s vězni. V rámci výzkumu jsem se o této cílové skupině dozvěděl pouze zprostředkovaně od KP č. 1 a č. 2. Každý vězeň zůstává i za bezpečnostními zdmi lidskou bytostí potřebující duchovní služby. Ztotožňuji se proto s Matějkovou vyjmenovanými oblastmi duchovně zaměřených rozhovorů. Tato odborná autorka vztahovala tyto oblasti na práci s nemocnými lidmi uvězněnými do nemocného těla a já bych chtěl je přenést na práci s vězni. Dle Matějkové (2012) se společné rozhovory kněze s věřícím i ateistou mohou dotýkat různých oblastí mezi nejčastější religiozní, existenciální a spirituální potřeby nemocných lidí patří potřeba vybudovaného vztahu ke druhému člověku; touha po integraci do komplexnějšího a většího celku; potřeba svůj životní příběh převyprávět, sdělit a popsat svou tíseň; uspořádat chaos vzniklý

a trvající v souvislosti s nemocí (poznámka autora: Zde bych dodal ještě uspořádat chaos trvající v souvislosti s výkonem trestu odnětí svobody.); nalézt a objevit z pocitu utrpení a zoufalství možné východisko; potřeba nalézt smysl (utrpení, života, života s nemocí); touha po překračování sebe sama; urovnat narušené a špatné vztahy s lidmi, pocity vlastní viny a potřeba odpuštění (sobě, druhým lidem, od druhých lidí, od samotného Boha); potřeba žít nadále ve společenství s těmi, jež dříve již z tohoto světa odešli; potřeba věčného a posmrtného života, něčeho po smrti, nesmrtelnosti; potřeba vybudovat si vztah k věčnosti, nutnost s vyšší mocí prohlubovat a udržovat vztah; vyjádřit smysl pro posvátno (potřeba rituálů a symbolů) a také potřeba určité naděje do budoucna. Umlauf (2012) doplňuje charakteristiku rozhovorů od Matějkové o respekt člověka v jeho jedinečnosti během jednání s ním, dále o doprovázení v jeho obtížích či utrpení a o pomoc k jeho lidsky důstojnému zvládnutí jeho vzniklé obtížné životní situace. Z odborné literatury zjišťuji, že náboženství a spiritualita dokáže obrazně řečeno člověka podepřít. Nezáleží na tom, zda mluvíme o seniorech, těžce nemocných lidech, věznicích či dětech ze sociálně slabých rodin. Vězni jsou od okolního světa izolováni a právě kontakt s lidmi z náboženského prostředí pomáhá podle mého názoru vězňům k zachování určitých vzorců mezilidského jednání a jejich psychika vnitřně vyrovnaná za pomoci duchovní služby potom při propuštění z vězení jim ulehčí jejich návrat zpět do reálného života, kde se musí postarat sami o sebe a spoléhat jenom na vlastní schopnosti.

Specifickou sociální službou je raná péče, kde pracují na pozicích sociálních pracovníků KP č. 3 a č. 7. Z výzkumu jsem zjistil, že jakákoliv forma spolupráce s jakoukoliv církví či náboženskou společností v organizacích, z nichž KP pochází, neprobíhá. Podle mého názoru důvodem nespolečné spolupráce s náboženským sektorem je malý počet uživatelů. Téma rané péče není tolik známé a medializované. Zároveň ne každá rodina by byla spokojená s přítomností kněze jako zástupce určitého náboženství. Na druhou stranu si ale zase myslím, že se aktuální situace bude prudce měnit, protože lékařství dnešní doby nezná léky a způsoby léčby na všechno. Stále existují neléčitelná onemocnění a víra v medicínský pokrok oslabuje. Významné objevy, jako byl objev antibiotik, už nejsou tak časté. Lidé se tedy budou více a více upínat k víře v Boha, bohy či vyšší síly. Mojí předpovědí tedy je zvyšující se tendence u uživatelů sociálních i zdravotních služeb obracet se na alternativní možnosti řešení. V tomto ohledu se shoduji a zároveň souhlasím s Harveyem (2016), který tvrdí, že význam spirituality a duchovna ve zdravotnických zařízeních roste a uvažuje nad otázkou, zda mají výsledky v podobě

lepšího fyzického a duševního zdraví pacientů?

Vencová et al. (2017) ranou péči popisuje následovně. Různé subjekty poskytují ranou péči (Vencová et al., 2017). Mezi tyto subjekty zařazujeme většinou nestátní neziskové organizace, jež jsou zřizovány buď občanskými sdruženími, nebo církevními organizacemi (Vencová et al., 2017). Podle mého názoru raná péče představuje účinný nástroj k tomu, aby malé děti nebyly umístovány do ústavů. Rodiče dostávají informace a podporu, aby se dokázali o své vlastní dítě postarat. Její funkce a role je nenahraditelná. Individuální práce přímo v domácnostech umožňuje dítěti rozvíjet se ve svém přirozeném prostředí s milujícími lidmi. Z výzkumu vyplynulo, že problémem jsou finance. Organizace poskytující ranou péči jsou závislé na dárcích a stálých sponzorech. Myslím si, že raná péče je nedocenená. Navrhoval bych tedy řešení v podobě lepší propagace. Z mého okolí se dozvídám o malé informovanosti. Jistě existuje řada lidí ochotných pomoci, ale o rané péči nevědí. Velmi často býváme zaslepeni svými vlastními životními starostmi a krizemi. V tomto ohledu se shodují s Jankovským (2018) mluvícím o životě lemovaném většími nebo menšími krizemi. Ztotožňuji se s tímto názorem. Lidé obecně vždy na prvním místě myslí na své problémy pramenící ze života. Jejich pozornost je omezena na sebe sama. Vidíme jen sebe, dále vidíme jen své nebližší, dále nevidíme dlouho a dlouho nic a problémy cizích lidí jsou nám vzdáleny nejvíce až do doby, kdy se nám samým narodí jako rodičům dítě s vývojovou poruchou. Najednou zjišťujeme, že existuje více rodin s dětmi s postiženími. Najednou jsme těmito okolnostmi donuceni vyhledat a seznámit se s ranou péčí. Pracovníci rané péče, myslím si, jsou sice pro větší počet lidí neviditelní, ale jejich přínos celé společnosti je mnohem větší než přínos od většiny z médií slavných osobností (např. zpěváci, herci atd.). Vyzývám tedy naši českou společnost, aby se nechovala jako skupina plná samostatných individualit, ale jako skupina plná lidí s otevřenými očima vůči dětem s postižením. Podle mého názoru hodně pomáhá římskokatolická církev. Hlásá nutnost mezilidské solidarity. Přesvědčuje a nabádá k činnosti v sociální práci. Žijeme ve vlastní bublině tvořené slastmi v podobě zábavy, cestování do zahraničí atd. Vidíme svět skrze růžové brýle a možná ani nechceme je sundat a podívat se pravdě přímo do očí. Odmítáme přijmout odpovědnost za druhé. Na prvním místě jsme přeci my. Výsledek? Odchod námi špatně placených odborníků do západoevropských států, kde dostanou lepší plat a pracovní podmínky. Neusilujeme o zlepšení či změnu. Jsme pasivní.

5 Závěr

Prostřednictvím bakalářské práce jsem měl možnost nahlédnout do oblasti činností jednotlivých církví, jež své působení orientovaly a rovněž i v současné době orientují na sociální oblast. Cílem práce bylo nastínění na základě studia odborné literatury historického vývoje (geneze) charitativní činnosti vybraných církví či církve, analyzování jejího významu a smyslu v rámci společnosti i dané církevní organizace, zjišťování současného rozsahu, významu a perspektivy specifických forem sociální práce u vybraných církví či církve.

Podívám-li se na historický vývoj sociální práce v českém státě, je úzce spojen s křesťanstvím. Do jisté míry jsem očekával, že přínos římskokatolické církve je v sociální sféře značný. Svůj vliv si udržela až do roku 1948, kdy moc převzali komunisté. Jejich sociální funkce ve společnosti byla eliminována a dominantní roli převzal stát. Počet věřících, hlavně v české části Československa, prudce klesal. Jistou naději představovala šedesátá léta minulého století a snaha reformovat politický režim. Nepodařilo se. Až rokem 1989 opět mohly církve se vrátit ke své tradiční pomoci lidem ve špatné životní situaci. Čtyřicetileté vákuum nečinnosti ale zůstává dodnes u nás zjevné. Máme málo odborníků a lidí ochotných za špatnou mzdu pracovat v sociální oblasti. Řada schopných a mladých lidí se znalostmi cizích jazyků odchází pracovat mimo území naší republiky. Přestože je dvacet devět let po sametové revoluci, nemůže Česká republika konkurovat západoevropským pracovním nabídkám.

Z výzkumu jsem zjistil, že existují dvě formy angažování církví v sociální práci: přímá a nepřímá forma. Přímou formu církve vykonávají skrze vlastní představitele (kněz, kněžka, jeptiška atd.) pracující na pozicích v organizacích poskytujících sociální služby. Nepřímou formu sociální práce vykonávají církve skrze vlastní věřící, jež svůj život nezasvětili víře a službám jakékoliv církve. Nepřímou formu vnímám jako převažující nad formou přímou.

Výzkumu v mé bakalářské práci se zúčastnilo postupně celkem osm KP. Jednalo se o ženy. Všechny pracují buď jako sociální pracovnice, nebo pracovnice v sociálních službách. Jenom samotný KP č. 8 je misijní pracovnící a vedoucí Komunitního centra Karmel. KP mě seznámili se třemi sociálními službami (raná péče, domov pro seniory a nízkoprahové zařízení pro děti a mládež) a jednou doplňkovou službou Komunitního centra Karmel.

Přínosem mé bakalářské práce je vedle nalezení odpovědí na jednotlivé výzkumné

otázky (Které náboženské církve se aktivně angažují v sociální práci a jakým způsobem? V jakých oblastech sociální práce se náboženské církve angažují? Jaké mají v sociální práci se angažující náboženské církve cílové skupiny, kterým poskytují pomoc?) i zjištění informace, že i přes převažující počet nevěřících v české společnosti stále existuje vysoký počet věřících lidí zaměstnaných v sociálních službách.

Domnívám se tedy, že cíle bakalářské práce byly naplněny. Bakalářská práce by mohla být použita jako podklad pro tvorbu další bakalářské/diplomové práce, do níž by se zpracovalo širší kvantitativní dotazníkové šetření mezi sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách s jeho výsledky. Cílem tohoto výzkumu by bylo zjištění, kolik procent lidí v sociální sféře se pohybujících je věřících. Dále by bakalářská práce mohla sloužit pro studenty i jako zdroj informací o náplni práce sociálního pracovníka, pracovníka v sociálních službách a misijního pracovníka.

Navrhuji, že by mohlo být pokračováním této bakalářské práce ještě kvantitativní dotazníkové šetření mířené na širokou veřejnost pro zjištění pohledu společnosti na existenci a fungování jednotlivých náboženství v oblasti sociální práce.

V současné době je velmi zajímavé sledovat vývoj jednotlivých církví v Českých Budějovicích. Bohužel musím konstatovat, že spolupráce s některými církvemi byla komplikovaná. Chápu, že provádění výzkumu v řadách každé církve je hodně intimní záležitostí, kdy se konají individuální rozhovory s lidmi se zasvěceným životem službám své dané církve. Bude tedy zajímavé sledovat, jak moc se bude u představitelů jednotlivých církví v průběhu času měnit jejich názor na zájem studentů o jejich angažovanost v sociální práci. Zároveň si uvědomuji, že u některých případů jsem nebyl dostatečně vytrvalý v přemlouvání a prosbách o spolupráci. Přijímám za to svoji část zodpovědnosti. Zároveň jsem rád za velice zajímavé KP hlásící se k víře v Boha a zjištění jejich skutečného pohledu (názoru) na sociální práci a vztah mezi náboženstvími a českou společností.

6 Seznam literatury

- 1) ANZENBACHER, A., 2004. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 254 s. ISBN 80-7325-030-6.
- 2) ARRÁNZ BECKER, O., LOIS. D., 2017. Zum Zusammenwirken von Normen und Anreizen bei Fertilitätsentscheidungen. *Zeitschrift für Soziologie*. 46(6), 437-455, doi: 10.1515/zfsoz-2017-1024.
- 3) BARTONÍČKOVÁ, K. et al., 2009. *Občanský a společenskovední základ - přehled středoškolského učiva*. Brno: Computer Press. 272 s. ISBN 978-80-251-2631-8.
- 4) BROŽ, J., 2015. *List Židům*. Praha: Centrum biblických studií. 260 s. ISBN 978-80-87287-73-6.
- 5) Biskupství českobudějovické, © 2005-2017a. *Historie* [online]. České Budějovice: Biskupství českobudějovické [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <https://www.bcb.cz/Dieceze/Historie>
- 6) Biskupství českobudějovické, © 2005-2017b. *Mapa diecéze* [online]. České Budějovice: Biskupství českobudějovické [cit.2017-11-29]. Dostupné z : <https://www.bcb.cz/Dieceze/Vikariaty-farnosti-mapy>
- 7) Český statistický úřad, © 2018 . Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu – 2011 [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl>
- 8) CRESWELL, J., W., 1998. *Qualitative inquiry and research design: choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage Publications. 403 s. ISBN: 9780761901433.
- 9) DENNEY, A., S., 2017. Prison Chaplains: Perceptions of Criminality, Effective Prison Programming Characteristics, and the Role of Religion in the Desistance from Crime. *American Journal of Criminal Justice*. 1-30, doi: 10.1007/s12103-017-9425-3.
- 10) DUKA, D., 1992. *Úvod do Písma svatého Starého zákona*. Praha: Editio Sti. Egidii v.o.s. 169 s. ISBN 80-901018-9-5.
- 11) FORSBERG, H., TIMONEN. V., 2017. The future of the family as envisioned by young adults in Ireland. *Journal of Youth Studies*. 1-15, doi: 10.1080/13676261.2017.1420761.
- 12) GULOVÁ, L., 2011. *Sociální práce – pro pedagogické obory*. Praha: Grada. 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1.

- 13) HANUŠ, J. et al., 1999. *Náboženství v době společenských změn*. Brno: Masarykova univerzita. 111s. ISBN 80-210-2251-5.
- 14) HARNONCOURT, P., VOPLAKAL, M., © 2004-2015. *Katolictví a katolicismus* [online]. Praha: Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2004-1/Katolicita-a-katolicismus.html>
- 15) HARVEY, G., 2016. If 'Spiritual But Not Religious' People Are Not Religious What Difference Do They Make? *Journal for the Study of Spirituality*. 43(6), 128 – 141. ISSN 2044 – 0251.
- 16) HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2. vydání. Praha: Portál. 408 s. ISBN 80-7367-040-2
- 17) HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ, D., 2013. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-4139-0.
- 18) JANKOVSKÝ, J., 2018. *Etika pro pomáhající profese*. 2. vydání. Praha: Triton. 302 s. ISBN 978-80-7553-414-9.
- 19) JEDLIČKA, R. et al., 2015. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada. 544 s. ISBN 978-80-247-5447-5.
- 20) KOKAISL, P., 2009. *Geografie náboženství*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. 264 s. ISBN 978-80-213-1935-6.
- 21) KRAUSE, N., PARGAMENT, K., I., 2017. Losing My Religion: Exploring the Relationship Between a Decline in Faith and a Positive Affect. *Applied Research in Quality of Life*. 12(4), 885-901, doi: 10.1007/s11482-016-9495-2.
- 22) KUZNÍKOVÁ, I., 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví*. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-247-3676-1.
- 23) MACÁK, L., 2010. Změna systému hodnocení práce zaměstnanců v Salesiánském středisku mládeže Brno-Líšeň. In: Lukešová, V. (eds). *Změna je život: sborník závěrečných prací účastníků Funkčního studia pro vedoucí pracovníky školských zařízení pro zájmové vzdělávání a NNO pracujících s dětmi a mládeží, realizovaného v rámci projektu Klíče pro život v roce 2010*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, s. 12-44. ISBN 978-80-87449-01-1.
- 24) MARTINEK, M. et al., 2010. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. 2. vydání. Praha: Jabok. 175 s. ISBN 978-80-904137-6-4.

- 25) MATĚJKOVÁ, M., T., 2012. Zajištění klinické pastorační péče ve FNOL. *Medicína pro praxi*. 9(1), 36–38. ISSN 1214-8687.
- 26) MATOUŠEK, O. et al., 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. 309 s. ISBN 80-7178-473-7.
- 27) MATOUŠEK, O., 2007. *Základy sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál. 310 s. ISBN 978-80-7367-331-4.
- 28) MESSINA, R., 2005. *Dějiny charitativní činnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. 148 s. ISBN 80-7192-859-3.
- 29) MÉZL, R., 2013. *Charitativní a sociální práce v učení a praxi římskokatolické církve na Litoměřicku*. Brno. Diplomová práce. FHS UTB.
- 30) Ministerstvo obrany České republiky, © 2004-2014. *Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.kaplani.army.cz/>
- 31) NEŠPOR, Z., R., VOJTÍŠEK, Z., 2015. *Encyklopedie menších křesťanských církví v České republice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 655 s. ISBN 978-80-246-3315-2.
- 32) NOVAK, M., 1999. *Katolické sociální myšlení a liberální instituce*. Praha: Portál. 318 s. ISBN 8085795345.
- 33) OPATRŇÝ, M., 2006. Charita – místo pro lidský život. *Sociální práce/Sociálna práca*. 2006(1), 109-117. ISSN 1213-6204.
- 34) PAVOLINI, E. et al., 2017. Mapping the relationship between religion and social policy. *Journal of International and Comparative Social Policy*. 33(3), 240-260, doi: 10.1080/21699763.2017.1363801.
- 35) PECKA, D., 1969. *Cesta k pravdě: základní otázky náboženské*. 3. vydání. Praha: Vyšehrad. 184 s. ISBN (neuvedeno)
- 36) Salesiánské středisko mládeže, © 2017a. *Historie Střediska* [online]. České Budějovice: Salesiánské středisko mládeže [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.sasmcb.cz/o-nas/historie-strediska/>
- 37) Salesiánské středisko mládeže, © 2017b. *Preventivní systém* [online]. České Budějovice: Salesiánské středisko mládeže [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.sasmcb.cz/o-nas/preventivni-system/>
- 38) Salesiánské středisko mládeže, © 2017c. *Cíle a poslání* [online]. České Budějovice:

- Salesiánské středisko mládeže [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: <http://www.sasmcb.cz/onas/cile-a-poslani/>
- 39) SPAEMANN, R., 1995. *Základní mravní pojmy a postoje*. Praha: Svoboda. 92 s. ISBN 80-205-0484-2.
- 40) Spolek Beran, © 2017. *O spolku* [online]. Cvikov: Spolek Beran [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <http://www.beranos.cz/index.php/homepage/oberanu>
- 41) STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
- 42) SVOBODOVÁ, I., ANDERA, M., 2017. *Od nápadu k podnikatelskému plánu: jak hledat a rozvíjet podnikatelské příležitosti*. Praha: Grada. 232 s. ISBN 978-80-271-0407-9.
- 43) ŠEDIVÝ, M., MEDLÍKOVÁ, O., 2012. *Public relations, fundraising a lobbying pro neziskové organizace*. Praha: Grada. 144 s. ISBN 978-80-247-4040-9.
- 44) ŠMERDA, H., 2010. *Křesťanská charita v průběhu věků: od počátku do doby vrcholného středověku s přihlédnutím k situaci na jižní Moravě*. České Budějovice: Jih. 164 s. ISBN 978-80-86266-39-8.
- 45) ŠTAMPACH, O., I., 1992. *Malý přehled náboženství*. Praha: SPN. 81 s. ISBN 80-04-26123-X.
- 46) TURNER, J., 2010. Seeing the Poor and Moving toward Justice: An Interactive Activity. *Social Work and Christianity*. 37(2), 142-160. ISSN 0737-5778.
- 47) UMLAUF, M. 2012. *Vedení pastoračního rozhovoru s nemocnými. Přednáška přednesená na 8. republikovém setkání katolických nemocničních kaplanů na Velehradě 3. 10. 2012* [online]. Velehrad: CMTF UP Olomouc a Maltéžská pomoc, o. p. s. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: http://www.ado.cz/kaplan/imag/12_10/umlauf.pdf.
- 48) VENCOVÁ, B. et al., 2017. Pohled neonatologů na včasnou podporu matek s předčasně narozeným dítětem. In: HUTYROVÁ, M., RŮŽIČKOVÁ, V. (eds). *Koheze speciální pedagogiky v současnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 123-123. ISBN 978-80-244-5256-2.
- 49) VRAGAŠ, Š., 1996. *Základné otázky sociálneho učenia Cirkvi*. Bratislava: Rímskokatolícka Cyrilometodská Bohoslovecká Fak. Univ. Komenského. 173 s. ISBN 8088696135.

7 Seznam příloh

Příloha – záznamy rozhovorů se sedmi komunikačními partnery

Komunikační partner číslo 1 (KP č. 1)

V současné době je zaměstnán v domově pro seniory. Své jméno a jméno pracoviště chce zanechat v anonymitě. Asi přibližně deset let působí v sociální práci. Podle KP č. 1 je to dlouhá doba. Raději se dívá dopředu. Čísla a datumy si moc nepamatuje. KP č. 1 studoval sociální práci na českobudějovické zdravotně sociální fakultě.

1) Na jaké pracovní pozici v sociální sféře pracujete a co tato pozice obnáší za povinnosti?

„Pracuji na pozici sociální pracovnice asi přibližně desátým rokem, pokud dobře počítám. Drtivou většinu pracovní doby trávím v kanceláři prací na počítači. Práce s moderníma technologiema je obecně v současné době nezbytná, ale i nadále musíme vést dokumentaci i ve hmotné podobě. Samozřejmě si hledáme čas na komunikaci s uživateli, ale je velmi těžké si jej na delší dobu udělat. Mezi naše povinnosti také patří kontrola plateb za naše služby, rozdávání pošty, evidence žádostí do domova a samotný proces přijímání nového uživatele spojený s podpisem smlouvy, společným seznámením s prostorami naší organizace a seznámení s nabídkou našich služeb. Rovněž nepamínáme na vyřizování a pořádání různých kulturních akcí pro uživatele domova. Součástí naší profese je rovněž sebevzdělávání v podobě různých kurzů. Snažíme se, aby nám neujel vlak. Legislativa se dost často mění a právě mi jsme ti v čelní linii, kde se chyby neodpouští.“

2) Jaké formy sociální práce poskytujete a jaké máte cílové skupiny v sociální práci?

„My poskytujeme pobytové sociální služby. A co se týče cílových skupin, máme jich několik. První skupinou jsou senioři ve věku od šedesáti pěti let, další skupinou jsou osoby se zdravotním postižením od čtyřiceti pěti let věku, potom máme domov se zvláštním režimem, tedy lidi od padesáti let věku s různými typy demencí (Alzheimerova, stařecká atd.), kde jsou jejich paměťové a orientační schopnosti už tak špatné, že jsme nuceni je mít na uzavřeném oddělení. Specifickou službou jsou odlehčovací služby pro osoby, o které se normálně starají jejich nejbližší v domácím prostředí, ale dostali se třeba do špatné životní situace a jsou nuceni na omezenou dobu je dát k nám. Nikdy to není natrvalo, pouze přechodně pro lidi trpící určitým

zdravotním postižením nebo chronickou formou nemoci. Musí dosáhnout minimálně věku čtyřiceti let před nástupem k nám.“

3) Jak jsou tyto formy sociální práce efektivní (úspěšné)?

„Pokud mám hodnotit něco, tak bych se na všechno chtěla podívat širším pohledem. V Českých Budějovicích se od roku 1989, co se týče sociálních služeb, udělal velký pokrok. Líbí se mi vzájemné organické propojení státu, sociální oblasti a náboženských církví. Konkrétně římskokatolická církev, podle mého názoru, dělá hodně zajímavých věcí. Pokud se podívám na problematiku seniorů, před revolucí byly „domovy pro důchodce“ v tehdejší Československu takovým strašákem pro všechny. Dnes je situace jiná. Existují mnohem tvrdší pravidla. Naše cílové skupiny nejsou odsouvány na okraj pozornosti. Trendem je zajistit potřebným lidem důstojný život a ctít jejich lidská práva. Myslím si, že jsme úspěšní. Daří se u nás v domově zapojovat náboženské církve do sociální práce a navracíme se opět do prvorepublikového modelu sociální práce, kdy se stát a církve společně jako jedna síla zapojovaly do pomoci lidem v nouzi. Práce v terénu má řadu negativ: nedostatek peněz, lidí a časovou náročnost. Ambulance sama o sobě v řadě případů taky není vhodná. My jsme tu pro lidi po celý den, kdy se jim plně věnujeme.“

4) Jaké překážky musíte při vykonávání sociální práce překonávat? (Popište je, prosím.)

„Překážky, myslím si, byly, jsou a vždy budou. Ale podstatou naší práce je překážky překonávat. Mým hnacím motorem v tomhle ohledu je víra v Boha. Víím, že v tom nejsem sama. Mám pocit, že když dělám něco smysluplného pro ostatní, že všechno se dá zvládnout. Někdy se setkávám s dost odtazitým chováním k uživatelům ze strany jejich rodin a blízkých. Navštěvují je jednou za rok nebo vůbec. To je bohužel převládající problém naší společnosti. Stále nemáme potřebnou úctu ke starší generaci. Ale přehlížíme jednu skutečnost, oni nám dali život. Díky nim žijeme ve státě takovém, jakém dnes známe, se všemi klady i zápory současného našeho státu. A když porovnáím náš stát se světem, tak je to tu prostě skvělý.“

5) Jaké máte kompetence ve vaší organizaci poskytující sociální služby?

„Moje kompetence jsou bohužel dost omezené. Podstata mé profese je hlavně v papírování. Někdy bych si přála více kontaktů s našimi uživateli. Nemohu na tom ale nic změnit. Nejsem ve vedení, abych měla páky prosadit změny. A nechci vybočovat z řady. Chci si zachovat korektní vztahy v práci. To je snad pochopitelné. Často vidím

člověka jen na začátku v den nástupu a na konci po jeho smrti. Je to svým způsobem nezastavitelný koloběh. Lidi přicházejí a odcházejí. To je život. Všechno je relativní. My všichni jednou také zemřeme. Nic na tom nezměníme. Musíme brát všechno takové, jaké to je.“

6) Kdo Vás inspiroval či inspiruje k odhodlání vykonávat sociální práci a proč?

„Víra v Boha. Křesťanství obecně. Církev po celá staletí pomáhala sociálně slabým lidem. Její příběh a ideje mě přinutily k zamyšlení, kam v životě směřovat. Ve škole mě bavila matika, ale měla jsem v sobě touhu být někomu prospěšná, pomáhat někomu. Najednou matika mi přišla strašně neosobní, jen čísla, vzorce, bezduché počítání. Nechtěla jsem se zavrtat do logaritmů. A svého rozhodnutí nelituji. Jsem za něj šťastná.“

7) Jaký je Váš největší úspěch a neúspěch v sociální práci?

„Můj úspěch je, když uživatel sám nebo jeho rodina a blízcí přijdou a pochválí naši práci. Naši práci dělají malé úspěchy u jednotlivců, malé krůčky do předu. Neúspěchem pro mě je, když uživatel se rozhodne od nás odejít po několika letech pobytu u nás. To mě hodně mrzí. Ale zase to беру tak, že z každého neúspěchu si lze vzít ponaučení do budoucna. Je nutné i negativní věci brát do jisté míry pozitivně. Chybami se všichni učíme a snažíme se je neopakovat.“

8) Probíhá spolupráce Vaší organizace s náboženskými církvemi? (Pokud ano, jak spolupracujete?)

„Ano, spolupracujeme s římskokatolickou církví. Pravidelně k nám dochází kněz, který rozmlouvá s uživateli. Samozřejmě pokud o to mají zájem, nikoho nenutíme. Jinak by to celé ztrácelo smysl. V mnoha případech právě kněz nahrazuje lidem trochu rodinu. Potřebu mezilidských vztahů ani ve vysokém věku neztrácíme. Potřeba vlídného slova, potřeba být vyslyšen, potřeba popovídat si. Tak obyčejné věci, když ztratíme, stávají se neobyčejné. Řada lidí z řad seniorů jsou věřící. Nejsou schopni jít do kostela. Tato forma rozpravy s knězem jim kompenzuje ztrátu prostředí kostela. Myslím si, že tato spolupráce je prospěšná pro obě strany, pro nás i pro ně. Určitě i v budoucnu počítáme se společnou spoluprací. Dále k nám dochází kněží z pravoslavné církve, Českobratrské církve evangelické i Svědkové Jehovovi, kteří tu byli jen jednou, co vím. Pravoslavnou církev a evangelickou církev uznávám, ale Svědky Jehovovi považuju za sektu. Z lidí se snaží akorát vytahovat peníze.“

9) Jak hodnotíte vztah mezi náboženstvím a současnou českou společností?

„O Čechách se mluví jako o nejateističtějším národě na světě. Sama pociťuju malé návštěvy kostelů. Českou společnost nadále ovládají myšlenky, že římskokatolická církev vždy byla proti českému státu. Svůj vliv i nadále má husitství. Ale vždyť to všechno je už minulost. Dnes je církev jinde. Pálení čarodějnic probíhalo před mnoha stovkami let. Lidé nedůvěřují. Věřím, že kdyby se všichni oprostili od těchto myšlenek, že situace by se radikálně změnila. Velký počet lidí věří v něco nadpřirozeného, ve vyšší síly a odtud vede krátká cesta k víře. Negativně se na obrazu církve podepsaly skandály významných církevních představitelů. Média z církve vytvořila skupinu slaboduchých pedofilů. Všechno jsou to ale ojedinělé případy. Špatnou pověst církve přizívají konspirační teorie o finančních machinacích ve vatikánské bance. Lidé to vnímají, a situace se proto, myslím si, v blízké budoucnosti nezmění.“

10) Trpí uživatelé sociálních služeb předsudky spojenými s náboženstvím? (Pokud ano, jaké předsudky to jsou?)

„Ano, jistě. Najdou se mezi našimi uživateli lidé s předsudkami. Já ale jejich názory respektuju. Každý má právo svobodně se vyjadřovat v mezích slušnosti ke všem věcem celospolečenského rázu. Projevuje se to, když nabízím lidem možnost rozhovoru s knězem. Od některých slyším dost peprné poznámky na církev. Jen pro představu zmíním výrok jednoho dědy: Kázání sem měl dost od manželky, teď mi dejte s cizim vochmelkou pokoj! Není to sice přesné, ale zhruba takhle to asi přibližně řek. Jinak ale musím zmínit druhou stranu mince. Existují stále lidé, kteří v Boha nevěří a nikdy do kostela se nebyli ani podívat, ale velmi rádi mou nabídku přijmou. Zaznamenala jsem případy, kdy se pár jednotlivců dokonce v pokročilém věku stalo věřícími. A myslím, že se pak stali více vyrovnanými sami se sebou. Pozitivně to ovlivnilo jejich psychiku a myšlení. Ano, párkrát sem vyslechla uživatele nacházející se v melancholickém stavu, kdy přemýšleli o minulosti a rozvažovali o sebevraždě. Chyběl jim opěrný bod. Rodina je odepsala. Bůh jim pomohl najít cestu. Všechny takové signály musíme brát opravdu velmi vážně.“

11) Jak byste popsali/a vztah Vaší církve a sociální práce?

„Církev a sociální práce se bez sebe neobejdou. Jedno podmiňuje druhé. Pomyslným opěrným pilířem církve nebo základem je právě sociální práce, pomoc druhému člověku, podání záchrané ruky v nejtěžší životní situaci. Právě římskokatolická církev stála u zrodu raných forem sociálních služeb. Ona v lidech probudila solidaritu. Pojmy církev a sociální práce vnímám vnitřně jako synonyma. Podívejte se na statistiku. Mnoho sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách jsou věřícími. To je pro ně, jako pro mě, hnací motor jejich práce.“

12) Jaké finanční a materiální zdroje Vám umožňují sociální práci vykonávat?

„Významným zdrojem a zároveň zcela zásadním jsou naši uživatelé, kteří platí ze svých příjmů ubytování a stravování, dalšími zdroji jsou platby za zdravotní péči poskytnuté pojištěnci ze zdravotního pojištění a příspěvky našeho zřizovatele (v našem případě města České Budějovice). Rovněž můžeme zažádat o dotace z Evropské unie a o investiční dotace Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky s předstihem. Pro získání dotací ale je nutné splnit celou řadu různých podmínek. Má to jasně daná pravidla. Nelze opomenout i lidi, kteří se pohybují úplně mimo sociální sektor. Mám na mysli dárce. Sami se dobrovolně rozhodnou přispět z vlastní kapsy na provoz. Takhle zhruba fungujeme. Významnou částku představuje i výnos z pronajímání nepotřebných prostor našeho domova.“

13) Charakterizovala byste Váš tým, s nímž vykonáváte sociální práci?

„Co Vám mám povídat je nás mnoho. Jsme, jak se říká, multidisciplinární tým. V čele stojí naše paní ředitelka. Nezbytnou součástí jsou zdravotní sestřičky. Velmi si vážím jejich práce. Bohužel mnoho lidí takovou práci nechce dělat a je jich logicky málo. Pak jsme my, sociální pracovníce. Každá z nás má určitý počet uživatelů na starosti. Vztahy mezi námi jsou korektní, profesionální. Navzájem si pomáháme, když někdo potřebuje s něčím pomoci nebo poradit. Komunikujeme spolu skvěle. Navzájem jsme si docela dobře sedly. Cítím se v tomto kolektivu výborně. Nemám důvod si stěžovat. Nelze opomenout na naše opraváře, kuchařky a vůbec všechny lidi, co zabezpečují provoz. Každý je důležitým článkem a společně tvoříme dobře promazaný stroj.“

14) Co Vás na sociální práci nejvíce naplňuje?

„Že každý den dostávám možnost pomoci prožít lidem důstojně a s noblesou jejich závěr života. Jejich úsměv a spokojenost mě ženou dál a dál. Slyšela sem názory, že

příchodem do našeho zařízení uživatelům končí život, podle mého názoru se mylí. Vidím v naší profesi rok od roku pokrok. Nestojíme na jednom místě.“

15) Podařilo se Vám svou aktivitou v sociální sféře inspirovat k podobnému angažování i lidi z Vašeho okolí?

„Naše početná rodina se skládá z věřících lidí. Moje sestřenice mi před nedávnem řekla, je jí patnáct let, že by se chtěla vydat stejnou cestou jako já. V první řadě jí motivuje víra a ve druhé já. Už od malička projevuje o pomáhání druhým lidem zájem. Má doma různé knížky o této problematice. Plánuje, že by chtěla jednou dobrovolničit během letních prázdnin.“

Komunikační partner číslo 2 (KP č. 2)

KP č. 2 pracuje v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Své jméno a jméno pracoviště chce zanechat v anonymitě. S přestávkami se pohybuje v sociální práci již patnáct let. Sociální práci vystudoval na českobudějovické zdravotně sociální fakultě. Moc rád na studia vzpomíná. Pedagogy z vysoké školy označil za bezvadné.

1) Na jaké pracovní pozici v sociální sféře pracujete a co tato pozice obnáší za povinnosti?

„Jsem sociální pracovnice. Já jako sociální pracovnice mám pracovní den rozdělený na dvě části. První část je spojená s administrativou. Prostě papírování, papírování a zase papírování. Je to sice nezáživné, ale na druhou stranu nutné. Máme několik stovek klientů. Omlouvám se, vlastně uživatelů. Teď se říká uživatel. Máme za povinnost vést dokumentaci elektronicky i na papíře. Druhá část je nejdůležitější. Jedná se o kontakt s uživateli. Máme jich několik stovek. Naším úkolem je každému udělat záznam. I člověku co přijde jen jednou a už se neobjeví. Jinak mezi další naše pracovní činnosti patří poradenství v obtížné životní situaci. Vzhledem k tomu, že naši uživatelé jsou z drtivé většiny ze sociálně slabých rodin, máme práce až nad hlavu. Dále jim pomáháme, když už dosáhli dospělosti, najít zaměstnání. Asistujeme jim při tvorbě životopisu, při telefonování do práce atd. Když ztratí osobní doklady, pomáháme vyřizovat tvorbu dokladů nových. Nabízíme k tomu informační servis z naší strany a zkontaktování důležitých institucí. Mají-li finanční problémy nebo hrozí-li jim, že budou obětmi trestného činu, řešíme celou situaci v součinnosti s policií nebo poskytneme základní minimální právní poradenství. Pro děti vytváříme různé kulturní akce (chodíme do muzea, navštěvujeme koncerty atd.). Další činností je vykonávání dozoru v prostorách nízkoprahu. Děti mají možnost zahrát si kulečnick, ping pong, různé

stolní a míčové hry. Máme několik počítačů, které na omezenou dobu půjčujeme. Děti si pouští hudbu a zároveň mají možnost shánět informace do školy. Dále nabízíme dětem možnost doučování po škole. Pomáháme od angličtiny až po matiku. Suplujeme vlastně rodiče ve věcech, kde by oni měli sehrávat svoji roli. Jsme prevencí proti tomu, aby děti nezačaly z nudy brát drogy, nekrást a nehledat adrenalinové a životunebezpečné aktivity. Toť zhruba vše.“

2) Jaké formy sociální práce poskytujete a jaké máte cílové skupiny v sociální práci?

„My jako nízkoprahové zařízení poskytujeme ambulantní a někdy i terénní služby. Cílovou skupinou zařízení jsou děti a mládež ve věkové kategorii od šesti do dvaceti šesti let. Hodně k nám chodí děti z romského etnika, ale i jiných etnik. Bílých je minimum. Musím podotknout, že hovoříme o dětech, u kterých jsou zdravotní i sociální rizika. Nacházíme se v lokalitě, kde je velké procento sociálně slabých lidí. Obecně mi je líto, že České Budějovice se nachází na špici distribuce drog. O to je riziko podlehnutí drogové či alkoholové závislosti větší. S tím jde ruku v ruce také kriminalita. Náš vztah, tedy sociální pracovník a uživatel, je založen na vzájemné důvěře. Oni dobře ví, že musíme zachovávat mlčenlivost. O to jsou k nám otevřenější.“

3) Jak jsou tyto formy sociální práce efektivní (úspěšné)?

„To vám přesně neřeknu. Jsou děti, které k nám chodí dlouho a vypadají nadějně, najednou přestanou z ničeho nic chodit. Nemáme o nich zprávy. Někteří se po dlouhé době zase vrátí, některé už nikdy nevidíme. V určitých chvílích mám sto chutí s tou prací seknout, ale zase na druhou stranu jako věřící člověk cítím, že i malé procento úspěšných případů tomu celému dává smysl. Ambulantní sociální práce nese v sobě výhody, že stále pracujete v pro sebe známém prostředí. Nemusíte za nikým do rodin docházet a úspěch je skryt v tom, že děti nenásilně přijdou za náma. Nikdo je nenutí. Mají motivaci dodržovat naše pravidla. To pak přináší výsledky. Nekouří, nefetujou, nepijou, nekradou v obchodech. Sme školkou pro větší děti a mladiství.“

4) Jaké překážky musíte při vykonávání sociální práce překonávat? (Popište je, prosím.)

„Ze začátku jsem měla na začátku dne strach, co mě zase čeká. Až postupem času se člověk otřepe, dostane potřebnou kuráž a má pevnou zem pod svýma nohama. Ano, samozřejmě, překážky jsou, ale v našich hlavách. A je jen na nás, zda se dokážeme sami se sebou poprat. Všechny ostatní překážky s čistou myslí potom překonáte. Mně v tom

hodně napomohly návštěvy kostela, kde si člověk v klidu v sobě upraví mysl do potřebné podoby. Je těžké to popsat. A jedná se o dost intimní pro mě věc, proto věřím Vašemu slovu o mlčenlivosti.“

5) Jaké máte kompetence ve vaší organizaci poskytující sociální služby?

„Celkem jsme dvě sociální pracovnice. Odpovědnost obě máme stejnou. Sice nepatřím do vedení, které rozhoduje o naší existenci či fungování, ale v rámci zařízení mám volnou ruku, co se týče vymýšlení různých aktivit. Mám prostor pro invenci. Mohu pro děti vymýšlet různé věci a ze zpětného hodnocení úspěchu u dětí se pak rozhoduju, zda má smysl v něčem takovém nadále pokračovat. Těžištěm naší práce je komunikace. Navazujete kontakt s uživateli, zjišťujete vlastnosti jejich osobnosti a hledáte vhodný způsob jednání s nimi. Každý den je vlastně dobrodružstvím, nikdy nevíte, koho nového poznáte. A když se k nám zapojí dobrovolník, koordinuju jeho činnost a mám nad ním přímou kontrolu.“

6) Kdo Vás inspiroval či inspiruje k odhodlání vykonávat sociální práci a proč?

„Moje práce je založená na motivaci vycházející z křesťanského přesvědčení, že podstatou našeho Bytí je pomáhat ostatním lidem. Zvláště v dnešní době plné násilí a válek, si myslím, že právě víra v Boha může pro člověka představovat ten pravý opěrný bod. Zním mnoho lidí, kteří jsou nějakým způsobem angažováni s sociální sférou, ať už na plný pracovní úvazek nebo jen jako dobrovolníci. Proč to říkám? Spojuje je totiž jedno a to je víra, křesťanské hodnoty a touha být prospěšný společnosti. Křesťanství je pro nás životní filozofií a přesvědčením. Když o tom tak přemýšlím, tak bez existence náboženství jako je křesťanství bych tu s Vámi neseděla a nebavila se o sociální práci. Možná bych neměla dostatek motivace se vzdělávat a nedosáhla bych to tam, kam jsem to dosáhla.“

7) Jaký je Váš největší úspěch a neúspěch v sociální práci?

„Že jsem jednoho kluka, co měl dobré známky ve škole, přesvědčila, aby šel na gymnázium. Doopravdy je dost nadaný a chytrý. Znala jsem jeho situaci, a proto mi přišlo dobré, aby někdo z rodiny se odlepil ode dna a strhnul s sebou i ostatní. Když otec, to vím zprostředkovaně, se dozvěděl, že jeho syn se dostal suverénně na gympl, něco se v něm zlomilo. Byl asi už pět let nezaměstnaný. Najednou učinil rozhodnutí, že začne hledat práci. A nešel jí. Prostě konec jak u amerického filmu. A za neúspěch? Teď mě nic nenapadá. Asi to, že se jedné holce při hře na slepou bábu zlomila ruka. Nechala sem se strhnout hrou a nedávala pozor, kde dívčina všude běhá. Zakopla,

upadla a už to bylo. Raději ale na neúspěchy se snažím zapomenout, vytěsnit je z hlavy.“

8) Probíhá spolupráce Vaší organizace s náboženskými církvemi? (Pokud ano, jak spolupracujete?)

„Ano, my jako Městská charita České Budějovice jsme součástí Diecézní charity České Budějovice, kterou zřizuje českobudějovické biskupství. Jsme tedy vlastně součástí římskokatolické církve. Takže moje odpověď zní, že my nespolupracujeme s žádnou náboženskou církví, ale my jsme v podstatě sami církev. Podstatou naší práce jsou principy křesťanské etiky. Pokud mám to vzít hodně zeširoka, naším posláním je pomáhat bližním, kteří se ocitli v nouzi. Stojíme na základech křesťanství. Mám taky informace, že do českobudějovické věznice pravidelně dochází zástupci z různých církví. Je dobré, že si vězni mohou v průběhu pobytu ve vězení popovídat s někým, kdo přijde z vnějšího světa. Hodně se tam angažuje římskokatolická církev, evangelická církev, pravoslavná církev. Možná tam taky chodí lidi ze Svědků Jehovovi, protože taky sou vlastně oficiálně církví, ale v okolních státech, myslím, za církví považovaný nejsou, to už něco vypovídá. Dávají si tam na ně pozor.“

9) Jak hodnotíte vztah mezi náboženstvím a současnou českou společností?

„Mám-li být upřímná, stojí to za starou bačkoru. Ateisté se stále dívají obecně na jakékoliv náboženství skrz prsty. Vidí v něm hrozbu nebo nedůvěřují mu. Příklad můžeme aktuálně vidět v panice české veřejnosti, protože na evropský kontinent přicházejí uprchlíci, kteří vyznávají islám. Myslím si, že Čechům chybí informace. Kdyby se pídili po objektivních informacích a ne po takzvaných fake news, jejich obavy by takové nebyly. V současné době jsou římskokatolické církvi vyčítány restituční. Proč? Církev o všechny majetky po roce 1948 přišla neprávem. Skoro všem lidem se majetky po roce 1989 vrátily. Církev tedy má stejné právo požadovat i své majetky. Abych ale nebyla jen negativní, nové věřící nacházíme i mezi zarytými ateisty. To jen potvrzuje, že kdo si najde cestu k Bibli, může změnit názor o sto osmdesát stupňů.“

10) Trpí uživatelé sociálních služeb předsudky spojenými s náboženstvím? (Pokud ano, jaké předsudky to jsou?)

„Naši uživatelé jsou z drtivé většiny ateisty a o náboženství se nezajímají. Pokud se bavím s nimi na téma křesťanství mezi řeči, protože mě zajímá jejich pohled, slyším od nich nejčastěji, že kněz rovná se pedofil. Už nevím, kdo to byl, ale stačilo, aby se pár případů pedofilie zveřejnilo a lidem se to hned dostalo do podvědomí. Na obranu církve

musím říci, že ve sto tisícovém davu nalezneme vždy alespoň jednoho člověka, který vykazuje znaky úchylky. Tím nechci, podotýkám, se nikoho zastávat. Ale když uplatníme tento pohled na římskokatolickou církev s miliony příslušníků, i zde se logicky v tak obrovské církvi najde člověk s deviací.“

11) Jak byste popsala vztah Vaší církve a sociální práce?

„Jedno bez druhého by ztrácelo smysl. Kde najdeme základy sociální práce, podněty k sociální práci? V Bibli. Kdo po celá staletí se staral o chudé, nemocné či invalidní lidi? Církev. Z čeho vychází dnešní sociální práce? Z křesťanské dobrosrdečnosti. Ten vztah je více než živý a zraje jako víno. Jedno bez druhého by nikdy neexistovalo. Římskokatolická církev patří a bude stále patřit do skupiny vlivných hráčů na poli sociální práce.“

12) Jaké finanční a materiální zdroje Vám umožňují sociální práci vykonávat?

„Bez finančních a materiálních zdrojů bychom nikdy nemohli fungovat jako teď. Hodně nám pomáhají individuální dobrovolní dárci, kteří nám darují například oblečení, potraviny, obuv, zboží z drogerie, nábytek, vybavení do kanceláře, počítače, elektroniku nebo různé kompenzační pomůcky, které nebyly nikdy pro svou funkci využity. Individuální dárci rovněž nám dávají finanční dary. Každá koruna se počítá a sebemenší dar si zaslouží obdiv a poděkování. Dalšími dárci jsou také firmy, které zadarmo na svých vlastních webových stránkách veřejně propagují naši činnost nebo které nám darují peněžité částky na pokrytí našeho provozu, pořízení nového vybavení či opravu nemovitosti, kde sídlíme. Rovněž nám poskytují i své výrobky. Nezapomeňme na Tříkrálovou sbírku. O ní každý rok slyšíte v televizi. Uživatelé za službu neplatí. Jen v případech, když jdeme společně do kina, muzea či další možné kulturní události. To se tedy finančně podílí, ale jinak ne. Už slovo nízkoprah naznačuje, že tu jsme pro každého bohatého i chudého člověka. Když nám někdo něco odkáže, počítáme do zdrojů i zděděný majetek či peníze. Církevní restituce v poslední době nám zajišťují přísun malého množství peněz. Město České Budějovice nám taky pomáhá. Pokud děti vyrobí nějaké zboží a prodá se, zisk z prodeje se použije potom na provoz nízkoprahu. Taky si pravidelně žádáme o peníze z eurofondů a státního rozpočtu.“

13) Charakterizoval/a byste Váš tým, s nímž vykonáváte sociální práci?

„Už jsem myslím Vám něco o našem týmu říkala. Pracujeme jako sociální pracovnice ve dvojici. Myslím, že jsme kamarádky. Sedly jsme si dobře. Komunikujeme spolu celý den bez problémů. Vztahy v práci jsou podle mě velmi důležité. Pokud něco nefunguje,

je to špatné. Přeci jenom s tím druhým trávíte velkou porci času. V krizových situacích se dokážeme navzájem o sebe opřít. Jsme jeden tým, jedno srdce, jedno tělo, jedna duše.“

14) Co Vás na sociální práci nejvíce naplňuje?

„Mě naplňuje že, když někdo požádá o pomoc či o radu. Já jí mile ráda poskytnu, ostatně je to moje práce. Ale radost mi udělá, když ta pomoc tomu člověku, tomu dítěti zlepši život, zlepši mu náladu, zbaví ho starostí. Když vidím toho dotyčného šťastného, pak je to pro mě pozitivní zpětná vazba a já jsem naprosto spokojená s tím, co dělám. Pomohla jsem bližnímu. (úsměv). Rázem zapomenu na všechny neúspěchy.“

15) Podařilo se Vám svou aktivitou v sociální sféře inspirovat k podobnému angažování i lidi z Vašeho okolí?

„Ano, lidé z mého okolí jsou pravidelnými malými dárci. Většina mých přátel přispívá finančními nebo materiálními dary na charitu.“

Komunikační partner číslo 3 (KP č. 3)

Jeho pracovní zařazení je v rané péči. Svě jméno a jméno pracoviště chce ponechat v anonymitě. V oblasti sociální práce pracuje již sedmý rok. Má titul magistra z oboru speciální pedagogika se zaměřením na poradenství a diagnostiku.

1) Na jaké pracovní pozici v sociální sféře pracujete a co tato pozice obnáší za povinnosti?

„Pracuju jako sociální pracovnice. Tuto sociální službu poskytujeme převážně v terénu přímo u klientů doma. Do naší cílovky patří děti ve věku do sedmi let, které trpí nějakou formou zdravotního postižení. Může se též jednat o případy, kdy je dítě a jeho vývoj ohroženo důsledkem nepříznivého zdravotního stavu. Jsme stále k dispozici maminkám a tatínkům, kteří se třeba obávají, že se jich dítě nevyvíjí tak, jak správně má. Mají strach a zavolají si nás. Do okruhu našich klientů patří rodiny s dětmi, kde došlo k předčasnému narození dítěte, dále děti se zdravotním postižením a opožděným psychomotorickým vývojem. V těchto případech nastupujeme my, pokud potřebují a samozřejmě chtějí sami rodiče poradit, jak s dítětem pracovat, jak si s ním hrát atd. Děláme celé spektrum různých činností: různé přednášky pro naše klienty, zapůjčování těžko dostupné literatury nebo dokumentárních filmů, poskytujeme základní poradenství na odborné úrovni pro informování o správném přístupu k dítěti a jeho potřebám, dále ukazujeme prakticky v domácnosti různé techniky a metody důležité pro psychomotorický vývoj dítěte, hledáme pro ně vhodné specialisty (fundované

odborníky), doprovázíme naše klienty k jednáním na úřady, zprostředkováváme vzájemná setkání rodičů v podobných životních situacích atd. Je toho hodně. Práce je dost.“

Co je to nepříznivý zdravotní stav?

„Je to termín určený pro dítě, u kterého lékaři důvodně předpokládají, že déle než jeden rok bude trvat u něj omezení funkce jednoho orgánu či více orgánů (např. nožička, ruka atd.). Takže se nepříznivý zdravotní stav vztahuje na všechny děti i dospělé, u kterých trvá déle než jeden rok nějaký stupeň omezení ve fungování jednoho či více orgánů v jejich vlastním těle. Říkám to dost zjednodušeně, ale snad je to pro Vás pochopitelné. Ještě, že mám u sebe podklady.“

2) Jaké formy sociální práce poskytujete a jaké máte cílové skupiny v sociální práci?

„My jako raná péče logicky poskytujeme terénní službu v domácnostech, což je přirozené prostředí našich klientů. To je dost pro naši práci důležité pracovat právě v prostředí, kde rodina žije. A někdy i ambulantní když se domluvíme a rodič s dítětem k nám přijdou. Naší cílovou skupinou jsou děti ve věkovém rozmezí od narození do sedmi let. Už jsem to před chvílí načala. Mluvíme tedy o dětech s tělesným či kombinovaným postižením, kdy u jednoho dítěte se najdou dvě i více druhů možných postižení. Další skupinu představují děti, které z důvodu dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu mají důvodně ohrožen jejich vlastní celkový vývoj. Snažíme se svými zkušenostmi a odborným vzděláním pomoci dětem a jejich biologickým, náhradním či pěstounským rodinám ve kvalitní podpoře vývoje intelektuálního, sociálního, sensoricko-motorického a emocionálního u dítěte. Naším hlavním a nejdůležitějším cílem potom je, aby se dítěti podařilo s naší pomocí na startu jeho života správně odrazit k co možná nejsamotnějšímu plně aktivnímu zapojení do života a fungování společnosti. Nezapomínáme na veřejnost, pro kterou děláme různé přednášky. Rodinám pomáháme shánět vhodné kompenzační pomůcky. Velmi dobrou metodou jsou setkávání rodin s dětmi, které jsou v různém stupni svého postižení. Dbáme na správnou komunikaci rodičů ke svým dětem a volíme různé techniky hraní pro rozvoj motorických schopností. Po ukončení naší služby si dítě přebírají další odborníci, kteří mu pomáhají na základce a doprovází jej do dospělosti, ale to už je jiný příběh.“

3) Jak jsou tyto formy sociální práce efektivní (úspěšné)?

„Já si myslím, že práce v terénu je mnohem více jednodušší a tedy i úspěšnější. Preferuju terén před prací v kanceláři. V terénu poznáte a vidíte byt či dům, kde dítě vyrůstá. Nemusíte si dělat představu, jste tam. Je to sice spojené s cestováním, ale to k rané péči prostě patří. Každý z nás, když jsme sem přišly, s tím počítal.“

4) Jaké překážky musíte při vykonávání sociální práce překonávat? (Popište je, prosím.)

„Asi s počáteční nedůvěrou ze strany rodiny. Jsme pro ně na začátku neznámí lidi. Do toho všeho ještě započítejme to, jak se ti rodiče cítí. Hodně párů má problém se srovnat s existencí vlastního dítěte, které je postižené. Zboří se jim všechny představy o tom, jaký rodinný život povedou. Bohužel řada mužů tuto skutečnost nezvládne. Najednou řešíme situaci, kdy matka je sama s dítětem. Ze všeho nejdůležitější je, aby si manželé nebo partneři byli navzájem oporou. Dokázali se o sebe opřít. S rodinami procházíme zpravidla všechny fáze psychického vyrovnání. Pokud bych měla ty fáze vyjmenovat, tak se jedná o počáteční šok ze zjištění diagnózy, pak jsou fáze popření, agrese, smlouvání, deprese a konečná akceptace celé pravdy. To si můžete najít v knížkách tohle. Naše práce je hodně o komunikaci. Musíme se dohodnout s každým, protože v zájmu dítěte je, co nejdříve začít s ním pracovat náležitým způsobem. Dítě se vyvíjí velmi rychle a každý ztracený čas už nevrátíme zpátky. Problémem jsou rozhodně pozdní diagnózy. Než se dojde ke konečné diagnóze, tak uplyne i několik měsíců. A to je pak zatraceně znát. Ale lepší pozdě než nikdy.“

5) Jaké máte kompetence ve vaší organizaci poskytující sociální služby?

„Já z pozice sociální pracovnice mám za úkol přímo pracovat s našimi klienty. Činnosti jsem Vám již nastínila, ale pokud to mám říct hodně obecně a krátce, tak jsou to aktivizační, výchovné a vzdělávací činnosti, tedy to poskytování literatury, poradenství, přednášky, shánění kompenzačních pomůcek, rozhovory s rodiči či rodičem o všech možných změnách v jejich životě atd. Jednáme se všemi důležitými osobami, které dítě zastupují (rodiče, osvojitelé, pěstouni, učitelé). Komunikujeme s úřady, komunikujeme s odborníky, komunikujeme s lékaři a vedeme dokumentaci, kam vše zaznamenáváme.“

6) Kdo Vás inspiroval či inspiruje k odhodlání vykonávat sociální práci a proč?

„Můj otec od poloviny devadesátých let vede stavební firmu. Hodně mu to vynášelo a pořád vynáší. Dětství jsem prožila doslova v blahobytu. Vše, co jsem si přála, taky sem hned bez většího prosení dostala. Všechno se pro mě obrátilo v mých čtrnácti

letech, kdy byla u mé maminky objevena rakovina prsu. Pozdě se to objevilo, no. Byly tam už metastáze. Umřela o čtvrt roku později. Po její smrti sem přemýšlela o sebevraždě. Byla sem nešťastná. Záchranu jsem našla až ve víře v Boha a ve víře v posmrtný život. Přesvědčení, že smrtí na tomhle světě nic nekončí, mi vrátilo elán a nadšení do života. Věděla sem, že moje budoucnost nebude v tátově firmě, ale že bude spojená s pomáháním lidem, kteří to potřebují. Dávalo mi to a stále mi to dává smysl. Kormidlo ve firmě pomalu přebírá můj bratr a já bych tam byla zbytečná. Prospěšnější jsem při práci s dětmi.“

7) Jaký je Váš největší úspěch a neúspěch v sociální práci?

„Moje profese je spojená s úspěchy i neúspěchy. To, zda byl nějaký úspěch nebo neúspěch nějak větší, že vyčnívá z řady, to ne. Zatím jsem neudělala vyloženě něco tak špatného, že bych se měla za něco stydět a považovat to za osobní selhání. A co se týče toho největšího úspěchu, nerozlišuju úspěchy na malé a velké. Všechny jsou stejné, mají pro mě stejnou váhu. Za úspěch považuju, když spolupráce s rodinou probíhá v pohodě. A to, že se s některými rodiči i po skončení naší intervence nadále setkávám a přátelím, považuju za přidanou hodnotu. V tom je kouzlo mé roboty, že poznávám stále nový a nový lidi.“

8) Probíhá spolupráce Vaší organizace s náboženskými církvemi? (Pokud ano, jak spolupracujete?)

„Pokud myslíte lidi, kteří svůj život zasvětili nějaké náboženské církvi, tak s nimi nespolečujeme. K naší práci je potřeba mít odborné vzdělání a získané dovednosti. Muselo by se jednat o kněze, kteří absolvovali odborně zaměřenou školu a pak prošli naším výběrovým řízením. Znáám ale práci Salesiánů Dona Bosca v nízkoprahovym zařízení pro děti a mládež. Mělo by se to jmenovat Salesiánské středisko mládeže. To najdete na sídlišti Máj. Hlavně tam chodí Romové. Přála bych si víc takových středisek v Budějovicích.“

9) Jak hodnotíte vztah mezi náboženstvím a současnou českou společností?

„Když se někdy kolegyním zmíním o tom, že sem byla v kostele, tak se mi smějí. Nedokážou si prý představit, jak se tam modlím. Vztah většiny české společnosti je ke všem náboženstvím dost rezervovaný. Asi to i chápu. Dnes, kdy je doba přetechvizovaná. Každý chce důkaz, že Bůh existuje. A je jim jedno, jestli to bude odběr jeho krve nebo vysoce kvalitní fotografie. Je mi někdy až líto, že lidé jsou mnohem více ochotni věřit povídkám o zelených mimozemských mužíčcích.“

10) Trpí uživatelé sociálních služeb předsudky spojenými s náboženstvím? (Pokud ano, jaké předsudky to jsou?)

„Ani ne. Spíše se obrací na Boha a víru, když jsou hodně nešťastní. Sami psychicky trpí a chvíle strávená v kostele jim pomůže utřídit si myšlenky v hlavě a vytvořit si žebříček hodnot pro sebe. Z vlastní zkušenosti s několika rodiči vím, že někdy hodina v kostele působí na ně více pozitivně, než hodina s psychologem. Každý potřebujeme holt něco jiného. Jen to chce hledat, pak vše přichází samo. Předsudky jistě jsou a budou, ale každý má právo myslet si a věřit si v co chce. Moc Vám k tomu neřeknu. Nikdy jsem svým klientům nenabízela možnost popovídat si s knězem nebo zajít v neděli do kostela.“

11) Jak byste popsala vztah Vaší církve a sociální práce?

„To je dobrá otázka. Já se hlásím k římskokatolické církvi. Ta udělala pro sociální práci strašně moc. Podstatu sociální práce můžeme najít v Bibli. Velkou tradici v naší zemi má Charita Česká republika. Církev má po celé republice síť vlastních organizací, které se angažují různým způsobem v sociální práci. Velmi negativní kampaň proti církvi vedli komunisti. Za následek to má nízký počet věřících lidí v Čechách. Na Slovensku se vysoké procento zachovalo, u nás se povedlo církev oslabit. Ale přesto jsem optimistkou a věřím ve zvrát. Už teď mezi mladými lidmi v sociálních službách se objevují jedinci, kteří cestu k Bibli našli. Museli si ji ale sami objevit, protože v jejich rodinách se víra nepraktikuje. Myslím, že v dnešním světě postaveném na konkurenci a penězích opět církev začne hrát důstojnější roli. Lidé budou z této reality hledat útěk k víře v Boha.“

12) Jaké finanční a materiální zdroje Vám umožňují sociální práci vykonávat?

„Než odpovím na tuto otázku, musím říci, že naši službu poskytujeme zdarma. Nebereme si žádné peníze od klientů. Proto získáváme z různých zdrojů různě velké částky, které nám umožňují naši práci vykonávat i nadále. Zcela zásadní dotaci pro nás je dotace ze státního rozpočtu. Ale nikdy není jisté, že tu dotaci dostanem, protože na ní není nárok právně vymahatelný. Musíme si tedy zažádat pravidelně každý rok, myslím si. Sama dotace ze státního rozpočtu nestačí, a proto se snažíme dosáhnout evropských dotací z evropských fondů. Dále přijímáme různé částky od jednotlivců a firem v různé výši. Firmy jsou v tom dost specifické. Většina z nich to dělá hlavně pro peníze. Mají totiž úlevy na daních. Neberte to. Těž pomáhají nadace a nadační fondy. Spektrum těch zdrojů je široké. Jedna kamarádka, co má na starosti práci s financemi na ekonomickém úseku, mi řekla, že mnoho podnikatelů je katolíky a mají hodně peněz. Mají vliv a moc,

kontakty mezi politiky. Místo toho, aby sušili peníze, raději přispívají pravidelně na dobrou věc. A pak si myslíme, že politika a podnikání je jen o špině a křivých lidech.“

13) Charakterizoval/a byste Váš tým, s nímž vykonáváte sociální práci?

„Jsmo tým složený ze speciálních pedagogů. Všechny nás tahle práce strašně baví, pokud můžu mluvit za všechny. Vím to. Známo naše lidi a vím co od nich očekávat, tedy že práci dělají na dvě stě procent a jedou na pětku.“

14) Co Vás na sociální práci nejvíce naplňuje?

„Že pomáhám tam, kde je potřeba. Vidím v tom smysl, protože celou svou práci můžu ovlivnit kvalitu celého budoucího života jedince. Je to obrovská zodpovědnost. Zároveň v tom vidím poslání. Dítě si samo nemůže vybrat, jak se narodí. My můžeme svým přispěním pomoci hned na začátku jednoho dlouhého života. Zároveň pomáháme rodině a blízkým. Plně mě to naplňuje.“

15) Podařilo se Vám svou aktivitou v sociální sféře inspirovat k podobnému angažování i lidi z Vašeho okolí?

„Nevím o nikom, ale byla bych ráda, kdyby si někdo ze mě vzal příklad a rovněž vešel do vod sociální práce.“

Komunikační partner číslo 4 (KP č. 4)

Pracuje v domově pro seniory. Svě jméno a jméno pracoviště chce ponechat v anonymitě. V sociální práci působí třetím rokem. Podstoupil kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách na jedné střední zdravotnické škole v Praze. Vystudoval gymnázium, ale dále pokračovat ve studiu na vysoké škole nechtěl.

1) Na jaké pracovní pozici v sociální sféře pracujete a co tato pozice obnáší za povinnosti?

„Mojí pracovní pozici se oficiálně říká pracovnice v sociálních službách. Za sebe osobně můžu říct, že mě to naplňuje a baví mi něco takovýho dělat. Úzce spolupracujeme se sociálními pracovníky. To jsou naše nadřízené. U nich převažuje práce s administrativou a u nás zase přímý kontakt s uživateli, tedy práce v terénu. Naší práci popíšu na příkladu jednoho dědy, kterého jsme nedávno přijímali k nám. Hned po příchodu jsme společně se sociální pracovníky nového uživatele uvedly do našeho zařízení. Ukázali jsme mu, jak fungujeme a kde se co nachází. Ubytovali jsme ho. Rodině jsme pomohli s vybalováním jeho věcí. Byla tam jeho dcera a vnučka. Pán je

diabetik. Má obstojný důchod, jak sám říkal, pracoval jako důstojník u letectva ještě za komunistů. Pán už moc nechodí, pohybuje se na vozíku hlavně, ale rovněž využívá někdy berle. Má problémy s jemnou motorikou, takže ho krmím. Co se týče stravy, jsme s tím u nás na čtyřu, ale zase na druhou stranu musím dodat, že strava je dost limitovaná dietou. Protože pán má problémy se pohybovat samostatně, tak ho koupeme. Na nahotu jsem si už zvykla. Nesmím zapomenout na sestry. To jsou další lidi, se kterými jsme hodně v kontaktu a hodně jim v některých činnostech pomáháme. Dále pánovi pomáháme s oblékáním a svlékáním. Když se mu něco stane (upadne, dostane mozkovou mrtvici, selže srdce, vdechne jídlo atd.) doprovázím ho v sanitce do nemocnice na vyšetření nebo operaci. Už se stalo, že pán upadl v koupelně. Chtěl si za každou cenu natočit do skleničky vodu. Uklouzl, upadl a způsobil si lehký otřes mozku. Jela sem tedy do nemocnice. S tím musíme počítat, že se domů vrátíme později, když se něco takového stane. Dále se snažíme u pána rozvíjet a prohlubovat jeho intelektové schopnosti. Pravidelně ho zapojujeme do společných aktivit s ostatními vrstevníky. Mezi ty aktivity patří reminiscence (vzpomínají na svůj život), trénink paměti (předřikání abecedy, dnů v týdnu, měsíců, státních svátku atd.), arteterapie (kreslení vodovkama nebo temperama podle chuti), muzikoterapie (poslech rytmický muziky a pomalé procvičování těla), různá pohybová cvičení, předčítání z knížky hromadnému počtu uživatelů, pravidelné přepravování pána na různé kulturní akce v našem zařízení (zpívání, divadlo, hraní na kytaru atd.), ergoterapie (vyšívání, pletení, atd.), hraní společenských her (Člověče, nezlob se!, karty, šachy, atd.). Dále dbáme o to, aby uživatelé dbali o osobní hygienu (myli si ruce, ústní hygiena, pravidelná výměna oblečení a plen atd.). Od uživatelů vybíráme poplatky za rádio a televizi. Pokud chtějí něco nakoupit, dají nám peníze a seznam věcí, nakoupíme a přineseme věci i s účtenkou a vrácenými penězi. O všem se dělá záznam, abychom nebyli pak soudně popotahovaný rodinou, že krademe. Nikdy nevíte, co lidi v kebuli napadne. Je toho hodně. O všem děláme záznamy do systému v počítači. Snad jsem na nic nezapomněla. Znáte to, aby Vás pak nehnali.“

2) Jaké formy sociální práce poskytujete a jaké máte cílové skupiny v sociální práci?

„My poskytujeme jako domov pro seniory pobytovou sociální službu. Máme hned několik cílovek a od nich se odvíjí počet našich poskytovaných sociálních služeb. Já konkrétně pracuji v domově pro seniory, kde poskytujeme sociální služby dědečkům a babičkám

od šedesáti pěti let jejich věku. Našimi podmínkami pro přijetí není ale pouze věk, ale i podmínka pobírání starobního či invalidního důchodu. Proto se jinak domově pro seniory říká důchod'ák od slova důchod. Pokud někdo zažádá o místo v domově, přihlíží sociální pracovnice na to, zda má ta osoba tak sníženou soběstačnost, že potřebuje mít někoho, kdo by té osobě pomáhal. Podle toho se také odvíjí velikost příspěvku na péči. Kdo ho má nejvyšší, poskočí v pořadníku čekatelů na přední pozice. Dále jsou osoby imobilní s chronickým duševním onemocněním, Alzheimerem či demencí u nás. Musím dodat ještě jeden úsměvný, ale hodně důležitý bod. Všichni uživatelé musí rozumět češtině. Bulhaři či Albánci nemaj šanci.“

Jaké cílové skupiny ve Vaší organizaci ještě máte?

„V naší organizaci máme ještě domov se zvláštním režimem pro lidi, u nichž hrozí útek z důvodu degenerace jejich intelektuální složky v mozku. Je tam zvýšená pozornost na to, aby někdo se neztratil. Útek je špatné slovo. Oni neutíkají, ale vydají se domů. Neznají cestu, ale učiní rozhodnutí. Už ale nemají prostorovou orientaci a ztratí se v rušném prostředí, které tolik neznají či už zapomněli cestu. Dále máme domov pro osoby se zdravotním postižením a odlehčovací službu pro lidi, o které je normálně u nich doma postaráno jejich nejbližšími, protože mají sníženou soběstačnost, ale oni taky si musí odpočinout a na krátkou dobu jejich příbuzného dají k nám. Maximálně ale tak na tři měsíce, déle už to nejde.“

3) Jak jsou tyto formy efektivní (úspěšné)?

„Pokud se podíváte na naši cílovou skupinu, tak pobytová forma je pro starý lidi asi nejlepší, tedy nejúspěšnější. Většina uživatelů je hodně limitovaná zdravotním stavem. Doby, kdy žili bez omezení, jsou pryč. Potřebují celodenní péči. To jim doma rodina může těžko poskytnout. To by se někdo musel vzdát práce a vše obětovat prarodičům nebo rodičům. Ne každý si to může dovolit. My sme garancí celodenní odborné péče. Snížená soběstačnost jim nedovoluje docházet každý den využívat ambulantní sociální služby. Terénní forma sociálních služeb se zdá být nejlepší na první pohled, ale je finančně i časově dost náročná. U nás máme všechny uživatele na jednom místě. Upřednostňujeme v pořadníku lidi, kteří jsou na tom tak, že už potřebují pomoc od druhý osoby. Ruku v ruce s rozvojem české společnosti se vyvíjí i péče o seniory v domovech. Už to není takovým strašákem jako za éry komunismu. Domovy pro seniory sou odrazem společnosti. Chceme-li poznat cizí zemi, podívejme se do jejich domovů

pro důchodce. Nejlépe sou na tom Japonci, který sou velmi rychle se rozvíjející společnosti.“

4) Jaké překážky musíte při vykonávání sociální práce překonávat? (Popište je, prosím.)

„Když k nám přijde nový uživatel, nebo uživatelka, tak ze začátku jsou problémy s adaptací u nás. Mají tendence se ztrácet, jsou dezorientovaní, protože nejsou dostatečně sžití s novým prostředím. Dalším problémem jsou pokoje pro dva lidi. Ne každý si dokáže zvyknout na přítomnost druhé osoby. Proto nejsou výjimkou případy, kdy si navzájem nadávají, donáší na sebe sestrám, nemluví spolu atd. Správně bychom měli dávat na jeden pokoj lidi, který sou na tom podobně po sociální, psychický a zdravotní stránce, ale nedaří se to. Problémem taky v některých případech je rodina uživatele. Příbuzní navštěvují dědu nebo babičku jednou za rok nebo taky vůbec. Jejich byt prodají a peníze si užívají. Čas nemají vůli si pro ně udělat. Je to smutný.“

5) Jaké máte kompetence ve vaší organizaci poskytující sociální služby?

„Nad námi jsou sociální pracovnice v kanceláři. My pracujeme přímo s uživateli. Co se týče možnosti zavádět do práce s uživateli různé novinky, máme v tomhle ohledu volnou ruku. Jsme takový komunikační můstek mezi uživatelem, zdravotníma sestrama, sociálníma pracovnicema a rodinou. Jsme takovýma vojákama první linie v sociálním úseku.“

6) Kdo Vás inspiroval či inspiruje k odhodlání vykonávat sociální práci a proč?

„U mě byla a je inspirací víra, tedy křesťanství. Vnitřně mě to motivovalo pomáhat druhým lidem. Chtěla jsem svými skutky naplno projevit svou křesťanskou lásku. Měla jsem v sobě vnitřní tenzi, že musím právě tuto cestu zvolit, jinak nebudu nikdy spokojená. Kdybych pracovala jinde, nezdál by se mi život naplněný. Už od dětství je pro mě pomáhání slabším a potřebnějším přirozený. Ve školce jsem si už hrála na sestřičku. Zároveň jsem s rodiči chodila do kostela, kde se často o pomoci bližnímu a křesťanské lásce a solidaritě mluvilo dost často. Působilo to na mě ze všech stran a já přirozeně si bez delšího přemýšlení zvolila tenhle směr. Takže můžu říct, že práce mě naplňuje po ekonomické i duchovní stránce.“

7) Jaký je Váš největší úspěch a neúspěch v sociální práci?

„Můj úspěch velký pro mě byl, když se mi podařilo po několikaměsíční práci rozmluvit nekomunikativního uživatele. Před tím, než k nám nastoupil, byl asi deset let vdovcem. S nikým si nepovídal. Rodina se na něj vykašlala. Pak se dostal sem a nemluvil.“

Rozhodla jsem se teda chodit jednou za dva dny k němu na pokoj a předčítat mu z knížky nebo si hrát pexeso. To ho hodně bavilo to pexeso. Pak se jednou začal smát a řekl, že mě má rád. Potom to šlo rychle. Začal se zapojovat do aktivit, kde je hodně lidí. Otřepal se a dnes už komunikuje normálně. Nemá problémy. Naše práce je o trpělivosti. Hodně se zaměřuju na lidi, které nenavštěvují jejich nejbližší.“

8) Probíhá spolupráce Vaší organizace s náboženskými církvemi? (Pokud ano, jak spolupracujete?)

„Spolupracuju s Adrou, která byla založena a spadá pod Církev adventistů sedmého dne, pokud dobře říkám její název. Dodnes by se měla církev finančně podílet na jejím rozpočtu. Pokud Vám to nic neříká, hodně pomáhala při povodních u nás a pomáhala obětem tsunami v roce 2004. Její dobrovolníci u nás uživatelům zpívají před Vánocema či Velikonocema, chodí si s nimi individuálně popovídat. Jsou hodně milí a ochotní. Rovněž jsem několikrát zaznamenala kněze, kteří navštívili několik našich uživatelů, ale jednalo se o návštěvy soukromého rázu. Nevím, k jaké církvi či církvim patřili. Měla jsem z nich podezření a strach při pohledu na ně, že jde o sektářská hnutí. Co se týká náboženské oblasti, zápornou roli zde zaujímají sekty. Už jsem se setkala s informací, že v jiném důchodáku jednoho uživatele zástupci jednoho sektářského hnutí skoro donutili k sebevraždě. Naštěstí se podařilo tento jeho úmysl za minutu dvanáct odhalit a přimět ho zavrhnout tu jeho touhu po smrti. Ani nevím, zda to proběhlo v Českých Budějovicích.“

9) Jak hodnotíte vztah mezi náboženstvím a současnou českou společností?

„Z pohledu věřícího musím říct, že situace u nás v Čechách je dobrá. Není si na co stěžovat. Konkrétně u římskokatolické církve můžeme vidět posun. Je tam tendence se modernizovat a přizpůsobit dnešní době. Hlavně v sociálních tématech rezonujících v celé společnosti může církev najít s ateisty společnou řeč. Bude to zajímavý vývoj. Sice česká společnost není moc náboženstvím nakloněna, ale nikdy sem se nesetkala s projevy předsudků. Nikdo mi nikdy nenadával, že chodím do kostela. Nerozkřikuju všude, že sem věřící. Je to každého věc. Situace je špatná v Rusku, v Číně a dalších podobných státech. Problémy mají spíše židé, ale u nás, myslím, problémy nemají. Slyšela sem o násilných činech na židech v Rusku. Na Ukrajině také vládne antisemitismus. Docela se o to dost zajímám. Ve Francii a Německu zase situaci komplikuje imigrace z islámských zemí. Nemám nic proti židovství nebo islámu. Proč

taky? Ale myslím si, že jednou bude právě imigrace zdrojem napětí. Můžu se ovšem mýlit. V České republice je to tedy skvělý.“

10) Trpí uživatelé sociálních služeb předsudky spojenými s náboženstvím? (Pokud ano, jaké předsudky to jsou?)

„Pokud k nám zavítá kněz nebo jeptiška, setkávám se vesměs s pozitivním hodnocením jejich přítomnosti. Nevnučují se. Nechceš, nechtěj. Já na představitelích různých církví, pokud se nejedná o sekty, mám ráda jejich trpělivost. Existuje celá řada církví, která se různými způsoby angažují sociálně. Sama nemám takový přehled mezi nimi. Na lidech, kteří spojili svůj život s vírou, můžeme vidět jejich duševní vyrovnanost. Ta se pak přenáší na uživatele. Lidi z nich cítí klid a pohodu. Většina uživatelů nevěří v Boha, ale moc rádi přivítají vlídného člověka a rádi se pomodlí. Je to pro ně změna. Otevírá se jim nový svět, který před tím neznali a rodina jim ho nedokázala zprostředkovat.“

11) Jak byste popsala vztah Vaší církve a sociální práce?

„Římskokatolická církev má k sociální práci hodně blízko. Velkou úlohu hraje Charita Česká republika, v českobudějovické nemocnici snad funguje nemocniční kaplan, v Prachaticích funguje Domov Matky Vojtěchy jako domov se zvláštním režimem a je tam ještě, teď si nevzpomenu na název, jo, Hospic sv. Jana Nepomuka. Snad sem ty názvy nespletla. Ještě by měl existovat hospic Jordán v Táboře. A z toho, co sem řekla je patrný, jak církev pomáhá. Naplňuje svojí úlohu na jedničku. Hodně tím pomáhá našemu státu. Zaměříme se na Český Budějovice. Ve městě České Budějovice je sídlo českobudějovické diecéze, a proto mají Budějovice velký význam pro jihočeskou oblast. Právě z krajského města se řídí a koordinují skoro všechny církevní sociální služby mimo území Budějovic. Můžeme teda říct, že církev se neangažuje jenom v sociálních problémech Budějovic, ale i v sociálních problémech, které existují v celých jižních Čechách.“

12) Jaké finanční a materiální zdroje Vám umožňují sociální práci vykonávat?

„Já sama se do kontaktu s příjmy domova nedostanu. Ale pokusím se Vám je zhruba vyjmenovat. Patříme pod město, takže určitou sumu dostanem od něj. Uživatelé si sami platí pobyt, stravu a další naše služby. Zdravotní pojištění taky pokryje náklady. Potom sou dárci (firmy, podnikatelé, civilisti, atd.). Pokud děláme nějaký projekt zažádáme o evropské dotace nebo o dotace ze státního rozpočtu. Důležitý sou dobrovolníci bez nároku na peníze. Na všechny uživatele si nedokážeme najít dostatečné množství času. Oni si povídají s lidma, hrajou různé hry, cvičí paměť. Sou to vlastně taky dárci,

dárci svýho volnýho času. Sou neviditelný, ale nezastupitelný. Dobrovolnictví je pojem sám o sobě. Kdo ho hodně dělá? Mladý lidi s křesťanskýma ideálama. Moc se k víře nehlásí, ale myšlenky z Bible sou jim vlastní.“

13) Charakterizoval/a by jste Váš tým, s nímž vykonáváte sociální práci?

„Budu říkat jen vlastnosti: upřímnost, otevřenost, rovnost, kamarádství, podpora, žádné podrazáctví, náklonost profesní i osobní, žádné povyšování nad druhé, ochota, vzájemná přejícnost, motivace, pracovitost, svědomitost, láska k práci, naplnění. Vyhoření u nás rozhodně nehrozí. Podržíme se navzájem. Jsme si vrbami navzájem. Dokážem uchovat něčí osobní tajemství. Mam tam kamarádku, co taky věří v Boha. Asi už není potřeba říkat něco navíc.“

14) Co Vás na sociální práci nejvíce naplňuje?

„Že práce je pro mě koníčkem. Mám hodně známých, kteří chodí do práce, aby se uživil. Já chodim do práce, protože mě to strašně baví. Je to pro mě druhý domov vlastně. Trávím tam hodně času. Máme tam dobrej kolektiv. Zároveň z mého osobního hlediska, protože patřím do křesťanskýho proudu věřících, uvádím skrze pomáhání potřebným svojí víru do praxe nepřímou. Není to jenom o modlení, ale i praktické lásce k druhým lidem. Rozumíte mi. Myšlenku a ideály, v mém případě víru a křesťanské ctnosti, uvádím do praxe. Z duchovního světa se dostávají do světa hmotného. Už i na mě je to filozofování moc. Necham radši toho, nebo se do toho ještě víc zapletu.“

15) Podařilo se Vám svou aktivitou v sociální sféře inspirovat k podobnému angažování i lidi z Vašeho okolí?

„Můj mladší brácha studuje gympl a chtěl by pokračovat na medicínu. Chce taky pomáhat lidem, ale ve zdravotnictví. Říká, že taky chce pomáhat. Vidí v tom budoucnost.“

Komunikační partner číslo 5 (KP č. 5)

Trvale je zaměstnaný v domově pro seniory. Své jméno a jméno pracoviště chce ponechat v anonymitě. Původně KP č. 5 byl zdravotní sestrou v domově pro seniory ve stejné organizaci, v níž teď pracuje, a asi před šesti lety si udělal kurz na pracovníka v sociálních službách. Když to sečte, je to skoro devatenáct let práce v sociální oblasti. Práce zdravotní sestry jej už nenaplňovala. Vystudoval obor Všeobecná sestra na Karlově Univerzitě v Praze, potom si nechal udělat placenou rekvalifikaci na pracovníci v sociálních službách.

1) Na jaké pracovní pozici v sociální sféře pracujete a co tato pozice obnáší za povinnosti?

„Mojí pracovní pozici se oficiálně říká pracovnice v sociálních službách. Naše práce spočívá v přímém kontaktu s uživateli domova. Pomáháme jim se oblékat a svlékat. V případě potřeby jim asistujeme při osobní základní hygieně. Při převzetí nové kompenzační pomůcky jim radíme prakticky ohledně jejího správného používání. Dohlížíme na udržování určitého stupně čistoty na pokojích a urgujeme uklízečky, aby plnili svou práci líp. Hlídáme u uživatelů čistotu jejich oblečení a ložního prádla. Snažíme se zabránit u jednotlivých uživatelů sociální izolaci, protože někdo má sklony vyžadovat samotu a nechce se s nikým bavit. Skrze společné aktivity se snažíme docílit rozvoje společenského života u nás. Uživatelé se při dlouhodobé spolupráci navzájem lépe poznají. Nechceme, aby celý den seděli na posteli. Je to, samozřejmě, limitované zdravotním stavem jedince. Ležáci musí zůstat na pokojích. V případě epidemie se snažíme zabránit přenosu nemoci omezením hromadných činností. V běžném provozu vedeme muzikoterapii, společné zpívání, reminiscenci, procvičování paměti. Uživatelé mají rádi canisterapii, hlavně ti z vesnice. Pořádáme jeden sportovní kroužek pro zájemce. Pro duševní rozvoj našich uživatelů je důležitá i ergoterapie, kdy s ohledem na individuální schopnosti našich lidí jim dáváme příležitost si něco pěkného nakreslit, pracovat s papírem, šít atd. Hodně jim to pomáhá rozvíjet v sobě fantazii a představitost. Když se jim daří, sou pak šťastný jako blechy. Když je venku pěkně, není vítr, je teplo a svítí sluníčko, vyrážíme s několika uživatelama na chvíli ven. V zimě nemůžou, to by se nachladili. V případě problému sme většinou první mi, kdo komunikuje s rodinou a příbuznejma. Naše práce je obrovská zodpovědnost. Dostáváme se do kontaktu s penězma uživatelů, řešíme jejich zdravotní stav, sociální situaci. Není prostor dělat chyby. Mě to paradoxně ale hodně baví.“

2) Jaké formy sociální práce poskytujete a jaké máte cílové skupiny v sociální práci?

„Jsme pobytová sociální služba. Domov pro seniory přijímá lidi, kteří už sou na tom tak špatně, že jejich celkový zdravotní stav jim neumožňuje se o sebe plně postarat. Čím jsou na tom zdravotně hůř, tím mají větší šanci se k nám dostat. Mezi naše uživatele patří lidi, kteří každý měsíc pobírají invalidní či starobní důchod. Naše cílovka má taky věkovou specifikaci. Bereme lidi starší šedesáti pěti let věku. Rozhodně u nás nemají šanci alkoholici a závisláci na drogách. To se hned odhalí. Takoví lidé jsou pak

agresivní a nebezpeční pro okolí. Demolují nábytek. Perou se. Kouření se toleruje. Máme pro kuřáky vymezené samostatné místnosti. Dále mimo cílovku jsou lidé s AIDS, TBC, žloutenkou a dalšími infekčními přenosnými onemocněními. Zaměřujeme se taky, tedy sociální pracovníce, na to, zda uchazeč o místo nemá sklony k agresi či nemá takovou formu duševního onemocnění, že je výbušný a agresivní na všechny okolo sebe. Na všechno dávají pozor sociální pracovníce.“

3) Jak jsou tyto formy sociální práce efektivní (úspěšné)?

„Co si budem namlouvat? Doma je doma. Ale skoro všichni naši uživatelé jsou zde právě kvůli tomu, že už doma se o sebe nepostarají. Děti chodí do práce nebo žijou úplně někde jinde. Manžel nebo manželka už taky mají problémy se sebou. Myslím si tedy, že důchodčák je jediným řešením v takovéto situaci. Novodobým problémem českých domovů pro seniory je jejich malý počet. Počet lidí v důchodovém věku rok od roku neustále stoupá. Existují regiony, kde je velmi nízký počet důchodčáků. Nedávno sem četla asi dva roky starou studii, že naše domovy pro seniory jsou z devadesáti šesti procent plné. To je strašný číslo. Obecně stát dává do sociální oblasti ze státního rozpočtu obrovské prostředky. Budoucnost nevidím zrovna růžově. Snad se ale pletu.“

4) Jaké překážky musíte při vykonávání sociální práce překonávat? (Popište je, prosím.)

„Překážky? Vztáhnou to na českou sociální práci jako celek. Česká republika trpí dlouhodobým odlivem mozků. Mluvim o vysokoškolácích a dalších náležitě vzdělaných a mladých lidech, kteří jsou perspektivní a talentovaní. Odcházejí hlavně do Německa a Rakouska. Západní státy Evropy je lákají vysokými platy a nabídkou kvalitnějšího života pro ně i jejich budoucí děti. Hranice jsou otevřené. Trpíme tedy nedostatkem lidí. Takže práci s lidmi u nás v domově dělají i lidé, které to nebaví a nedělají všechno na potřebných sto procent. Vidí, že v Lidlu se nabízí lepší platy. Nevidí v tom smysl, ale mají rodinu a nemůžou si dovolit odejít někam jinam, kde není jistý, že dlouho vydrží.“

5) Jaké máte kompetence ve vaší organizaci poskytující sociální služby?

„Přímý dohled nad naší činností mají sociální pracovníce, konkrétně vedoucí sociálního úseku. Sociální pracovníce se starají hlavně o papíry. Řeší přijímání nových uživatelů. Jednají se zájemci. Jsou většinou prvními lidmi, které uživatel potká při příchodu k nám. Pak už doprovázíme uživatele při jeho pobytu u nás my. Staráme se o jeho celkovou tělesnou, psychickou a sociální pohodu. Každý den se s nimi setkáváme, známe je jako vlastní boty. Chodíme za nimi na pokoj. Bohužel

na individuální práci není tolik času. Snažíme se hlavně o skupinové aktivity. Hodně je to limitující pro ležáky. Je-li ale volná chvíle snažíme se jim ukrojit více času. V tomhle ohledu sou skvělí dobrovolníci. Mají čas. Nikam nespěchají. My je posíláme právě za lidma, kteří sou skoro pořád na pokoji ze zdravotních důvodů.“

6) Kdo Vás inspiroval či inspiruje k odhodlání vykonávat sociální práci a proč?

„Víte, kdy mě poprvý napadlo, že budu pracovat jako dospělá s lidma? Když sem slyšela jako malá holka kázání jednoho našeho kněze v kostele u nás ve Velešíně. A od té doby jsem se pak této myšlenky držela. Zajímala sem se dost o Bibli. Víra mě hodně ovlivnila při plánování života. Sem katolička, patřím k římskokatolické církvi. Víra a pomáhání jiným lidem, kteří to nemají jednoduchý, mě bude doprovázet asi do konce života. Když už psychicky nemůžu, právě návštěva kostela mi hodně pomáhá to zvládnout. Nasaju energii a jedu dál.“

7) Jaký je Váš největší úspěch a neúspěch v sociální práci?

„Já si nepřivlastňuju žádný osobní úspěchy. Všechno je výsledkem naší týmový spolupráce mezi náma kolegyněma, sestrama, sociálníma pracovnícema, lékařema a rodinou. Tímhle nechci říct, že tedy v případě průšvihů, se dá všechno svěct na ostatní. Všichni máme svý úkoly a svou zodpovědnost.“

8) Probíhá spolupráce Vaší organizace s náboženskými církvemi? (Pokud ano, jak spolupracujete?)

„Pokud mám dobré informace, dochází k nám jeden evangelický kněz. Už sem se také potkala s několika římskokatolickýma knězama, ale neznám je osobně. Uživatelé je mají rádi. Vlídnych slov je potřeba stále. Od charity k nám chodí pravidelně dobrovolníci, kteří si povídají s uživateli a naslouchají jim. V minulosti také u nás byla ADRA, jejíž dobrovolníci u nás zpívali a chodili si povídat se seniorama. ADRA spadá pod Adventisty sedmého dne. Taky už sem se potkala s evangelickýma knězama. Mají hodně společného s římskokatolickou církví, ale oni se od ní odpoutali, byli protestanté a už podle názvu je vidět, že víc se upínají na evangelia v Bibli. Potom pravoslavná církev taky dochází, její zástupci navštěvují hodně chlapy, co na vojně sloužili v Sovětskym svazu. Tam se potkali s pravoslavím a sou celý život věřícími. Oni tam jezdili cvičit se zbraněma a Rusové jim vysvětlili, o co se konkrétně v pravoslaví jedná.“

9) Jak hodnotíte vztah mezi náboženstvím a současnou českou společností?

„Na náboženství, podle mého názoru, naše česká společnost hledí jako na přežitěk. Hodně sme založený na materialismu. Český národ je v médiích zařazován do skupiny

nejateističtějších států. Negativně tu zapůsobil komunismus. Pořád máme do jisté míry v hlavě taky zarytý osud Jana Husa, kde je církev vyznačovaná do role Zla. Hodně se medializují zprávy o sektách. Lidé pak mají dojem, že náboženství rovná se bláznovství. Hodně negativní ohlasy vzbudily církevní restituce. V televizi jste jistě viděl případy zneužívání dětí církevními členy. V Irsku se objevily historické záznamy o zacházení s dětmi v sirotčinci, kam se umísťovaly děti od nesezdaných matek. Údajně se našly těla mrtvých dětí v septiku. Právě takové informace vzbudí i u nás v Česku negativní reakce, ale zapomíná se na pozitivní věci, které církev světu dala. Dává peníze na nemocnice, hospice atd. Vždyť snad charita je největší neziskovou organizací u nás. A pokud není největší, tak je jedna z největších. Na budoucnost církve se dívám černě. Počet věřících se bude snižovat a vliv na sociální politiku státu taky. Bude to špatné. Ale podle mého názoru církev je a bude potřeba při pomoci lidem v nouzi, hlavně její duchovní myšlenky.“

10) Trpí uživatelé sociálních služeb předsudky spojenými s náboženstvím? (Pokud ano, jaké předsudky to jsou?)

„Setkala sem se s negativními i pozitivními ohlasy, když přišel nějaký profesionální představitel církve. Pár jedinců mi řeklo, abych se postarala o ty šarlatány a příště je k nim nevpuštěla. Označili je za vyžírky, kteří ve skutečnosti v Boha sami nevěří. A ještě sem slyšela něco v tom smyslu, že kážou vodu a pijou víno. Zase ten vliv restitucí. Nadávají, že hlásají chudobu, ale touží po majetcích. Já jejich názory plně respektuju, ale vnitřně s nima nesouhlasím. Druhá skupina lidí je spíše neutrální. Rádi si popovídají, ale víru v Boha odmítají. Třetí skupina vyloženě vyhledává tyto lidi a je jedno, z jaké církve sou. Zajímají se o spiritualitu a chtějí poznat na stará kolena toho hodně, dokud jim mysl a zdraví slouží. Kupují si knížky a všechno možný. Třetí skupina je ale velmi malá, nepatrná. Ne každý je ochoten povídat si s duchovními a není tak zapálený ve víře v Boha.“

11) Jak byste popsala vztah Vaší církve a sociální práce?

„Římskokatolická církev je určitě velkým hybatelem oblasti sociální práce u nás. Asi jí hodně pomáhá, že je největší církví v Česku. Ve svých řadách má hromadu schopných lidí s patřičným vzděláním. Obecně nestátní neziskový organizace řízené církvemi doplňují výborně stát o duchovní rozměr. Ideálem je přeci tělesná, psychická, sociální a spirituální vyrovnanost člověka jako jedince. Snad sem nezajela moc do odbornosti. Jak popsát jen ten vztah? Asi jako harmonický mezi římskokatolickou církví a sociální

prací. Městská charita v Českých Budějovicích vychází hodně ze vztahu církve a sociální práce.“

12) Jaké finanční a materiální zdroje Vám umožňují sociální práci vykonávat?

„Naším zřizovatelem je město České Budějovice, takže z magistrátu nám chodí peníze na fungování domova pro seniory. Nejvýznamnější finanční zdroj jsou uživatelé, vždyť právě kvůli nim existujeme. Platí si za pobyt, každodenní stravování (nemusí platit za stravu, když si zajistí vlastní cestou jídlo) a další náma nabízený služby (holič, kadeřník, manikúra, pedikúra, masáže atd.). Cena ubytování se odvíjí podle toho, zda uživatel bydlí na jednolůžkovém, nebo dvoulůžkovém pokoji. Dalším příjmem sou dávky ze zdravotního pojištění (měří se tlak, píchá se inzulin, připravují se léky atd.). Párkrát sme už zažádali úspěšně o eurodotace. Víc Vám toho neřeknu, nejsem ekonom.“

13) Charakterizoval/a byste Váš tým, s nímž vykonáváte sociální práci?

„Jsme zařazeni do sociálního úseku, kde jsou vedoucí sociální pracovnice, sociální pracovnice a my pracovnice v sociálních službách. Vedoucí tomu všemu kraluje, sociální pracovnice řeší dokumentaci a spisy, my pracujeme s uživateli. Navštěvujeme je po pokojích, nabízíme jim účast na společných aktivitách jako je trénink paměti a taky v menším měřítku pracujeme s jednotlivými uživateli individuálním způsobem. Sociální pracovnice se hodně s uživateli setkávají při kulturních příležitostech, nebo při oslavách různých významných narozenin a svátků. Práce v kanceláři je odsuzuje k práci s papíry a počítačem. Nevím, jestli jim to vyhovuje, jestli si to tak představovali ve škole.“

14) Co Vás na sociální práci nejvíce naplňuje?

„Pocit, že jsem něčím prospěšná. Pomáhám tam, kde sou lidi potřeba. Nebojím se žádné práce. Chci taky dokázat, že křesťanství není jen, jak někteří říkají, bezhlavé tlachání o ničem, ale jsou to činy v podobě pomoci druhým lidem. Mám ráda lidi a někdy mám problém oddělit profesionální pohled od osobního. Mám tendenci pracovat nad mé povinnosti, to mi je vytýkáno.“

15) Podařilo se Vám svou aktivitou v sociální sféře inspirovat k podobnému angažování i lidi z Vašeho okolí?

„Vedu k tomu obě své děti, ale až se budou rozhodovat, kam po škole, nechám to na nich. Nebudu je nikam nutit. Možná kamarádka ze střední, která nevěděla, kam půjde. Nakonec se rozhodla, že se přihlásí na stejnou školu jako já. Dneska dělá v nemocnici.“

Komunikační partner číslo 6 (KP č. 6)

Pracoviště KP č. 6 je v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Svě jméno a jméno pracoviště chce ponechat v anonymitě. V červenci tohoto roku (2018) KP č. 6 bude slavít páté výročí vstupu do nízkoprahového zařízení pro děti a mládež jako profesionální zaměstnanec. Již na škole dělal dobrovolníka v jednom domově pro seniory. Vystudoval obor Sociální politika a sociální práce na Univerzitě Karlově v Praze.

1) Na jaké pracovní pozici v sociální sféře pracujete a co tato pozice obnáší za povinnosti?

„Jsem sociální pracovnice. Můj pracovní den se dělí na dvě části. Od rána do oběda pracuju v kanceláři. Snažím se prokousávat administrativou a mezitím za mnou po jednom chodí v případě problému uživatelé na individuální konzultace. Jsme tedy zařízení poskytující odborné sociální poradenství. Často za námi chodí děti, které chtějí poradit, že se bojí táty a jeho násilného chování. Mluvíme zejména o rodičích závislých na alkoholu nebo drogách. České Budějovice sou plné drog. Je to v tomhle městě docela problém. Potom k nám dochází mladší dívky, které bydlí již s partnerem nebo manželem, a jsou oběťmi domácího násilí. Dnes nic neobvyklého. Sme i takovou poradnou pro mezilidské vztahy, protože řešíme problémy v manželství nebo v rodině. Neshodnou se mladí rodiče a prarodiče. Bydlí v jednom bytě a konflikt je na střeše. Často za námi pro radu dochází mladiství z výkonu trestu. Už sem se setkala s osobou se zdravotním postižením. Společně sme řešili na jaké dávky a kompenzační pomůcky má nárok. Taky vyřizujem ztrátu osobních dokladů. Komunikujem s úřady. Pomáháme při hledání nové práce. Asistujeme a radíme při psaní životopisu. Nacvičujem telefonáty do firmy nabízející práci. Druhou část dne už k nám chodí více uživatelů, tedy dětí a mladistvých najednou. V našem zařízení mají dostatek prostoru pro trávení volného času. Můžou si vyzkoušet hru na kytaru. Stolní fotbal je permanentně obsazen. Hodně oblíbený je kulečník. Taky nabízíme nejrůznější stolní hry. Mají možnost být na počítači a připravovat se do školy. Po celý den sou naše rady k dispozici a mohou se nás kdykoliv na cokoliv zeptat.“

2) Jaké formy sociální práce poskytujete a jaké máte cílové skupiny v sociální práci?

„Nízkoprah poskytuje ambulantní a terénní sociální službu. Někde sem slyšela, že sme i terénní sociální služba, ale to je v případech, kdy úzce spolupracuje nízkoprah se

streetworkem. K cílové skupině jsem se vyjádřila v první otázce. Ještě chci dodat, že sociální službu poskytujeme dětem a mladistvým ve věku od šesti do dvaceti šesti let. Hlavně se jedná o etnické menšiny a národnostní menšiny. Rovněž k nám občas ale chodí i bílí domorodci. Naše organizace funguje v sociálně vyloučené lokalitě v Českých Budějovicích, kde jsme jakási forma prevence toho, aby děcka ve volnu nefetovaly, nekouřily marjánku nebo nepily alkohol. U nás si pohrajou. Kdo si hraje, nezlobí. Taky k nám dochází děcka a mladistvý v překérní situaci. Rodiče se o ně nestarají, mají dluhy, hrozí jim újma na zdraví či ztráta života cizí rukou. My sme pak tady a řešíme to. Taky sme prevencí sociálního vyloučení. V sociálně vyloučených lokalitách chybí kontakt s vnějším světem. Je tam špatná dostupnost služeb. Městská tam jezdí jednou za uherský rok. My tam vnášíme osvěžení a důležitou službu, která pomáhá sociálně vyloučeným lidem komunikovat s úřady, najít si doktora. Máme tu důležitou roli, si myslím.“

3) Jak jsou tyto formy efektivní (úspěšné)?

„Ambulantní forma je dobrá v tom, že si ty děcká můžou kdykoliv k nám přijít, když mají chuť a zájem. Jde o takový oboustranný obchod. Dodržuj pravidla a mi ti umožníme u nás být. Dodržuješ pravidla? Rádi ti poradíme. Při ambulantní formě sociální práce se děti z okolí zařízení potkají na jednom místě. Poznají se navzájem a vytváří sociální vazby. Zároveň sou v bezpečí a pod stálým dohledem nás. Jsme takovou prevencí rizikovýho chování. Děcka se můžou nudit a najednou někdo navrhne vykourit trávu. Všichni se hned připojí a jsou další závisláci na světě. A od kouření je kousek ke tvrdým drogám. U nás mají příležitost smysluplně vyplnit volný čas.“

4) Jaké překážky musíte při vykonávání sociální práce překonávat? (Popište je, prosím.)

„Máme hlavně problémy s dětmi, které mají potřebu na sebe upozorňovat. Neustále křičí a vyjadřují se hrubě. Řešíme to vykáváním a zákazem vstupu třeba na týden. Je problém si u děcek udělat autoritu, když jich je velké množství, a proto je lepší, že sme na ně tři. Ukočírovat se to potom dá. Hodně je práce v nízkoprahu náročná na pozornost. Pořád musíme být ve střehu a hlídat, kde se co děje. Také je to náročné pro naše ušní bubínky. Děcka si pouští hlasitěji hudbu a mluví nahlas. Ale jinak je podle mě ambulantní služba pro takovouhle cílovou skupinu ideální.“

5) Jaké máte kompetence ve vaší organizaci poskytující sociální služby?

„Já sem sociální pracovnící. Nade mnou je vedoucí sociální pracovnice. Jsme tým složený ze třech sociálních pracovníků. Když k nám přijde někdo na praxi z řad studentů, mám ho většinou na starosti já. Naše práce má dvě hlavní domény, tedy práce na základní dokumentaci spojená se správou evidence našich uživatelů a druhou doménu představuje práce s uživateli spojená s poradenstvím, nasloucháním jejich výkladům problémů, společným hledáním řešení, hledání vhodného postupu k odstranění problému, poskytováním informací nebo poskytnutím podpory. Dále držíme dozor v prostorách zařízení a dohlížíme nad aktivitami dětí a někdy se do těch aktivit zapojíme. Samozřejmě vymýšlíme i nové aktivity, které neznají. Zkoušíme, co je baví.“

6) Kdo Vás inspiroval či inspiruje k odhodlání vykonávat sociální práci a proč?

„Otec mě inspiroval. On sám pracoval v domově pro seniory. Docházel tam pravidelně jako praktický lékař. Když mě neměl kdo hlídat, chodila sem s ním. Bylo to v osmdesátých letech. Chodila sem do školky teprve a už sem si říkala, že jednou budu jako velká pomáhat taky dědečkům a babičkám. Hodně mě v dětství ovlivnilo i to, že naše celá rodina chodila do kostela. Ze začátku mě to jako malou holku logicky nebavilo. Až postupem let sem pochopila, jak je důležité mít oporu ve víře v Boha. Věřit v něco nadpřirozeného, co mi dává naději. To, co jsem si z toho vzala, je touha být na tomhle světě prospěšná, nápomocná. Nepromrhat život. Rozhodla sem se tedy, že budu buď pracovat se starýma lidma, nebo ve zdravotnictví jako doktorka v nemocnici. Nakonec sem zakotvila v nízkoprahu. Nikdy nevíte, kam Vás život zanes.“

7) Jaký je Váš největší úspěch a neúspěch v sociální práci?

„Můj největší úspěch je, když sem přesvědčila těhotnou a asi dvacet let starou dívku, aby nešla na potrat. Dneska má krásnýho chlapečka, kterej je zdravěj a má krásný oči. V té době, co to chtěla udělat, už nevěděla kudy kam. Partnerovi i rodičům se bála o tom říct. Byla na dně. Rezignovala. Nakonec to dobře dopadlo. A mým největším neúspěchem je sebevražda jednoho uživatele. Vypadal vesele. Dobře jsem ho znala. Jednou, to už sme končili, přišel, že potřebuje s něčím poradit o samotě. Už bylo pozdě, pospíchala sem. Druhý den jsem se to dozvěděla. Přitom mi nepřipadal utrápený. Je pravda, že pár dní před tím, k nám nepřišel. Bylo nám to divný. Údajně se zabil kvůli holce. Ale takovýhle pocity si nemůžu připouštět, jinak to můžu tady zabalit.“

8) Probíhá spolupráce Vaší organizace s náboženskými církvemi? (Pokud ano, jak spolupracujete?)

„Spadáme pod městskou charitu, takže drží nad náma patronát přímo římskokatolická církev. Českobudějovické biskupství má nad městskou charitou svou ochrannou ruku. Jsme součástí obrovité organizace, která se jmenuje Charita ČR. Naše spolupráce je tedy po organizační stránce dost úzká. V našich řadách pracuje mnoho věřících. Vliv křesťanství je tedy u nás značný. Naše práce vychází právě z principů římskokatolické církve. Bez církve neexistujem. Díky městské charitě funguje v Českých Budějovicích řada zařízení. Mezi ně patří DOMINO. To je podle mého názoru úspěšná služba. Počet lidí s duševním onemocněním roste. V takové situaci se na ně vykašle rodina, přátelé a blízcí. DOMINO v tomhle ohledu plní svou roli dobře. Mají oporu ve zdejších pracovnících. Potom naše práce s dětmi a mladistvými v nízkopražích. Pak existuje pečovatelská služba, terénní program, SASANKA pomáhající rodinám s dětmi v obtížných krizových situacích. Funguje taky půjčovna pro lidi s postižením, kde si mohou půjčit kompenzační pomůcky dle jejich potřeby. Ještě sem si vzpomněla na osobní asistenci, pokud sem jí už neřekla.“

9) Jak hodnotíte vztah mezi náboženstvím a současnou českou společností?

„Hodně vzdálený. Fungují vedle sebe. Menší část společnosti vyznává nějaké náboženství, ale převažující většina chápe všechna náboženství jako pozůstatek z minulosti, kdy lidé ještě neměli dnešní technický a vědomostní vymoženosti. Řadu pro ně nepochopitelných věcí teda chápali a vysvětlovali skrz náboženství. Můj názor je opačný. Náboženství není přežitek. To platí hlavně v naší době jednadvacátého století. Všechno je přetechnizované. Lidi se nahrazují robotami. Kam se poděla morálka. Etika ztrácí svůj význam. Příkladem je třeba klonování nebo genetické inženýrství. Je mi hodně líto, že lidé mezi sebou ztrácí úctu. Chybí respekt k autoritám. Podívejte se na prezidenta. Všichni mu nadávají. Nemusíme s ním souhlasit, ale přát mu otevřeně smrt nebo zdravotní potíže je přes čáru. Náboženství samo o sobě, v mém případě římskokatolická církev, vede lidi ze své podstaty, aby člověk člověku nebyl vlkem. A mně právě u lidí chybí respekt k nějakým vyšším mravním principům, respekt k autoritě lidské a duchovní, která přesahuje nás všechny. Na prvním místě slasti a na posledním až odpovědnost. Po nás potopa, jak se říká. Abychom vůbec fungovali, musí parlament každý rok vydávat stovky zákonů, protože společnost má tendenci je obcházet. A právě to je důsledek toho, že obecně náboženství hraje okrajovou roli v naší české společnosti.“

Myslím, že v tomhle ohledu je dobré angažování různých církví v českém vězeňství. Kriminálníci často nemají žádnou v krizových situacích (dluhy a další) oporu ve svém životě v podobě kamaráda či víry. Mají špatné rodinné prostředí. Okolí se k nim chová špatně. Ve škole byli šikanováni. Připadají si nezakotvení. Kompenzují to pak násilím, loupežemi, hrubým chováním a tak. Když potom vězeň najde oporu ve víře, začne v sobě hledat vnitřní morálku a uvažovat o svém místě na tomto světě. Podívá se do svého nitra, najde sebe sama a může vykročit k novému životu. Samozřejmě to neplatí ve všech případech, ale i malé procento úspěchů je dobré. Hodně práce v tom vykonává římskokatolická církev, promlouvají si s lidmi, nahrazují jim kontakt s normálními lidmi. Je to i prevence ještě většího zhoršení osobnosti člověka. Jsou čerstvým větrem mezi lidmi, co sou na okraji ve vězení. Pak tam dochází pravoslavní kněží, evangelíci a mnozí další.“

10) Trpí uživatelé sociálních služeb předsudky spojenými s náboženstvím? (Pokud ano, jaké předsudky to jsou?)

„Nějaký děcka chodí do kostela, když tam jsou i jejich rodiče. Z vlastní vůle ale by tam rozhodně nešli, nebo by je to nenapadlo. Přemýšlet o podstatě křesťanství je nenapadne. Doma nemají příklad. Nemluví se u nich o tom. Nikdo je nevede k účtě v něco Vyššího nebo Boha. Když je třeba nějaká příležitost a přijde k nám kněz, dělají si z něho spíše legraci. Všechno, co neznají a přijde jim výstřední, mají za srandu. Řekla bych, že k církevním představitelům mají opatrný postoj. Neví, co očekávat, považují to za něco pro ně cizího, před čím je třeba mít zvýšenou pozornost. Chybí jim důvěra.“

11) Jak byste popsala vztah Vaší církve a sociální práce?

„U římskokatolické církve se mi líbí, že nejde o pasivní vyznávání Boha a Písma. Její existence je historicky lemovaná dobročinností. V Evropě zcela nepochybně měla silný vliv na její vývoj. Základy naší euroatlantické civilizace vzešli právě z křesťanství, antický filozofie a římského práva. Po většinu své historie zasahovala přímo i nepřímo do všech odvětví života všech lidí v Evropě. Jednou z těch odvětví byla i filantropie. Církev využila svoji moc a bohatství. Hodně prostředků věnovala na chudinu. V samých začátcích, kdy sociální práce ještě byla v plenkách, církev dominovala. Ale jednalo se o hrstku lidí z klášterů, kostelů a chrámů. Počet obyvatel mezitím vzrostl a bylo potřeba, aby sociální aktivity církve doplňovaly i sociální aktivity světské moci. Postupem doby tedy postupně braly do svých rukou otěže města a stát. Ale církev si dominantní postavení udržela až do začátku dvacátého století, kdy padly monarchie v Evropě

a církevní moc se oslabila. Dnes stát je tím hlavním. Církev ovšem má stále nezanedbatelnou roli. Má finanční prostředky. Stále si udržuje nejpočetnější skupinu věřících. Neměli bychom na ní zapomínat a měli bychom s ní počítat v sociální práci.“

12) Jaké finanční a materiální zdroje Vám umožňují sociální práci vykonávat?

„Stále je vidět, že řadě lidí není osud jiných lidí lhostejný. Jedná se sice o peněžité částky a materiální dary, které nemají tak vysokou hodnotu, ale když se všechny dary od lidí sečtou a dají na jednu hromadu, je tu už slušná suma. Češi obecně jsou velmi empatičtí v případech lidí, kteří potřebují pomoci. Existuje řada úspěšných veřejných sbírek, kam se podařilo za relativně krátkou dobu vybrat miliony korun. Tak to s náma jako společností hrozný ještě není. Samozřejmě v našem státě nenajdete tak bohaté lidi, kteří by si dovolili platit miliardy na charitu. Potřebovali bychom člověka typu Billa Gatese. Taky nám přispívají firmy. Třeba nám bezplatně udělají reklamu nebo nám dají část ze svého zisku. Já nemám ale vysokoškolské vzdělání v ekonomice, tak Vám nemohu garantovat správnost mých tvrzení o financích. Naše sociální služba je bezplatná. Neplatí se ani koruna. Jsme nízkoprahový. Dalšími zdroji sou příjmy z občasného prodeje výrobků od dětí. Pokud má naše organizace ve vlastnictví pro církev zrestituovanou nemovitost může jí prodat. Dalším zdrojem je dotace ze státního rozpočtu. Město nás taky podporuje. Rovněž jsou možnosti zažádat si pro provoz a fungování našich projektů peníze z evropských fondů. Rovněž přijímáme i dědictví. V případě špatné finanční situace, zatím se to nestalo, poslední záchranný krok je půjčka v bance. Mluvíme o krajním případě.“

13) Charakterizoval/a byste Váš tým, s nímž vykonáváte sociální práci?

„Jsme tři sociální pracovnice. Mezi náma je vedoucí, která má zodpovědnost za nízkoprah jako celek. My podléháme přímo ní. Naše vztahy jsou dobré. Všichni si tykáme. Nikdo se nad nikoho nepovyšuje a nesnaží se ukázat, že je lepší. Sem ráda za naši spolupráci. Na všem důležitém se dohodneme. Scházíme se i mimo práci, když někdo má svátek, narozky nebo bude vánoční dovolená. Zatím sem se ještě nikdy nesešla s člověkem v rámci práce, který by mi byl nepříjemný a nesympatický, když o tom přemýšlím. Měla jsem štěstí na dobré spolupracovnice.“

14) Co Vás na sociální práci nejvíce naplňuje?

„Mě vyloženě baví se bavit s dětma o hloupostech, které k jejich věku patří. Částečně mi to připomíná i mě v dětství, kdy sem taky řešila různé malichernosti. Pubertáci řeší první lásky, prckové se hádají, kdo komu vzal hračku. Vše, co prožívají, berou strašně

vážně a my sme tady od toho, abychom jim radou pomohli najít odpovědi na otázky, které se jim v hlavě honí.“

15) Podařilo se Vám svou aktivitou v sociální sféře inspirovat k podobnému angažování i lidi z Vašeho okolí?

„Moje dítě chodí ještě do školky, zatím sem jej nijak neovlivnila. Lidi mě spíše od mé práce odrazují, protože prý existují lépe placená místa. Já to přecházím s úsměvem. V mém životě můžu hodně děkovat rodičům, že oni mi pomohli najít cestu k víře. Ta motivace dělat v sociální práci tedy vzešla od nich a římskokatolické církve. Lidí je málo, v tom je Vaše škola dobrá, že každoročně vyprodukuje fundované odborníky. Asi by se ta situace dala zlepšit větší osvětou na základkách a na středních školách. Řada žáků a studentů třeba neví, kam dál. Sociální směr by je pak mohl bavit. Kdo nechce na medicínu, učitele, filozofickou fakultu, techniku, mohla by to být pro něj dobrá cesta. Potřebujem lidi. Já se zatím úspěchem, že sem někoho k tomu přesvědčila, nepyšním.“

Komunikační partner číslo 7 (KP č. 7)

Pracuje v rané péči, ale uvažuje o odchodu z působení v této sociální službě, protože chce poznat i jiný typ práce s jinou cílovou skupinou uživatelů sociálních služeb. Své jméno a jméno pracoviště chce ponechat v anonymitě. V sociální práci působí dvanáct let. Jeho odborné vzdělání je v oboru speciální pedagogika.

1) Na jaké pracovní pozici v sociální sféře pracujete a co tato pozice obnáší za povinnosti?

„Mojí pozici v organizaci se oficiálně říká sociální pracovnice, ale jsem vystudovaná jako speciální pedagožka. Našimi uživateli jsou rodiny s dětmi, které jsou postižené. My radíme rodičům, jak v takové situaci jednat, co si obstarat, koho zkontaktovat, koho požádat o pomoc, na co se připravit, co očekávat. Vedeme konzultace přímo v domácnostech rodin nebo ambulantně u nás. Když se poprvé dostaneme s dítětem a rodinou do kontaktu, hodnotíme aktuální stav dovedností a schopností dítěte. Zjišťujeme, s čím se rodina nejvíc potýká a ptáme se, jaké potřeby rodiny jsou narušeny. Rodiny podporujeme, v některých případech i zprostředkováváme, aby se rodiny s dětmi s postižením navzájem setkávali. Je to důležité, protože rodiče vidí, že nejsou v tom sami. Zároveň rodině umožňujeme tím navázat sociální kontakty, protože skoro všechny rodiny mají tendenci se uzavřít před světem a stáhnout do sebe. Radíme rodičům, jak s dítětem správně pracovat a hrát si. Psychomotorický vývoj dítěte může dlouhodobější špatný přístup pak nenapravitelně negativně zasáhnout. Dále radíme ohledně správné

komunikace s postiženým dítětem. Doporučujeme a pomáháme se sháněním různých pomůcek (kompenzační, stimulační, didaktický a rehabilitační). Co dál? Máme kontakty, a proto zprostředkováváme těžko dostupnou odbornou péči u specialistů. Nesmím zapomenout na sociálně právní poradenství. Řešíme dávky, poskytujeme informace o dávkách a zapojujeme se do komunikace s úřady. Když uživatelé u nás končí, tak jim před samotným úplným koncem doporučíme a předáme kontakt na navazující sociální služby. A to by, doufáme, mělo k těm povinnostem být vše.“

2) Jaké formy sociální práce poskytujete a jaké máte cílové skupiny v sociální práci?

„Poskytujeme terénní a ambulantní sociální služby. Pracujeme s dětmi, které mají tělesné či kombinované postižení svého těla nebo mají ohrožen vlastní vývoj nějaké tělesné funkce a orgánu. Pracujeme s nimi od jejich útlého věku, tedy skoro od narození až do sedmi let věku dítěte. Sedmý rok je horní hranice, kdy se s ranou péčí již končí a dítě nastupuje povinnou školní docházkou. Vlastně realizujeme základní sociální lidské právo na vzdělání, které je zakotveno ve Vám známé Listině základních práv a svobod. To myslí na děti se zdravotním postižením a jejich přirozené právo na patřičnou výchovu a vzdělání. Z toho hodně vychází dneska ta nešťastně připravená inkluze. Potom s rodinami organizujeme hromadná setkání, kde se mohou navzájem vyměňovat zkušenosti a zážitky. Do cílovky bychom mohli zařadit i širokou veřejnost, pro kterou připravujeme různé besedy a přednášky, různé popularizační články a publikace. Usilujeme o co největší samostatnost rodiny, aby nebyla zcela závislá na institucionální pomoci.“

3) Jak jsou tyto formy efektivní (úspěšné)?

„Práce v terénu má v sobě tu výhodu, že rodiče a dítě se cítí ve svém přirozeném prostředí víc komfortně. V cizím prostředí cizí kanceláře se dítě může cítit špatně a má stres. Ulehčuje nám to taky práci, protože se obejdeme bez nutnosti popisu bytu a umístění bytu ze strany rodičů. Ambulantní poradenství v naší kanceláři zase umožňuje si vyzkoušet naše vlastní pomůcky, které by mohli eventuálně dítěti pomoci. Ale lepší je stejně práce v domácnostech. Rodiny se někdy stydí za to, že se jim narodilo dítě s postižením. Necítí se dobře. Proto je lepší docházet za nimi.“

4) Jaké překážky musíte při vykonávání sociální práce překonávat? (Popište je, prosím.)

„Finance jsou problémem. Těžce sháníme prostředky na zajištění provozu organizace. Jsme bezplatná služba, protože rodiny s postiženým dítětem samy mají problémy vyjít. Matka ztrácí práci a pravidelný příjem. Vše je na bedrech otce. To je další problém. Tátové někdy ten tlak, na který nebyli vůbec připravený, nezvládnou a rodinu opustí. Pokud se narodí dítě s postižením, je to pro oba rodiče velká rána. Jedná se o velkou zkoušku vztahu. Osamocená maminka pak táhne káru sama. Je tím ještě ve větší sociální izolaci, protože všechen čas věnuje dítěti. Kamarádky pomalu se přestávají snažit s ní scházet. Když přijdou na návštěvu a vidí dítě postižený a matka stále v průběhu rozhovoru odbíhá, raději už nezavolají, nepřijdou. Je stále problémem, že naše společnost není připravená na soužití s lidmi se zdravotním nebo duševním postižením. Máme tendence je izolovat a dát na okraj společnosti. Největší problém je tedy samotné adaptování se rodiny na přítomnost člena, který má postižení. Izolace sociální je pro matku riziková, protože může cítit bezmoc. Nevidí cestu, světlo na konci tunelu. Všichni jí opustili. Nastupují pak myšlenky o sebevraždě, ale to je téma spíš pro psychiatra či psychologa.“

5) Jaké máte kompetence ve vaší organizaci poskytující sociální služby?

„Jsem sociální pracovnice. Mám vystudovanou speciální pedagogiku. V čele našeho týmu je vedoucí organizace. My sociální pracovnice pracujeme s dětmi, které mají tělesné či kombinované postižení, a s jejich rodinami. Máme na starosti práci s nimi od 0 do sedmi let dítěte. Do rodiny chodíme sami. V některých případech s sebou beru kolegyni z rané péče či dalšího odborníka. Záleží na konkrétní situaci. Do rodiny chodíme jednou za měsíc, v nejlepším případě jednou za tři měsíce. Rovněž dělám ambulantní službu. Připravuju přednášky pro rodiče. Organizuju různá setkání rodičů po určité době. Taký dělám dokumentaci. Do papíru píšu, co se všechno dělalo a jak se naplňuje individuální plán. Důležitou součástí práce sociálního pracovníka je supervize, kde máme prostor pro reflexi a sebereflexi. Dostat zpětnou vazbu od kolegyň je důležitý. Posouvá nás to lidsky i profesně dál.“

6) Kdo Vás inspiroval či inspiruje k odhodlání vykonávat sociální práci a proč?

„Můj osobní život je neoddělitelně spojený s praktikováním křesťanství. Musím se přiznat, že cestu k víře sem si našla později. Je to přes dvacet let. Do té doby jsem kostel znala jen zvenku. V mojí rodině nikdo nějaké náboženství nevyznával a nevyznává.“

Priviedla mě k tomu moje nejlepší kamarádka z gymplu. Chodila pravidelně do kostela a já, když sme měly v neděli dohodnutou schůzku, jsem na ní vždy čekala před kostelem. Ze začátku jsem z toho měla spíš legraci, nebrala sem to moc vážně. Pak sme si ale začali o tom povídat víc, co je Bůh, Bible a tak. Byla sem zvědavá, co v tom kostele dělá. Najednou sem zjistila, že mě vlastně láká do toho kostela zajít, ze zvědavosti. První zážitek byl nezapomenutelný. Všude ticho, každý se modlil sám za sebe. Strávila sem tam asi hodinku a od té doby sem tam začala chodit víc a víc. Stal se ze mě věřící člověk. Do té doby mě zajímala hodně historie a jazyky. Chtěla sem původně po gymplu na pedagogickou fakultu. Přehodnotila sem to. Vycítila sem, že pro mě bude lepší jít studovat sociální práci a že mám potřebu pomáhat. Měla sem a mám ráda děti. Místo učitelky na základce sem ale speciální pedagožka, která pomáhá po zdravotní i sociální stránce zajistit postiženému dítěti komfort.“

7) Jaký je Váš největší úspěch a neúspěch v sociální práci?

„Za úspěch považuju každý pokrok, který to dítě udělá. Všechno, co se udělá do těch sedmi let, se pak projeví ve kvalitě života toho človíčka v dospělosti. Neúspěch v podobě profesního selhání zatím u mě nebyl. Snažím se práci odevzdat všechno. Nic neponechat v náhodě. Průběh práce s dítětem je hodně individuální, někde to jde pomalu a u jiného dítěte zase velmi rychle.“

8) Probíhá spolupráce Vaší organizace s náboženskými církvemi? (Pokud ano, jak spolupracujete?)

„Naše organizace s žádnou církví nebo náboženskou společností nespolupracuje.“

9) Jak hodnotíte vztah mezi náboženstvím a současnou českou společností?

„Na příkladu římskokatolické církve vidím, že česká společnost se dělí na dva úhlavní tábory. Jeden tábor představují lidé, kteří vůči náboženství obecně, tedy i církvi, zaujímají negativní stanovisko. Kritizují církev za restituce. Ještě vyhocenější je to s islámem, přestože problém terorismu v České republice není na pořadu dne. Přehlíží pozitivní věci, které církev naší společnosti dala. Neuvědomují si, že svatby, pohřby i většina českých jmen a zvyků má původ v křesťanství. Přesto již někteří z tohoto tábora pochopili, jak církev významně přispívá svou charitativní činností na lepší fungování naší společnosti. Odhazují ustálené falešné představy a předsudky a chtějí se dozvědět o celkovém fungování a činnostech církve více. Vzniká u nich vůle najít si vlastní cestou vztah k samotnému Bohu a Bibli. Druhý tábor je přeci jenom o poznání menší. Sou v něm lidé, kteří se otevřeně hlásí ke své víře, a lidé, kteří víru praktikují

doma neveřejně. Myslím si ale, že se druhý tábor postupně rozrůstá. Zvláště mladí lidé neovlivnění komunismem jsou k náboženstvím otevřenější. Mohla by to být předzvěst růstu počtu věřících. To je můj názor. Jak se říká, že pozitivní příklady mezilidské pomoci táhnou, podívejme se na církve, které hodně pomáhají. Na jejich příkladu můžeme vidět, že náboženství ještě nejsou mimo kolej a plní svoji sociální funkci. Všem mladým a potenciálně ve víře novým lidem se ukazuje, že náboženství je prospěšné, církev je prospěšná. Na Máji je Salesiánské středisko mládeže. Je to nízkoprah pro děcka. Sídliště Máj má problém, že řada obyvatel je romského etnika. Sou tam problémy, hodně nepokojů bylo v minulosti. Teď se to hodně zklidnilo. Děti po škole často nemají co dělat. Kouří a pijou. To je realita. Nízkoprah pomáhá snižovat počet zdrogovaných děcek na ulici. Děti si tam hrajou, povídají si mezi sebou, poznávají nové tváře, mají odborný dozor. To mě se hodně líbí.“

10) Trpí uživatelé sociálních služeb předsudky spojenými s náboženstvím? (Pokud ano, jaké předsudky to jsou?)

„Předsudky sou pořád. První takový nejčastější předsudek je, že se římskokatolická církev nadměrně obohacuje, hromadí peníze a majetek. Není to pravda. Ve skutečnosti se snaží sehnat peněžité prostředky pro svou charitativní činnost. Církev nebere do své kapsy peníze od české společnosti, ale skrze sociální služby je vrchovatě vrací zpět. Díky církvi může fungovat tolik organizací se sociálními službami. Charita dává práci a uplatnění lidem, kteří chtějí pomoci jiným lidem. Má obrovské číslo civilních zaměstnanců a nejedná se pouze o věřící. Není to málo. Dalším předsudkem je, že římskokatolická církev kolaborovala s nacisty. Zase to není pravda. Mnoho představitelů církve za druhé světové války bylo zavražděno v koncentračních a vyhlazovacích táborech. V Československu pomáhala církev odboji. Myslím, že snad dokonce pravoslavná církev ukryla za války ve svém kostele parašutisty, co zabili Heydricha. Dalším předsudkem je, že Bible dává věřícím nesmyslné příkazy. Mým argumentem je, že náš stát vydává tisíce zákonů, co je proti tomu Bible. Další předsudek je, že kněží z římskokatolické církve mají sexuální úchytky. Jednalo se přitom jen o pár jedinců, jejichž příběhy rozmázla média. Předsudkem taky je představa církve v očích lidí jako instituce s přemrštěným asketismem.“

11) Jak byste popsala vztah Vaší církve a sociální práce?

„Římskokatolická církev nepochybně napomáhá rozvoji české sociální práce. Jistou roli sehrává při hledání nových lidí, ochotných se zapojit do sociální činnosti. Církev

bychom klidně mohli pojmenovat jako sociální římskokatolickou církev, nebojím se toho. Církev má ve svých řadách lidi velmi schopné pro sociální práci. Ona si je totiž vychovává a připravuje, protože sociální práce pro církev je strašně důležitá. Městská charita v Českých Budějovicích vykonává chválihodné věci. Zaměstnává lidi, kteří sice nepatří do profesionálních řad církve, myslím tím kněze nebo mnichy, ale u velkého procenta pracovníků hraje víra v jejich životě roli. Pokud se podívám na spektrum sociálních služeb, je tam velká škála různých cílovek. Uvedme SASANKU, poskytování osobní asistence, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, Dům svatého Pavla, ještě mě napadá Poradna pro cizince a migranty a DOMINO. Charita má celorepublikový význam. Nebála bych se ten význam dokonce označit za mezinárodní, protože charita je zaangażovaná i za hranicemi. U římskokatolické církve najdeme dva rozměry, sociální a duchovní. Oba rozměry jsou stejně důležité a mají stejnou váhu.“

12) Jaké finanční a materiální zdroje Vám umožňují sociální práci vykonávat?

„Nevýhodou naší služby je, že nám uživatelé neplatí. Musí se tedy hledat jinde. Já to ale vnímám tak, že rodiny s dětmi mají problémy splatit každý měsíc složenky a další výdaj by už pro ně mohl být likvidační. Mohli by se lehce dostat do dluhové pasti. Velkou důležitou podporu máme ze státního rozpočtu, kdy se musí opakovaně žádat o ně, protože ze zákona nemáme garanci a nárok to dostávat stále a opakovaně. Pomáhají také obce a města, kde působíme a pomáháme. Jednotliví dárci nám finančně přispívají do kasičky. Nelze opomenout různé firmy a jejich nadační fondy. Ty to ale nedělají z přirozené lásky, ale z důvodu, že si potom to mohou odečíst ze svých daní. Viděla sem jednou na internetu pořad, kde byl rozhovor s jedním takovým dárcem. Byl to vlivný právník. Hodně pracoval pro různá ministerstva. Měl zakázky od státu. Jeho otec byl považován po revoluci za nejvlivnějšího českého mafiána. Překvapilo mě, že je pravým opakem táty. Ctí nějaké zásady. Snaží se dodržovat pravidla. Nezneužívá postavení. On to zdůvodňuje svou vírou v Boha. Věřící nějaké etické zásady, které se neopovází překročit. To je pro mě překvapivé vysvětlení, proč takhle bohatí lidé dávají peníze na sociální problémy.“

13) Charakterizoval/a byste Váš tým, s nímž vykonáváte sociální práci?

„Počet nás sociálních pracovníků je nestálý. Někdo u nás pracuje na čtvrt úvazku a někdo na celý úvazek. Počet tedy kolísá. Vztahy mezi námi sou v pohodě. Každý má různé zkušenosti a rád se o ně podělí. Nikdo si nehlídá svoje know-how. Všichni jsou přátelští, komunikativní, praví profesionálové a odborníci na svém místě.“

14) Co Vás na sociální práci nejvíce naplňuje?

„Že když svou práci děláte pořádně, máte výsledky a vše jde, jak má, tak pomůžu dítěti prožít jeho nastávající život lépe. To mě plně naplňuje a motivuje jít dál. Dává mi to vnitřně chuť pokračovat. Cítím se prospěšná a mám pocit, že jsem k něčemu.“

15) Podařilo se Vám svou aktivitou v sociální sféře inspirovat k podobnému angažování i lidi z Vašeho okolí?

„Moje nevlastní sestra, je jí šestnáct let, chce po gymnáziu jít studovat sociální práci na zdravotně sociální fakultu. Táta říká, že hodně sem jí ovlivnila právě já.“

Komunikační partner číslo 8 (KP č. 8)

Své jméno chce ponechat v anonymitě. Přes dvacet let působí v sociální práci. Komunitní centrum Karmel spadá přímo pod Sbor Církve bratrské v Českých Budějovicích. Misijní stanice sídlí v Českém Krumlově. Na příkladu této ženy chci ukázat, že město České Budějovice nemá kolem sebe neprostupnou železnou oponu. V Českých Budějovicích sídlí Sbor církve bratrské, který se angažuje ve městě i ve vzdáleném okolí. Krajské město má tedy velký význam pro jihočeský region a já chci ukázat, kam až sahá. Původně pracoval na pozici zdravotní sestry. Později si udělal rekvalifikaci na pracovníka v sociálních službách.

1) Jakou pozici v rámci církve zastáváte a co tato pozice obnáší za povinnosti?

Patříme pod Sbor Církve bratrské v Českých Budějovicích, jsme misijní stanice v Českém Krumlově, kde se také odehrává naše služba.

„Ve Sboru Církve bratrské jsem misijní pracovnice a vedoucí Komunitního centra Karmel. Povinnosti jsou dvojího typu: duchovní – vyučování na biblické skupince, učenické skupinky, přípravy dospělých na křest, misijní programy pro veřejnost (kurzy studia Bible, adventní programy), promluvy z Bible pro nevěřící, vedení skupiny křesťanské mládeže, vyučování dětí v nedělní škole apod. Dále povinnosti spojené s naší sociální službou – činností Komunitního centra – zajištění setkávání maminek v Mateřském centru, zajištění provozu Denního centra pro osoby bez přístřeší (včetně toho, že jim vařím polévky, peru jim oblečení, ošetřuji drobná poranění apod.), zastupování organizace v projektu Komunitního plánování sociálních služeb města, realizace projektu Potravinová pomoc pro chudé (objednávání nebo nákup potravin, vedení skladu a dokumentace, distribuce potravin, práce v terénu), příprava a organizace letního tábora apod.“

2) Jaké formy sociální práce používáte a jaké máte cílové skupiny v sociální práci?

„Nemáme registrované sociální služby, ale tzv. doplňkové služby. Jedná se o: Nízkoprahové dětské kluby – děti od 6 – 15 let, Klub pro mládež “Kairos” – mládež 13 – 25 let, mateřské centrum Sluníčko – rodiče s dětmi 0 - 7 let, Denní centrum pro osoby bez přístřeší, Potravinová pomoc pro chudé – určeno klientům v hmotné nouzi, tj. osoby bez přístřeší, matky samoživitelky, rodiny s více dětmi, senioři. Dále máme letní tábory – děti ze sociálně slabých rodin a menšin ve věku 6 až 15 let.“

3) Jak jsou tyto formy sociální práce efektivní (úspěšné)?

„Velice. Mnoha lidem je pomoheno v naplnění jejich potřeb, někteří klienti se posunuli dál, mnohým byla poskytnuta i morální a duchovní podpora a poradenství.“

4) Jaké překážky musíte při vykonávání sociální práce překonávat? (Popište je, prosím.)

„Nedůvěra a předsudky lidí vůči církvi, nedostatek vhodných prostor (nestačí nám kapacita zařízení), nedostatek prostředků na mzdy (nemáme ani jednoho placeného zaměstnance).“

5) Jaké máte kompetence ve vaší organizaci poskytující sociální služby?

„Mám široké kompetence. Nejsem statutární zástupce organizace, ale jsem členkou vedení a vedoucí těchto projektů, takže si sama vymýšlím práci, rozšiřuji projekty, realizuji nové, ukončuji nefunkční, hodnotím situaci a operativně měním, co je potřeba. Do jistého limitu mohu čerpat z finančních zdrojů organizace, řídím činnost všech dobrovolníků a zastupuji organizaci na úředních jednáních a v různých komisích.“

6) Kdo Vás inspiroval či inspiruje k odhodlání vykonávat sociální práci a proč?

„Mám silnou vnitřní motivaci danou křesťanským pohledem na bližního a na potřebu projevit křesťanskou lásku skutkem. Nedokážu být lhostejná k potřebám lidí. Inspirací je mi Boží slovo (aplikace biblických novozákonních principů do každodenního života). Praktickou inspirací je mi služba Armády Spásy.“

7) Jaký je Váš největší úspěch a neúspěch v sociální práci?

„Za největší úspěch považuji založení několika středisek sociálních služeb ve Slezské Diakonii, kde jsem vykonávala funkci vedoucí pro oblast Ostrava, dále založení denního centra pro osoby bez přístřeší v Bohumíně a nyní aktuálně rozjezd denního centra pro osoby bez přístřeší v Českém Krumlově (od ledna 2018).“

8) Probíhá spolupráce Vaší církve s dalšími jinými církvemi? (Pokud ano, jak spolupracujete?)

„Ve spolupráci s církví Cesta Života jsme organizovali charitativní burzy dětského oblečení a sbírky oblečení pro Azylový dům. Někteří naši dobrovolníci jsou členy jiných církví, např. Cesta života, římskokatolické církve.“

9) Jak hodnotíte vztah Vaší církve se současnou českou společností?

„Zdá se, že se nám trpělivou a obětavou službou daří bořit některé předsudky lidí vůči církvi. Ateistická část současné společnosti má větší nedůvěru, zároveň ale přibývá lidí, kteří mají zájem se o církvi více dozvědět a hledají vlastní vztah k Písmu (Bibli) a k Bohu.“

10) Trpí uživatelé sociálních služeb předsudky spojenými s náboženstvím? (Pokud ano, jaké předsudky to jsou?)

„Myslím, že ano. Hlavní předsudek je asi ten, že církve se obohacuje na úkor nevěřících, že neoprávněně požaduje zpět svůj majetek zabavený komunisty, že církve hájí jen své vlastní zájmy, že náboženství je jen souborem omezujících pravidel a zákazů, že víra v Boha člověka zotročuje.“

11) Setkal/a jste se někdy v minulosti s projevy nedůvěry ze strany uživatelů sociálních služeb? (Pokud ano, jaké projevy nedůvěry to byly?)

„Obava z nevyžádané náboženské agitace.“

12) Jak byste popsal/a vztah Vaší církve a sociální práce?

„Sociální práce je jednou z hlavních charakteristik našeho společenství, je naší důležitou hodnotou a je do ní investováno mnoho sil, času a prostředků.“

13) Jaké finanční a materiální zdroje Vám umožňují sociální práci vykonávat?

„Projekt potravinové pomoci chudým MPSV (z evropských zdrojů), dotace Města Český Krumlov a dále vlastní zdroje, tedy sbírky a příspěvek z ústředí církve, jehož maličkou součástí jsou i restituční peníze.“

14) Charakterizovala byste Váš tým, s nímž vykonáváte sociální práci?

„Jedná se o jednu vedoucí a koordinátorku služeb (já) a několik dobrovolníků zaměřených na konkrétní oblast služby (terénní pracovníci, distributoři potravinové pomoci, tým vedoucích dětských služeb apod.) Jedná se o aktivní věřící, kteří chtějí svou víru uvádět do praxe, jsou motivovaní a mají lásku k potřebným lidem. Jsou spolehliví a kreativní.“

15) Jak probíhá spolupráce Vaší církve s lidmi pocházejícími mimo struktury Vaší církve a podílejícími se na výkonu sociálních služeb?

„U nás jsou zapojeni do služby jen lidé z církve.“

16) Co Vás na sociální práci nejvíce naplňuje?

„Skutečnost, že je pomozeno těm, kteří to potřebují. Nasytit hladové, obléct, nahé, navštívit ty, kdo jsou nemocní nebo opuštění.“

17) V čem vidíte hlavní smysl pomoci druhým lidem?

„Jejich potřeby jsou naplněny a naše charaktery budovány. Nežít život jen pro sebe, ale být někomu užitečný.“

18) Podařilo se Vám svou dobročinnou aktivitou inspirovat k podobnému angažování i lidi z Vašeho okolí?

„Ano, opakovaně. Některé to ovšem naopak irituje, zřejmě trpí pocitem viny.“

19) Jaké jste během svého profesního období zažila nejkritičtější sociální situace ve Vašem regionu, které vyžadovaly pomoc velkému počtu lidí?

„Je to právě aktuální potřeba potravinové pomoci. Chudí lidé platí nájmy a dluhy a nezbyvá jim na jídlo. Jsou rodiny, které opravdu nemají několik dní co jíst, staří a invalidní lidé vybírají popelnice, aby našli jídlo. Máme přes 550 klientů a stále jich přibývá.“

8 Seznam zkratk

KP – komunikační partner/komunikační partneři

č. – číslo

ČR – Česká republika